

Tur til Husefjell. Utsikt mot Stasnibb.

BUDSJETT 2019

ØKONOMIPLAN 2019 - 2022

Vedtatt i kommunestyrets møte 13.12.2018

ÅRSBUDSJETT 2019

ØKONOMIPLAN 2019 – 2022

INNHold

- **Kommunestyrets vedtak**

Årsbudsjett for 2019, og økonomiplan for perioden 2019 - 2022 ble vedtatt av kommunestyret i møte 13. desember 2018, sak 063/18. Særutskrift av kommunestyrets vedtak er tatt inn i dette dokument. Kommunestyrets vedtak avviker noe fra rådmannens forslag. Alle forslag under den politiske behandlingen framkommer av protokollen. Kommunestyrets endelige vedtak finner en til slutt i særutskriften.

Det redegjøres kort for de endringer som ble vedtatt i den politiske behandlingen, se eget punkt nedenfor.

- **Talldel**

Budsjettskjema 1 A og I B (driftsbudsjettet), budsjettskjema 2 A og 2 B (investeringsbudsj.) er ajourført etter kommunestyrets behandling.

Det understrekes at nevnte driftsbudsjettskjema er kommunens vedtatte budsjett, og det er dette nivå som er bindende for administrasjonens disponeringer gjennom budsjettåret. Krav til budsjettendringer oppstår først når det framkommer avvik til disse budsjettforutsetninger.

- **Rådmannens kommentarer**

Grunnlaget for kommunestyrets årsbudsjett- og økonomiplan-vedtak, var rådmannens budsjettkommentarer datert 07.11.2018. Som det framgår av protokollen, ble det foretatt noen endringer i den politiske behandlingen. Disse er innarbeidet i talloppstillingene, men selve tekstdokumentet fra rådmannen som lå til grunn for den politiske behandlingen, er ikke korrigert i etterkant.

- **Endringer i den politiske behandlingen**

Nedenfor redegjøres kort for de endringer som ble vedtatt i den politiske behandlingen vedr driftsbudsjettet:

Endringer til rådmannens forslag	2019	2020	2021	2022
Økte utgifter/Reduserte inntekter:				
Ramme H: Sluserock	150	150	150	150
Ramme H: Reversering kutt ungdomsleder	150			
Ramme H: Avtale med Nome v skole	200	200	200	200
Ramme A: Jobbfrukt	130	130	130	130
Ramme A: Internettabonnement politikere	75	75	75	75
Ramme E: Leie av idrettsanlegg Lunde	90	90	90	90
Sum økte utgifter/reduerte innt.:	795	645	645	645
Reduserte utgifter/økte inntekter:				
Økt utbytte fra MTK/MTE	-800	-700	-700	-700
Sum reduserte utg/økte inntekter	-800	-700	-700	-700
Balanse	-5	-55	-55	-55

Driftsrammene er økt med kr 795.000 for 2019 (kr 645.000 for øvrige år i planperioden) sammenlignet med rådmannens forslag. Endringene fordeler seg på tiltak og rammeområder slik tabellen viser.

Økte driftsrammer finansieres med økt utbytte fra kraftselskapene (Midt-Telemark kraft, og Midt-Telemark Energi).

Investeringsprogram 2019 - 2022:

Rådmannens forslag ble vedtatt uten endringer.

Ulefoss 2. januar 2019

Roar Lindstrøm

Økonomisjef

 Nome kommune	Budsjett 2019 - Økonomiplan 2019 - 2022		
	Arkivsaknr: 18/1318		
	Jnr.:	Arkiv	Saksbehandler
	2018015482	K1 - 150	Roar Lindstrøm

Forvaltningsorgan	Dato	Sak nr
Driftsutvalget	27.11.2018	065/18
Formannskapet	28.11.2018	085/18
Kommunestyret	13.12.2018	063/18
Eldrerådet	26.11.2018	018/18
Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne	26.11.2018	018/18

Innstilling fra rådmannen:

Driftsbudsjettet 2019:

1. Rammer og disponering

a) Kommunestyret vedtar fellesinntekter og fellesutgifter med en netto inntekt på 439,250 mill. kr. Netto driftsrammer for rammeområdene fordeles slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel.

b) Tiltak for å tilpasse driften til vedtatte netto driftsrammer, gjennomføres slik det er redegjort for i saksutredningen for de ulike rammeområder.

c) Ved ledighet skal alle faste stillinger gjennomgå en løpende vurdering om endring, videreføring, eller inndragning. Sak fremmes for administrasjonsutvalget før eventuell utlysning og tilsetting foretas. Stillinger i etablert turnusordning innenfor helse- og omsorgstjenesten, og ikke-administrative stillinger i grunnskolen og barnehagen unntas.

d) Kontantoverføringen til Nome kirkelige fellesråd fastsettes til 5,964 mill. kr, og inngår i rammeområde D: Kirkelige formål.

e) Kommunestyret slutter seg til handlingsplan for disponering av statlige midler til næringsfond og kraftfond slik det framkommer i rådmannens tekstdel i pkt 6.8.3 under rammeområde H: Samfunnsutvikling.

g) Under forutsetning at det bevilges samlet kr 400.000 til næringsfond i 2019, delegerer kommunestyret til MTNU AS å forvalte inntil kr 200.000 til bedriftsretta støtte. Bevilgninger pr sak begrenses til kr 50.000.

2. Skatter, gebyrer og betalingssatser.

Fellesinntekter

a) Det utlignes skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2018.

b) Det skrives ut skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2019.

c) I medhold av eiendomsskattelov §§ 2 og 3, skrives eiendomsskatten ut etter utskrivningsalternativ «A) Faste eiendommer i hele kommunen».

- Eiendomsskattesatsen er 7 promille.
- For boligdelen av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke benyttes til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 250 000 kr fra takstverdi.
- Nyoppført bygning som brukes som bolig fritas etter eiendomsskatteloven § 7 bokstav c i 5 år, eller til kommunestyret endrer eller opphever fritaket.
- Ved taksering og utskrivning av eiendomsskatt for 2019 benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter, men har i medhold av eiendomsskatteloven § 8 A-4, foretatt en kontorjustering av tidligere vedtatte takster med 10 %.
- For eiendomsskatteåret 2019 skal det også skrives ut eiendomsskatt på et «særskilt fastsatt grunnlag» i henhold til overgangsregelen til eiendomsskatteloven § 3 og 4 første ledd. Det særskilte grunnlaget skal i 2019 være lik 6/7 av differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaket av at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal regnes med i grunnlaget for verk og bruk som fra og med 2019 blir ansett som næringseiendom.
- Eiendomsskatten skal betales i fire terminer.

d) Husleie i kommunale boliger øker med 2,8 % med virkning fra 01.04.2019.

Det samme gjelder for all korttidsutleie og utleie av andre kommunale bygninger hvor annet ikke er bestemt.

Utleiesatsen for kultur-, idretts- og skolebygg er uendret (kr 70) for foreninger og private fra Nome kommune.

Oppvekst

e) Foreldrebetaling i kommunale barnehager justeres samsvar med Stortingets endelige vedtak for maksimalsatser pr måned (Regjeringens forslag kr 2.990 pr måned fra 1. Januar, og kr 3.040 med virkning fra 1. August 2019). I tillegg kreves inn kr 300 for mat i barnehagen.

Korttidsplasser, redusert plass og søskenmoderasjon betales forholdsvis.

f) Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes med 2,8 % fra kr 2.125 til kr 2.185 pr måned for hel plass (38-ukers tilbud), og økes fra 2.360 til kr 2.425 pr måned for hel plass (44-ukers-tilbud). For færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Helse og omsorg

g) Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.

h) Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon og Bjervatun økes fra kr 160 til kr 165 pr døgn.

i) Egenbetaling på aktivitetssenter økes fra kr 160 til kr 165 pr dag. Dette innbefatter måltider og transport.

j) Pris på salg av middag er kr 85, og økes ikke.

k) Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av Staten og økes fra kr 205 til kr 210. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med ca 2,8 %:

	Nettoinntekt før særfradrag	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G	193.766	210
2G – 3G	290.649	845
3G – 4G	387.532	1.125
Over 4G	387.532	1.200

Ingen betaler mer enn selvkost (309 kr/time).

l) Pris på leie av trygghetsalarm økes fra kr 285 til kr 295 pr måned. Installasjon av nøkkelboks fastsettes til kr 300 (engangsavgift).

m) Oppholdsbetaling på Bjervatun økes med kr 200 pr måned til henholdsvis kr 8.400 (små rom) og kr 8.700 (store rom).

Samfunnsutvikling

n) Eleavgift ved Nome kulturskole øker med 2,8 % fra kr 2.935 for skoleåret 2018/2019, til kr 3.017 for skoleåret 2019/2020.

o) Vedtatt reglement gir fullstendig grunnlag for betaling av gebyrer (tilknytning/årsgebyrer). Bolig med husbankstørrelse kan få årsgebyrer som følger:

Nome kommune fastsetter renovasjonsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Nome kommune fastsetter slamtømmingsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Feie- og tilsynsgebyr øker med 4,2 % fra kr 361 pr pipe **ekskl mva** til kr 376 pr pipe **ekskl mva**.

vanngebyr fastsettes til kr 4.035 **ekskl. mva.** (uendret fra 2018).

avløpsgebyr fastsettes til kr 6.191 **ekskl. mva** (uendret fra 2018).

tilknytningsavgift vann er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva.**

tilknytningsavgift avløp er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva.**

p) Boligeiendommer som ikke helt eller delvis er utleid/utlånt til andre, kan få redusert sine samlede eiendomsgebyrer til kr 7.200 **inkl. mva** pr. år, etter årlig søknad. Dette under forutsetning av at husstanden har en samlet personinntekt under 2G ved siste ordinære

ligning (inntektsåret 2018). Samfunnsutviklingsetaten administrerer ordningen.

3. Diverse

a) Rådmannen gir tilbakemelding om budsjettutviklingen i 2019 i form av tertialrapportering (pr 1. mai og 1. september) til kommunestyret.

b) Rådmannen setter ned en administrativ arbeidsgruppe med siktemål å finne driftsreduserende tiltak på minimum 3 mill. kr for 2019. Tiltakene legges fram for kommunestyret i 1. tertialrapport (kommunestyrets juni-møte).

Investeringsbudsjettet 2019:

4. Investeringer for 2019 med finansiering, herunder låneopptak, vedtas med de tiltak og beløp som går fram av budsjettskjema 2A og 2B i rådmannens talldel.

5. Det er en forutsetning at alle investeringstiltak er fullfinansierte før igangsetting.

6. Nome kommune tar opp startlån i Husbanken med kr 4 mill. til videre utlån.

7. I samsvar med vedtatt finansreglement, gis rådmannen fullmakt til å velge kredittinstitusjon og lånevilkår, herunder fastsette løpetid innenfor vedtatt låneramme.

8. Kapitalinntekter av enhver art som inntektsføres i investeringsbudsjettet, avsettes i sin helhet til ubundet investeringsfond dersom det ikke er knyttet særskilte vilkår til inntektene.

Økonomiplan 2020 - 2022:

9. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, driftsdel, slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel.

10. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, investeringsdel, slik det framgår av budsjettskjema 2B i rådmannens talldel.

(Kommunestyret gjør endelig vedtak).

Eldrerådet 26.11.2018:

Behandling:

Helse og omsorgssjef Ellen Moen orienterte om budsjettet.

ER- 018/18 Vedtak:

Rådet tar budsjettet til orientering.

Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne 26.11.2018:

Behandling:

Helse og omsorgssjef Ellen Moen orienterte om budsjettet.

RFFH- 018/18 Vedtak:

Rådet tar budsjettet til orientering

Driftsutvalget 27.11.2018:

Behandling:

Enstemmig.

DU- 065/18 Vedtak:

Driftsbudsjettet 2019:

1. Rammer og disponering

- a) Kommunestyret vedtar fellesinntekter og fellesutgifter med en netto inntekt på 439,250 mill. kr. Netto driftsrammer for rammeområdene fordeles slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel.
- b) Tiltak for å tilpasse driften til vedtatte netto driftsrammer, gjennomføres slik det er redegjort for i saksutredningen for de ulike rammeområder.
- c) Ved ledighet skal alle faste stillinger gjennomgå en løpende vurdering om endring, videreføring, eller inndragning. Sak fremmes for administrasjonsutvalget før eventuell utlysing og tilsetting foretas. Stillinger i etablert turnusordning innenfor helse- og omsorgstjenesten, og ikke-administrative stillinger i grunnskolen og barnehagen unntas.
- d) Kontantoverføringen til Nome kirkelige fellesråd fastsettes til 5,964 mill. kr, og inngår i rammeområde D: Kirkelige formål.
- e) Kommunestyret slutter seg til handlingsplan for disponering av statlige midler til næringsfond og kraftfond slik det framkommer i rådmannens tekstdel i pkt 6.8.3 under rammeområde H: Samfunnsutvikling.
- f) Under forutsetning at det bevilges samlet kr 400.000 til næringsfond i 2019, delegerer kommunestyret til MTNU AS å forvalte inntil kr 200.000 til bedriftsretta støtte. Bevilgninger pr sak begrenses til kr 50.000.

2. Skatter, gebyrer og betalingssatser.

Fellesinntekter

- a) Det utlignes skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2018.
- b) Det skrives ut skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2019.
- c) I medhold av eiendomsskattelov §§ 2 og 3, skrives eiendomsskatten ut etter utskrivningsalternativ «A) Faste eiendommer i hele kommunen».

Eiendomsskattesatsen er 7 promille.

- For boligdelen av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke benyttes til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 250 000 kr fra takstverdi.
- Nyoppført bygning som brukes som bolig fritas etter eiendomsskatteloven § 7 bokstav c i 5 år, eller til kommunestyret endrer eller opphever fritaket.
- Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt for 2019 benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter, men har i medhold av eiendomsskatteloven § 8 A-4, foretatt en kontorjustering av tidligere vedtatte takster med 10 %.
- For eiendomsskatteåret 2019 skal det også skrives ut eiendomsskatt på et «særskilt fastsatt grunnlag» i henhold til overgangsregelen til eiendomsskatteloven § 3 og 4 første ledd. Det særskilte grunnlaget skal i 2019 være lik 6/7 av differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaket av at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal regnes med i grunnlaget for verk og bruk som fra og med 2019 blir ansett som næringseiendom.
- Eiendomsskatten skal betales i fire terminer.

d) Husleie i kommunale boliger øker med 2,8 % med virkning fra 01.04.2019.

Det samme gjelder for all korttidsutleie og utleie av andre kommunale bygninger hvor annet ikke er bestemt.

Utleiesatsen for kultur-, idretts- og skolebygg er uendret (kr 70) for foreninger og private fra Nome kommune.

Oppvekst

e) Foreldrebetaling i kommunale barnehager justeres samsvar med Stortingets endelige vedtak for maksimalsatser pr måned (Regjeringens forslag kr 2.990 pr måned fra 1. Januar, og kr 3.040 med virkning fra 1. August 2019). I tillegg kreves inn kr 300 for mat i barnehagen.

Korttidsplasser, redusert plass og søskenmoderasjon betales forholdsvis.

f) Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes med 2,8 % fra kr 2.125 til kr 2.185 pr måned for hel plass (38-ukers tilbud), og økes fra 2.360 til kr 2.425 pr måned for hel plass (44-ukers-tilbud). For færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Helse og omsorg

g) Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.

h) Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon og Bjervatun økes fra kr 160 til kr 165 pr døgn.

i) Egenbetaling på aktivitetssenter økes fra kr 160 til kr 165 pr dag. Dette innbefatter måltider og transport.

j) Pris på salg av middag er kr 85, og økes ikke.

k) Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av Staten og økes fra kr 205 til kr 210. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med ca 2,8 %:

	Nettoinntekt før særfradrag	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G	193.766	210
2G – 3G	290.649	845
3G – 4G	387.532	1.125
Over 4G	387.532	1.200

Ingen betaler mer enn selvkost (309 kr/time).

l) Pris på leie av trygghetsalarm økes fra kr 285 til kr 295 pr måned. Installasjon av nøkkelboks fastsettes til kr 300 (engangsavgift).

m) Oppholdsbetaling på Bjervatun økes med kr 200 pr måned til henholdsvis kr 8.400 (små rom) og kr 8.700 (store rom).

Samfunnsutvikling

n) Elevavgift ved Nome kulturskole øker med 2,8 % fra kr 2.935 for skoleåret 2018/2019, til kr 3.017 for skoleåret 2019/2020.

o) Vedtatt reglement gir fullstendig grunnlag for betaling av gebyrer (tilknytning/årsgebyrer). Bolig med husbankstørrelse kan få årsgebyrer som følger:

Nome kommune fastsetter renovasjonsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Nome kommune fastsetter slamtømmingsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Feie- og tilsynsgebyr øker med 4,2 % fra kr 361 pr pipe **ekskl mva** til kr 376 pr pipe **ekskl mva**.

vanngebyr fastsettes til kr 4.035 **ekskl. mva.** (uendret fra 2018).

avløpsgebyr fastsettes til kr 6.191 **ekskl. mva** (uendret fra 2018).

tilknytningsavgift vann er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva.**

tilknytningsavgift avløp er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva.**

p) Boligeiendommer som ikke helt eller delvis er utleid/utlånt til andre, kan få redusert sine samlede eiendomsgebyrer til kr 7.200 **inkl. mva** pr. år, etter årlig søknad. Dette under

forutsetning av at husstanden har en samlet personinntekt under 2G ved siste ordinære ligning (inntektsåret 2018). Samfunnsutviklingsetaten administrerer ordningen.

3. Diverse

a) Rådmannen gir tilbakemelding om budsjettutviklingen i 2019 i form av tertialrapportering (pr 1. mai og 1. september) til kommunestyret.

b) Rådmannen setter ned en administrativ arbeidsgruppe med siktemål å finne driftsreducerende tiltak på minimum 3 mill. kr for 2019. Tiltakene legges fram for kommunestyret i 1. tertialrapport (kommunestyrets juni-møte).

Investeringsbudsjettet 2019:

4. Investeringer for 2019 med finansiering, herunder låneopptak, vedtas med de tiltak og beløp som går fram av budsjettskjema 2A og 2B i rådmannens talldel.

5. Det er en forutsetning at alle investeringstiltak er fullfinansierte før igangsetting.

6. Nome kommune tar opp startlån i Husbanken med kr 4 mill. til videre utlån.

7. I samsvar med vedtatt finansreglement, gis rådmannen fullmakt til å velge kredittinstitusjon og lånevilkår, herunder fastsette løpetid innenfor vedtatt låneramme.

8. Kapitalinntekter av enhver art som inntektsføres i investeringsbudsjettet, avsettes i sin helhet til ubundet investeringsfond dersom det ikke er knyttet særskilte vilkår til inntektene.

Økonomiplan 2020 - 2022:

9. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, driftsdel, slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel.

10. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, investeringsdel, slik det framgår av budsjettskjema 2B i rådmannens talldel.

Formannskapet 28.11.2018:

Behandling:

Ved votering ble rådmannens innstillinge enstemmig vedtatt.

FS- 085/18 Vedtak:

Driftsbudsjettet 2019:

1. Rammer og disponering

a) Kommunestyret vedtar fellesinntekter og fellesutgifter med en netto inntekt på 439,250 mill. kr. Netto driftsrammer for rammeområdene fordeles slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel.

b) Tiltak for å tilpasse driften til vedtatte netto driftsrammer, gjennomføres slik det er redegjort for i saksutredningen for de ulike rammeområder.

- c) Ved ledighet skal alle faste stillinger gjennomgå en løpende vurdering om endring, videreføring, eller inndragning. Sak fremmes for administrasjonsutvalget før eventuell utlysing og tilsetting foretas. Stillinger i etablert turnusordning innenfor helse- og omsorgstjenesten, og ikke-administrative stillinger i grunnskolen og barnehagen unntas.
- d) Kontantoverføringen til Nome kirkelige fellesråd fastsettes til 5,964 mill. kr, og inngår i rammeområde D: Kirkelige formål.
- e) Kommunestyret slutter seg til handlingsplan for disponering av statlige midler til næringsfond og kraftfond slik det framkommer i rådmannens tekstdel i pkt 6.8.3 under rammeområde H: Samfunnsutvikling.
- f) Under forutsetning at det bevilges samlet kr 400.000 til næringsfond i 2019, delegerer kommunestyret til MTNU AS å forvalte inntil kr 200.000 til bedriftsretta støtte. Bevilgninger pr sak begrenses til kr 50.000.

2. Skatter, gebyrer og betalingssatser.

Fellesinntekter

- a) Det utlignes skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2018.
- b) Det skrives ut skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2019.
- c) I medhold av eiendomsskattelov §§ 2 og 3, skrives eiendomsskatten ut etter utskrivningsalternativ «A) Faste eiendommer i hele kommunen».
- Eiendomsskattesatsen er 7 promille.
 - For boligdelen av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke benyttes til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 250 000 kr fra takstverdi.
 - Nyoppført bygning som brukes som bolig fritas etter eiendomsskatteloven § 7 bokstav c i 5 år, eller til kommunestyret endrer eller opphever fritaket.
 - Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt for 2019 benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter, men har i medhold av eiendomsskatteloven § 8 A-4, foretatt en kontorjustering av tidligere vedtatte takster med 10 %.
 - For eiendomsskatteåret 2019 skal det også skrives ut eiendomsskatt på et «særskilt fastsatt grunnlag» i henhold til overgangsregelen til eiendomsskatteloven § 3 og 4 første ledd. Det særskilte grunnlaget skal i 2019 være lik 6/7 av differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaket av at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal regnes med i grunnlaget for verk og bruk som fra og med 2019 blir ansett som næringseiendom.
 - Eiendomsskatten skal betales i fire terminer.
- d) Husleie i kommunale boliger øker med 2,8 % med virkning fra 01.04.2019. Det samme gjelder for all korttidsutleie og utleie av andre kommunale bygninger hvor annet ikke er bestemt.

Utleiesatsen for kultur-, idretts- og skolebygg er uendret (kr 70) for foreninger og private fra Nome kommune.

Oppvekst

- e) Foreldrebetaling i kommunale barnehager justeres samsvar med Stortingets endelige vedtak for maksimalsatser pr måned (Regjeringens forslag kr 2.990 pr måned fra 1. Januar, og kr 3.040 med virkning fra 1. August 2019). I tillegg kreves inn kr 300 for mat i barnehagen. Korttidsplasser, redusert plass og søskenmoderasjon betales forholdsvis.
- f) Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes med 2,8 % fra kr 2.125 til kr 2.185 pr måned for hel plass (38-ukers tilbud), og økes fra 2.360 til kr 2.425 pr måned for hel plass (44-ukers-tilbud). For færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Helse og omsorg

g) Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.

h) Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon og Bjervatun økes fra kr 160 til kr 165 pr døgn.

i) Egenbetaling på aktivitetssenter økes fra kr 160 til kr 165 pr dag. Dette innbefatter måltider og transport.

j) Pris på salg av middag er kr 85, og økes ikke.

k) Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av Staten og økes fra kr 205 til kr 210. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med ca 2,8 %:

	Nettoinntekt før særfradrag	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G	193.766	210
2G – 3G	290.649	845
3G – 4G	387.532	1.125
Over 4G	387.532	1.200

Ingen betaler mer enn selvkost (309 kr/time).

l) Pris på leie av trygghetsalarm økes fra kr 285 til kr 295 pr måned. Installasjon av nøkkelboks fastsettes til kr 300 (engangsavgift).

m) Oppholdsbetaling på Bjervatun økes med kr 200 pr måned til henholdsvis kr 8.400 (små rom) og kr 8.700 (store rom).

Samfunnsutvikling

n) Elevavgift ved Nome kulturskole øker med 2,8 % fra kr 2.935 for skoleåret 2018/2019, til kr 3.017 for skoleåret 2019/2020.

o) Vedtatt reglement gir fullstendig grunnlag for betaling av gebyrer (tilknytning/årsgebyrer). Bolig med husbankstørrelse kan få årsgebyrer som følger:

Nome kommune fastsetter renovasjonsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Nome kommune fastsetter slamtømmingsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav. Feie- og tilsynsgebyr øker med 4,2 % fra kr 361 pr pipe **ekskl mva** til kr 376 pr pipe **ekskl mva**.

vanngebyr fastsettes til kr 4.035 **ekskl. mva**. (uendret fra 2018).

avløpsgebyr fastsettes til kr 6.191 **ekskl. mva** (uendret fra 2018).

tilknytningsavgift vann er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva**.

tilknytningsavgift avløp er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva**.

p) Boligeiendommer som ikke helt eller delvis er utleid/utlånt til andre, kan få redusert sine samlede eiendomsgebyrer til kr 7.200 **inkl. mva** pr. år, etter årlig søknad. Dette under forutsetning av at husstanden har en samlet personinntekt under 2G ved siste ordinære ligning (inntektsåret 2018). Samfunnsutviklingsetaten administrerer ordningen.

3. Diverse

a) Rådmannen gir tilbakemelding om budsjettutviklingen i 2019 i form av tertialrapportering (pr 1. mai og 1. september) til kommunestyret.

b) Rådmannen setter ned en administrativ arbeidsgruppe med siktemål å finne driftsreducerende tiltak på minimum 3 mill. kr for 2019. Tiltakene legges fram for kommunestyret i 1. tertialrapport (kommunestyrets juni-møte).

Investeringsbudsjettet 2019:

4. Investeringer for 2019 med finansiering, herunder låneopptak, vedtas med de tiltak og

beløp som går fram av budsjettskjema 2A og 2B i rådmannens talldel.

5. Det er en forutsetning at alle investeringstiltak er fullfinansierte før igangsetting.

6. Nome kommune tar opp startlån i Husbanken med kr 4 mill. til videre utlån.

7. I samsvar med vedtatt finansreglement, gis rådmannen fullmakt til å velge kredittinstitusjon og lånevilkår, herunder fastsette løpetid innenfor vedtatt låneramme.

8. Kapitalinntekter av enhver art som inntektsføres i investeringsbudsjettet, avsettes i sin helhet til ubundet investeringsfond dersom det ikke er knyttet særskilte vilkår til inntektene.

Økonomiplan 2020 - 2022:

9. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, driftsdel, slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel.

10. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, investeringsdel, slik det framgår av budsjettskjema 2B i rådmannens talldel.

Kommunestyret 13.12.2018:

Behandling:

Forslag fra AP V/Toralf Orekåsa:

- verbalforslag

Bosettingstiltak

Det registreres at Nome kommune taper innbyggere, og i den forbindelse ønsker koalisjonen å komme med forslag som kan bidra til å snu den negative utviklingen.

Bosettingsmønsteret i kommunen, for familier, er hovedsakelig eneboliger, med et islett av mindre omsorgsleiligheter for eldre samt noen leilighetsbygg i privat regi.

Leiligheter som yngre førstegangsetablerere kan nyttegjøre seg av kan en ikke ses fins i «tilbudet vårt».

Vi vil sette fokus på følgende forhold:

1. På nytt ta opp forholdet med utbygging av resterende del av regulerte tomtearealer på Ajersida i Lunde.

2. Gjennomføre utbygging av infrastruktur (VA og veier) for resterende boligtomter i Bergeåsen på Svensid

3. Etablere en boligstiftelse for unge

Boligene skaffes ved oppføring eller erverv, og leies ut uten innskott eller lån fra leietakeren. Boligene kan leies ut til unge, enslige og andre som har vanskeligheter med å skaffe seg egen bolig.

Forslaget trekkes og oversendes til driftsutvalget for behandling der.

Tallforslag fra Gry Anette Rekanes Amundsen (FRP)

Driftsbudsjett:

Reduksjon inntekt eiendomskatt 2 000*

Økning av bunnfradrag tilsvarende inntektstap på 2 000.

Opprettholde sluserock	300
------------------------	-----

Ramme grunnskole.	180
-------------------	-----

Ekstra tilskudd Skade.	90
------------------------	----

Avtale Nome videregående 200

Inndekning

Telemark Museum 340
Jobbfrukt. 130
Bibliotek Ulefoss 100
Øvre verket. 100
Mer utbytte mte 700
Voksenopplæring. 250
HMS rådgiver. 300
Reduksjon mellomledernivå HO 250
Reduksjon i sykefravær 100
Ingen retaksering 2019. 500

Investeringsbudsjett:

Asfaltering 500

Mobildekning i Helgen 275

Inndekning

Økning av lån

Salg av kommunal eiendom 2 000*

Salg av kommunal eiendom som feks Fen skole eventuelle mer inntekter øremerkes
veivedlikehold.

Tallforslaget falt mot tre stemmer

Tallforslag fra SP v/Anders Hjelseth:

Forslag til bruk av ekstra inntekter fra kraft m.m.

Ekstrainntekter fra kraft 800 000

Bortfall av abonnement på Kommunal rapport 80 000

Sum til disposisjon 880 000

Forslag til disponering

Tilskudd til Sluserock 2019 100 000

Forebyggende tiltak aktiviteter for barn og unge 80 000

Tilskudd til bygg og anlegg Nome vgs 200 000

Mobilmast i Helgen 275 000

Inndekking av deler av uspes. nedtrekk 135 000

Leie av idrettsanlegg 90 000

Sum tiltak 880 000

Forslaget falt mot 6 stemmer

Forslag fra Mette Sanden (SV)

Økt utbytte fra MTE/MTK trekkes fra skjæringskravet på 3 mill som adm gruppe skal jobbe videre med.

Forslaget falt mot 2 stemmer

Forslag til endring av budsjett 2019 og økonomiplan 2020-2022 fra koalisjonen v/Knut Helkås Dahl:

	2019	2020	2021	2022
Økte inntekter:				
Økt utbytte fra MTE/MTK	800	700	700	700
Økte kostnader:				
Jobbfrukt	- 130	-130	-130	-130
Avtale med Nome videregående skole	-200	-200	-200	-200
Internettabonnement politikere	- 75	- 75	- 75	- 75
Sluserock	- 150	- 150	- 150	- 150
Reversering av kutt ungdomsleder	- 150	*)		
Ekstra tilskudd Skade	- 90	- 90	- 90	- 90
	5	565	55	55

*) Legges inn i KRAFT prosjekt

Tallforslaget ble vedtatt mot 10 stemmer

Verbalforslag fra Frp v/Gry Anette R. Amundsen:

1. Kommunestyre ber rådmannen legge frem en sak om aktivitetstilbud på sykehjemmet.
2. Kommunestyre ber rådmannen legge frem en plan, med kostnadsoverslag, over vedlikeholdsbehovet for velene i Nome kommune. Planen bes legges frem innen juni 2019.
3. Kommunestyre ber rådmannen legge frem en sak der det vurderes om kommunen bør søke om å inngå i prosjekt om statlig finansiering av eldreomsorgen.
4. Kommunestyre ber rådmannen legge frem en sak som tar sikte på å forby religiøse, politiske og kulturelle symboler for barna i Nomes barnehager og skoler.

Pkt. 1 forslaget falt mot 3 stemmer.

Pkt. 2 forslaget falt mot 3 stemmer.

Pkt. 3 forslaget falt mot 5 stemmer

Pkt. 4 forslaget falt mot 3 stemmer

Verbalforslag fra Sp v/Anders Hjelseth:

1. Rådmannen bes utrede kostnader ved å rive Fen skole. Rådmannen bes og å utrede betingelsene for en utreden av leieforholdet med Opplysningsvesenets fornd. Frist for begge utredninger er 1. april 2019. Utredningene legges fram for kommunestyret.
2. Kommunestyret ber rådmannen ta initiativ til at Sluserock for 2019 gjennomføres som et arrangement i regi av frivillige lag og organisasjoner i Nome. Nome kommune stiller kr. 100 000.- til disposisjon for tiltaket.
3. Kommunestyret ber rådmannen vurdere muligheten for at revmatikere/kronikere får bruke hall for fysisk aktivitet på Dagsrud to ganger pr. uke på dagtid. Kommunestyret ber og

rådmannen vurdere muligheten for at revmatikere/kronikere får tilgang til basseng på Dagsrud to ganger pr. uke på kveldstid.

4. Kommunestyret ber rådmannen utrede forslag til forebyggende aktiviteter/tiltak for barn og unge i Nome. Forslag til aktiviteter/tiltak skal være basert på en tverrfaglig utredning som inkluderer skole, helse og kultur.

Pkt. 1 forslaget falt mot 7 stemmer.

Pkt. 2 forslaget falt mot 6 stemmer.

Pkt. 3 forslaget falt mot 11 stemmer

Pkt. 4 forslaget falt mot 10 stemmer

Verbalforslag fra koalisjonen v/Knut Helkås Dahl:

1. Kommunestyret ber rådmannen kartlegge fartsutfordringer på veger i boligområder med sikte på mulige fartsrestriksjoner.

2. Kommunestyret ber rådmannen inngå avtale med Nome videregående skole, linje for anleggsteknikk. som del i praksis for skolen å avtale arbeid som ønskes utført på Nome kommunes grunn, samt kompensasjon for arbeidet.

3. Kommunestyret ber rådmannen kartlegge områder i kommunen uten gatelys, for så å legge fram en sak på utbygging av dette med tanke på trafikksikkerhet.

4. Kommunestyret ber rådmannen i samarbeid med IATA igangsette tiltak for å redusere avfallsmengden i Nome.

5. Kommunestyret ber rådmannen kartlegge muligheten for en møteplass for barselgrupper i Lunde, gjerne på Lundetunet. Det bør fra tid til annen være tilgang på helsesøster på treffene.

6. Kommunestyret ber rådmannen legge opp til temamøte i kommunestyret vedr. utfordringene "Lunde/Ulefoss" problematikken. Det bør benyttes eksterne innledere.

7. Rådmannen bes utrede om Nome som bostedskommune kan gi borteboende studenter en årlig økonomisk kompensasjon for fortsatt være bosatt i Nome kommune.

Pkt. 1 - 6 ble enstemmig vedtatt

Pkt. 7 ble vedtatt mot 3 stemmer.

Formannskapetets innstilling med foranstående endringer fra koalisjonen ble vedtatt mot 1 stemme.

KS- 063/18 Vedtak:

Kommunestyrets vedtak ser slik ut: Driftsbudsjettet 2019:

1. Rammer og disponering

a) Kommunestyret vedtar fellesinntekter og fellesutgifter med en netto inntekt på 439,250 mill. kr. Netto driftsrammer for rammeområdene fordeles slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talidél - med de enstringer som framgår av den politiske behandlingen.

b) Tiltak for å tilpasse driften til vedtatte netto driftsrammer, gjennomføres slik det er redegjort for i saksutredningen for de ulike rammeområder - med de endringer som det framgår av den politiske behandlingen.

c) Ved ledighet skal alle faste stillinger gjennomgå en løpende vurdering om endring, videreføring, eller inndragning. Sak fremmes for administrasjonsutvalget før eventuell

utlysning og tilsetting foretas. Stillinger i etablert turnusordning innenfor helse- og omsorgstjenesten, og ikke-administrative stillinger i grunnskolen og barnehagen unntas.
d) Kontantoverføringen til Nome kirkelige fellesråd fastsettes til 5,964 mill. kr, og inngår i rammeområde D: Kirkelige formål.

e) Kommunestyret slutter seg til handlingsplan for disponering av statlige midler til næringsfond og kraftfond slik det framkommer i rådmannens tekstdel i pkt 6.8.3 under rammeområde H: Samfunnsutvikling.

f) Under forutsetning at det bevilges samlet kr 400.000 til næringsfond i 2019, delegerer kommunestyret til MTNU AS å forvalte inntil kr 200.000 til bedriftsretta støtte. Bevilgninger pr sak begrenses til kr 50.000.

2. Skatter, gebyrer og betalingssatser.

Fellesinntekter

a) Det utlignes skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2018.

b) Det skrives ut skatt på formue/inntekt med maksimalsatser for inntektsåret 2019.

c) I medhold av eiendomsskattelov §§ 2 og 3, skrives eiendomsskatten ut etter utskrivningsalternativ «A) Faste eiendommer i hele kommunen».

- Eiendomsskattesatsen er 7 promille.
- For boligdelen av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke benyttes til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 250 000 kr fra takstverdi.
- Nyoppført bygning som brukes som bolig fritas etter eiendomsskatteloven § 7 bokstav c i 5 år, eller til kommunestyret endrer eller opphever fritaket.
- Ved taksering og utskrivning av eiendomsskatt for 2019 benytter kommunen tidligere vedtatte skattevedtekter, men har i medhold av eiendomsskatteloven § 8 A-4, foretatt en kontorjustering av tidligere vedtatte takster med 10 %.
- For eiendomsskatteåret 2019 skal det også skrives ut eiendomsskatt på et «særskilt fastsatt grunnlag» i henhold til overgangsregelen til eiendomsskatteloven § 3 og 4 første ledd. Det særskilte grunnlaget skal i 2019 være lik 6/7 av differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaket av at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal regnes med i grunnlaget for verk og bruk som fra og med 2019 blir ansett som næringseiendom.
- Eiendomsskatten skal betales i fire terminer.

d) Husleie i kommunale boliger øker med 2,8 % med virkning fra 01.04.2019.

Det samme gjelder for all korttidsutleie og utleie av andre kommunale bygninger hvor annet ikke er bestemt.

Utleiesatsen for kultur-, idretts- og skolebygg er uendret (kr 70) for foreninger og private fra Nome kommune.

Oppvekst

e) Foreldrebetaling i kommunale barnehager justeres samsvar med Stortingets endelige vedtak for maksimalsatser pr måned (Regjeringens forslag kr 2.990 pr måned fra 1. Januar, og kr 3.040 med virkning fra 1. August 2019). I tillegg kreves inn kr 300 for mat i barnehagen.

Korttidsplasser, redusert plass og søskenmoderasjon betales forholdsvis.

f) Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes med 2,8 % fra kr 2.125 til kr 2.185 pr måned for hel plass (38-ukers tilbud), og økes fra 2.360 til kr 2.425 pr måned for hel plass (44-ukers-tilbud). For færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Helse og omsorg

g) Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.

h) Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon og Bjervatun økes fra kr 160 til kr 165 pr døgn.

i) Egenbetaling på aktivitetssenter økes fra kr 160 til kr 165 pr dag. Dette innbefatter måltider og transport.

j) Pris på salg av middag er kr 85, og økes ikke.

k) Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av Staten og økes fra kr 205 til kr 210. De øvrige prisene på abonnementet foreslås endret (og avrundet) med ca 2,8 %:

	Nettoinntekt før særfradrag	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G	193.766	210
2G – 3G	290.649	845
3G – 4G	387.532	1.125
Over 4G	387.532	1.200

Ingen betaler mer enn selvkost (309 kr/time).

l) Pris på leie av trygghetsalarm økes fra kr 285 til kr 295 pr måned. Installasjon av nøkkelboks fastsettes til kr 300 (engangsavgift).

m) Oppholdsbetaling på Bjervatun økes med kr 200 pr måned til henholdsvis kr 8.400 (små rom) og kr 8.700 (store rom).

Samfunnsutvikling

n) Elevavgift ved Nome kulturskole øker med 2,8 % fra kr 2.935 for skoleåret 2018/2019, til kr 3.017 for skoleåret 2019/2020.

o) Vedtatt reglement gir fullstendig grunnlag for betaling av gebyrer (tilknytning/årsgebyrer). Bolig med husbankstørrelse kan få årsgebyrer som følger:

Nome kommune fastsetter renovasjonsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Nome kommune fastsetter slamtømmingsgebyr lik det IATA IKS vedtar som sitt inntektskrav.

Feie- og tilsynsgebyr øker med 4,2 % fra kr 361 pr pipe ekskl mva til kr 376 pr pipe ekskl mva.

vanngjebyr fastsettes til kr 4.035 **ekskl. mva.** (uendret fra 2018).
avløpsgebyr fastsettes til kr 6.191 **ekskl. mva.** (uendret fra 2018).
tilknytningsavgift vann er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva.**
tilknytningsavgift avløp er uendret med kr 1.000 **ekskl. mva.**

p) Boligeiendommer som ikke helt eller delvis er utleid/utlånt til andre, kan få redusert sine samlede eiendomsgebyrer til kr 7.200 **inkl. mva** pr. år, etter årlig søknad. Dette under forutsetning av at husstanden har en samlet personinntekt under 2G ved siste ordinære ligning (inntektsåret 2018). Samfunnsutviklingsetaten administrerer ordningen.

3. Diverse

a) Rådmannen gir tilbakemelding om budsjettutviklingen i 2019 i form av tertialrapportering (pr 1. mai og 1. september) til kommunestyret.

b) Rådmannen setter ned en administrativ arbeidsgruppe med siktemål å finne driftsreduserende tiltak på minimum 3 mill. kr for 2019. Tiltakene legges fram for kommunestyret i 1. tertialrapport (kommunestyrets juni-møte).

c) Kommunestyret ber rådmannen kartlegge fartsutfordringer på veger i boligområder med sikte på mulige fartsrestriksjoner.

d) Kommunestyret ber rådmannen inngå avtale med Nome videregående skole, linje for anleggsteknikk. som del i praksis for skolen å avtale arbeid som ønskes utført på Nome kommunes grunn, samt kompensasjon for arbeidet.

e) Kommunestyret ber rådmannen kartlegge områder i kommunen uten gatelys, for så å legge fram en sak på utbygging av dette med tanke på trafiksikkerhet.

f) Kommunestyret ber rådmannen i samarbeid med IATA igangsette tiltak for å redusere avfallsmengden i Nome.

g) Kommunestyret ber rådmannen kartlegge muligheten for en møteplass for barselgrupper i Lunde, gjerne på Lundetunet. Det bør fra tid til annen være tilgang på helsesøster på treffene.

h) Kommunestyret ber rådmannen legge opp til temamøte i kommunestyret vedr. utfordringene "Lunde/Ulefoss" problematikken. Det bør benyttes eksterne innledere.

i) Rådmannen bes utrede om Nome som bostedskommune kan gi borteboende studenter en årlig økonomisk kompensasjon for fortsatt være bosatt i Nome kommune.

Investeringsbudsjettet 2019:

4. Investeringer for 2019 med finansiering, herunder låneopptak, vedtas med de tiltak og beløp som går fram av budsjettskjema 2A og 2B i rådmannens talldel.

5. Det er en forutsetning at alle investeringstiltak er fullfinansierte før igangsetting.

6. Nome kommune tar opp startlån i Husbanken med kr 4 mill. til videre utlån.

7. I samsvar med vedtatt finansreglement, gis rådmannen fullmakt til å velge kredittinstitusjon og lånevilkår, herunder fastsette løpetid innenfor vedtatt låneramme.

8. Kapitalinntekter av enhver art som inntektsføres i investeringsbudsjettet, avsettes i sin helhet til ubundet investeringsfond dersom det ikke er knyttet særskilte vilkår til inntektene.

Økonomiplan 2020 - 2022:

9. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, driftsdel, slik det framgår av budsjettskjema 1A og 1B i rådmannens talldel. - med de endringer som framgår av den politiske behandlingen.

10. Kommunestyret vedtar retningsgivende økonomiplan for perioden 2020 - 2022, investeringsdel, slik det framgår av budsjettskjema 2B i rådmannens talldel.

Vedlegg:

08.11.2018	BUDSJETT 2019 - Økonomiplan 2019 - 2022 Rådmannens tekstdel	278847
08.11.2018	Budsjettskjema 1A og 1B - Hovedrammer 2019 - 2022 (L)(484397)	278848
08.11.2018	Budsjettskjema 2A Investeringsbudsjettet (L)(484398)	278849
08.11.2018	Budsjettskjema 2B - Investeringsprogram 2019 - 2022 (L)(484399)	278850
20.11.2018	Orientering Budsjett 2019 – Økonomiplan 2019 - 2022	279715

Faktiske opplysninger

Rådmannens forslag til budsjett for 2019 og økonomiplan for perioden 2019 – 2022 framgår av vedlagte dokumenter.

Ulefoss, 20.11.2018

Rådmannen

BUDSJETT 2019

ØKONOMIPLAN 2019 – 2022

TALLDEL

Ajourført etter kommunestyrets
behandling i møte 13.12.2018

Innhold:	Side
1. Budsjettskjema 1 A og 1 B: Hovedrammer drift for økonomiplan-perioden 2019 – 2022	1
2. Budsjettskjema 2 A: Investeringsbudsjett for 2019	3
3. Budsjettskjema 2 B: Investeringsprogram 2019 - 2022	4

BUDSJETTSKJEMA 1A OG 1 B - HOVEDDRAMMER DRIFT - KOMMUNESTYRETS VEDTAK 13.12.2018

HOVEDDRAMMER DRIFT	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett					Vekst fra	Vekst fra
Beløp i 1.000 kr	2017	2018	Justering	Justering	Justering	2018	2019	2020	2021	2022	oppr. 2018	reg. 2018
		Opprinnelig	Øk rapp 2	Øk rapp 4	Øk rapp 5	Etter	Prisjustert	19-priser	19-priser	19-priser	til 2019	til 2019
			24.mai	13.sep	08.nov	øk rapp 5						
Kommunens frie inntekter	-370 452	-377 700	-	-184	-900	-378 784	-385 600	-385 400	-384 000	-382 600	2,1	1,8
Herav:												
Skatt på inntekt og formue	-146 102	-147 700			-4 300	-152 000	-155 000	-155 000	-155 000	-155 000	4,9	2,0
Rammetilskudd	-224 350	-230 000		-184	3 400	-226 784	-230 600	-230 400	-229 000	-227 600	0,3	1,7
Eiendomsskatt netto	-22 877	-21 050				-21 050	-22 500	-21 700	-20 900	-20 100	6,9	6,9
Andre generelle inntekter	-3 304	-3 475	-1 000	-200	-500	-5 175	-5 275	-5 275	-5 275	-5 275	51,8	1,9
Herav:												
Konsesjonsavgifter	-468	-475				-475	-475	-475	-475	-475	0,0	0,0
Konsesjonskraftinntekter	-2 836	-3 000	-1 000	-200	-500	-4 700	-4 800	-4 800	-4 800	-4 800	60,0	2,1
Andre generelle statstilskudd m.v.	-56 232	-53 580	-	-7 300	-3 360	-64 240	-55 900	-51 150	-46 650	-45 100	4,3	-13,0
Herav:												
Rente- og avdragkompensasjon tidl års investeringer	-1 970	-1 770				-1 770	-1 700	-1 650	-1 650	-1 600	-4,0	-4,0
Vertskommunetilskudd drift asylmottak	-2 352	-2 410			-160	-2 570	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400	-0,4	-6,6
Vertskommunetilskudd psykisk utviklingshemmede	-25 067	-25 700				-25 700	-25 800	-25 800	-25 800	-25 800	0,4	0,4
Integreringstilskudd flyktn + Særskilt tilskudd ensl mindreår.	-26 843	-23 700		-7 300	-3 200	-34 200	-26 000	-21 300	-16 800	-15 300	9,7	-24,0
SUM FELLESINTEKTER	-452 865	-455 805	-1 000	-7 684	-4 760	-469 249	-469 275	-463 525	-456 825	-453 075	3,0	0,0
FINANSUTGIFTER:												
Renteinntekter og utbytte	-7 615	-6 746	-	1 012	-	-5 734	-6 600	-6 500	-8 000	-8 500	-2,2	15,1
Herav:												
Renteinntekter	-1 655	-1 740				-1 740	-1 700	-1 700	-1 700	-1 700	-2,3	-2,3
Utbytte Midt-Telemark Energi	-5 960	-5 006		1 012		-3 994	-3 950	-3 950	-3 950	-3 950	-21,1	-1,1
Utbytte Midt-Telemark kraft		-				-	-950	-850	-2 350	-2 850		
Renteutgifter på lån	11 338	12 100		600		12 700	13 900	14 750	15 700	16 400	14,9	9,4
Avdrag på innlån til egne formål	20 182	19 200		400		19 600	20 700	22 500	22 150	21 400	7,8	5,6
FINANSUTGIFTER NETTO	23 905	24 554	-	2 012	-	26 566	28 000	30 750	29 850	29 300	14,0	5,4
AVSETNINGER:												
Herav:												
Til fri disponibel avsetning	3 125	986	4 458	83	-810	4 717	-	-	-	-	-100,0	-100,0
Herav:												
Avsetning til k-styrets disposisjonsfond		986	4 458	83	-810	4 717					-100,0	
Inndekking av regnskapsunderskudd 2014 og 2015	3 125											
Øvrige avsetninger	663	475	-			475	475	475	475	475	0,0	0,0
Herav:												
Avsetning til kraftfond	468	475				475	475	475	475	475	0,0	0,0
Avsetning til bundne fonds	195											
Bruk av fri disponibel avsetning	-2 801	-	-6 481	-	-	-6 481	-2995	0	0	0		
Herav:												

BUDSJETTSKJEMA 1A OG 1 B - HOVEDRAMMER DRIFT - KOMMUNESTYRETS VEDTAK 13.12.2018

HOVEDRAMMER DRIFT	Regnskap	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett	Budsjett					Vekst fra	Vekst fra
Beløp i 1.000 kr	2017	2018	Justering	Justering	Justering	2018	2019	2020	2021	2022	oppr. 2018	reg. 2018
		Opprinnelig	Øk rapp 2	Øk rapp 4	Øk rapp 5	Etter	Prisjustert	19-priser	19-priser	19-priser	til 2019	til 2019
			24.mai	13.sep	08.nov	øk rapp 5						
Bruk av k-styrets disposisjonsfond							-2995					
Bruk av tidligere års overskudd	-2 801		-6 481			-6 481						
Bruk av øvrige avsetninger	0											
AVSETNINGER NETTO	987	1 461	-2 023	83	-810	-1 289	- 2 520	475	475	475	-272,5	95,5
Til finansiering av inv.budsjett	3 866	2 100		86		2 186	2 250	2 250	2 250	2 250	7,1	2,9
FELLESUTGIFTER:	5 152	1 758	-	-	-	1 758	1 500	1 400	1 300	1 200	-14,7	-14,7
Herav:												
Avregn pensjonskostn/Premieavvik i år	-4 881	-4 842				-4 842	-6 100	-6 200	-6 300	-6 400		
Avskrivning av premieavvik foregående år	6 641	6 600				6 600	7 600	7 600	7 600	7 600		
Ekstra lønnskostnad - tilpasning bokføringsloven	3 897											
Oppretting av tidligere års feil	-505											
SUM TIL FORD. DRIFTSOMR.:	-418 955	-425 932	-3 023	-5 503	-5 570	-440 028	-440 045	-428 650	-422 950	-419 850	3,3	0,0
A: Administrative og politiske fellestjenester	25 988	27 250	130	100		27 480	28 145	27 940	28 095	27 840	3,3	2,4
B: NAV Midt-Telemark; Nome kommune	31 855	30 610			750	31 360	30 415	29 825	29 530	29 525	-0,6	-3,0
C: Nome statlige mottak	-290	0				-	-	-	-	-		
D: Kirkelige formål	6 491	6 554				6 554	6 590	6 590	6 590	6 590	0,5	0,5
E: Oppvekst	118 546	120 137	-146		1 400	121 391	122 300	119 940	119 640	119 640	1,8	0,7
F: Helse- og omsorg	174 316	182 663		-100	450	183 013	188 950	190 550	190 605	190 595	3,4	3,2
G: Barnevern	14 312	15 722	-220	5 420	830	21 752	21 490	21 490	21 490	21 490	36,7	-1,2
Kultur- plan- og utviklingsavdelingen	15 239					-						
Teknisk sektor ekskl vann og avløp	35 581					-						
H: Samfunnsutvikling		53 009	3 259	83	2 140	58 491	52 560	51 015	50 500	50 470	-0,8	-10,1
J: Samfunnsutvikling - Vann	-3 822	-4 054				-4 054	-4 240	-4 240	-4 240	-4 240	4,6	4,6
K: Saumfunnsutvikling - Avløp	-5 309	-5 432				-5 432	-5 880	-5 880	-5 880	-5 880	8,2	8,2
L: Midt-Telemark Brann og redning	-433	-527				-527	-285	-285	-285	-285	-45,9	-45,9
Driftsreducerende tiltak - arbeidsgruppe								-8 295	-13 095	-15 895		
SUM DRIFTSRAMMER	412 474	425 932	3 023	5 503	5 570	440 028	440 045	428 650	422 950	419 850	3,3	0,0
BALANSE	-6 481	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

BUDSJETTSKJEMA 2A - INVESTERINGSBUDSJETTET

Beløp i 1.000 kr	Budsjett 2019	Budsjett 2018	Regnskap 2017
Investeringer i anleggsmidler	34425	50 200	30 954
Utlån og forskutteringer	4000	4 500	3 584
Kjøp av aksjer og andeler	2250	2 100	2 025
Avdrag på lån (formidlingslån)	1300	1 300	10 196
Dekning av tidligere års udekket			4 941
Avsetninger			128
Årets finansieringsbehov	41 975	58 100	51 828
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	33 200	44 100	25 773
Inntekter fra salg av anleggsmidler			10
Tilskudd til investeringer			4 500
Kompensasjon for merverdiavgift	2 825	4 675	2 718
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	2 800	5 700	14 623
Andre inntekter			
Sum ekstern finansiering	38 825	54 475	47 624
Overført fra driftsbudsjettet	2 250	2 100	3 866
Bruk av avsetninger	900	1 525	338
SUM finansiering	41 975	58 100	51 828
Udekket/Udisponert	-	-	-

ØKONOMIPLAN				
Beløp i hele 1.000 kr	2019	2020	2021	2022
Sentral virksomhet/fellesfunksjoner	4 850	4 050	4 050	4 050
Herav:				
Ramme for IT-utvikling - fellesramme	1 800	1 000	1 000	1 000
Egenkapitalinnskudd KLP	2 250	2 250	2 250	2 250
Rammebevilgning kirkelige formål	800	800	800	800
Oppvekst	600	600	600	0
Herav:				
Ramme for IT-utvikling	600	600	600	
Helse og omsorg	600	0	0	0
Herav:				
Velferdsteknologi - utstyrsanskaffelser	600			
Interkommunale tiltak - brann	0	300	425	130
Herav:				
Kjøp av transportmidler - brann		300	425	130
Samfunnsutvikling eksl VA	12 125	11 350	11 600	12 200
Herav:				
Diverse transportmidler/utstyr				
Ramme for utstyr/bil	500	500	500	500
Elektronisk merking av bøker		350		
Veger og plasser				
Trafikksikkerhetstiltak	2 000	2 000	2 000	2 000
Opprusting bruer			600	1 500
Stedsutvikling Ulefoss	2 000	1 000		
Asfaltering	1 500	2 000	2 000	2 000
Utskifting av gatelys			1 000	700
Miljøoppgradering av veger	1 000	1 500	1 500	1 500
Eiendomsforvaltning				
Opprusting kommunale eiendommer	2 500	3 000	3 000	3 000
ENØK-tiltak kommunale bygg	750	1 000	1 000	1 000
Holla kirkeruin	875			
Nome sjukeheim - utvidelse	1 000			
SUM INVESTERINGER EKS. VANN/AVLØP	18 175	16 300	16 675	16 380
Vann og avløp	18 500	14 500	25 000	10 000
Herav:				
Ramme diverse VA-prosjekter	18 500	14 500	25 000	10 000
SUM INVESTERINGER INKL VA	36 675	30 800	41 675	26 380

ØKONOMIPLAN				
Beløp i hele 1.000 kr	2019	2020	2021	2022
FINANSIERING:				
Nytt lån - fellesfinansiering prosjekter	-10 700	-10 000	-10 000	-10 000
Nytt lån - vann/avløps-prosjekter	-18 500	-14 500	-25 000	-10 000
Sum bruk av lån	-29 200	-24 500	-35 000	-20 000
Statstilskudd trafikksikkerhetstiltak	-800	-800	-800	-800
Tilskudd fra Riksantikaren Holla kirkeruin	-700			
Bruk av investeringsfond	-900	-690	-925	-770
Momskompensasjon investeringer	-2 825	-2 560	-2 700	-2 560
Overføring fra drift (til egenkap.innskudd)	-2 250	-2 250	-2 250	-2 250
Sum finansiering:	-36 675	-30 800	-41 675	-26 380

BUDSJETT 2019

ØKONOMIPLAN 2019 – 2022

Rådmannens tekstdel 07.11.2018

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Framdrift i budsjettarbeidet	4
1.2 Generelle budsjettforutsetninger	4
1.3. Inndeling i rammeområder og tjenesteområder	5
1.4. Delegering av budsjettmyndighet	5
1.5. Rapportering i budsjettåret	6
1.6. Sentrale bestemmelser vedr årsbudsjett og økonomiplan	6
2. Rammebetingelser	7
2.1. Statens økonomiske opplegg	7
2.2 Befolkningsutvikling	8
2.3 Demografi og KOSTRA-analyse	9
Demografi og kommuneøkonomi:	9
KOSTRA-analyse:	10
3. Økonomiske hovedutfordringer i planperioden	14
3.1. Gjennomgang av hovedutfordringene	14
Nøkkeltall 1: Økonomisk balanse målt ved netto driftsresultat	14
Nøkkeltall 2: Disposisjonsfond i % av driftsinntekter	14
Nøkkeltall 3: Netto lånegjeld i % av driftsinntekter	15
Nøkkeltall 4: Avvik fra budsjett	15
3.2. Formannskapets signaler:	17
4 Driftsbudsjettet: Fellesinntekter og fellesutgifter	18
4.1. Fellesinntekter	18
4.2. Renter og avdrag	21
4.3. Utbytte fra kraftselskapene, Midt-Telemark Energi og Midt-Telemark Kraft	22
4.4. Avsetninger til fond – inndekking av underskudd	22
4.5. Overføringer til investeringsbudsjettet	23
4.6. Pensjonskostnader	23
5. Driftsbudsjettet: Rammeområdene generelt	24
5.1. Realistiske budsjetter - Konsekvensjustering av eksisterende drift	24
5.2. Behov for nye/utvidede driftstiltak	24
5.3. Formannskapets prioriteringssignaler	25
6. Gjennomgang av rammeområdene i driftsbudsjettet	26
6.1 Ramme A: Administrative og politiske fellestjenester	26
6.1.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet:	26
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022	26
6.1.2 Tjenesteområde A1 - Politisk styring og kontrollorganer	29
6.1.3 Tjenesteområde A2 - Fellestjenester	29
6.1.4 Tjenesteområde A3 - Sentraladministrasjonen	30
6.2 Ramme B: NAV Nome	31
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022	31
6.3 Ramme C: Nome statlige mottak	34
Driftsramme for 2019	34
6.4 Ramme D: Kirkelige formål	35
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022	35
6.5 Ramme E: Oppvekst	37
6.5.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet	37
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022	37
6.5.2 Tjenesteområde E1: Etatsadministrasjon og fellestjenester	39
6.5.3 Tjenesteområde E2: Voksenopplæring	39

6.5.4 Tjenesteområde E3: Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud.....	40
6.5.5 Tjenesteområde E4: Barnehager	42
6.5.6 Oppsummering:.....	43
6.6 Ramme F: Helse og omsorg	45
6.6.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet.....	45
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022.....	45
6.6.2 Tjenesteområde F1: Etatsadministrasjon og fellestjenester	50
6.6.3 Tjenesteområde F2: Helsetjenester	50
6.6.4 Tjenesteområde F3: Institusjonstjenester, inkl. kjøkkentjenester.	52
6.6.5 Tjenesteområde F4: Hjemmetjenester	53
6.7 Ramme G: Barnevern	55
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022.....	55
6.8 Ramme H: Samfunnsutvikling	57
6.8.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet:	57
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022.....	57
6.8.2 Tjenesteområde H1 – Etatsadministrasjon og fellestjenester.....	60
6.8.3 Tjenesteområde H2 – Næringsutvikling	60
6.8.4 Tjenesteområde H3 – Kultur, fritid og folkehelse.....	63
6.8.5 Tjenesteområde H4 – Planlegging og arealforvaltning.....	66
6.8.6 Tjenesteområde H5 – Samferdsel og kommunalteknikk ekskl. VA	67
6.8.7 Tjenesteområde H6 – Eiendomsforvaltning.....	71
6.9 Ramme J: Vann	74
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022.....	74
6.10 Ramme K: Avløp	76
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022.....	76
6.11 Ramme L og M: Midt-Telemark brann- og redning, og feiing	77
Inndeling av rammeområdet.....	77
Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022.....	77
7. Investeringsbudsjettet med finansiering	81
7.1 Investeringsprogram og økonomiske utfordringer	81
7.2. Gjennomgang av foreslåtte investeringstiltak (eks VA-sektoren)	81
7.2.1 Sentral virksomhet/fellesfunksjoner.....	81
7.2.2 Oppvekst.....	83
7.2.3 Helse og omsorg.....	83
7.2.4 Interkommunale tiltak – brann	83
7.2.5 Samfunnsutviklingsetaten	84
7.3. Vann- og avløpstiltak - gebyrfinansiering.....	88
7.4. Oppsummering av investeringstiltak – finansiering.....	88
7.5. Utlån.	90
8. Rådmannens forslag til saldering.	92
8.1 Hovedpunkter driftsbudsjettet 2019 - 2022.....	92
8.1.1 Salderingsforslaget.	93
8.1.2 Sammendrag av hovedoversikt drift	96
8.2 Skatter, gebyrer og betalingssatser.....	97
8.3 Interkommunale samarbeidstiltak	98
8.4 Nærmere om investeringsprogrammet 2019 - 2022.....	99

1. Innledning

1.1 Framdrift i budsjettarbeidet

Rådmannen legger med dette fram forslag til budsjett og økonomiplan for perioden 2019 – 2022.

Arbeidet har i grove trekk fulgt det samme opplegg som foregående år. Det politiske arbeidet startet opp fredag 7. september med en gjennomgang av utfordringene i det som kalles signalmøte i formannskapet. Til dette møtet forelå et drøftingsnotat fra rådmannen. I dette notatet ble det fokusert på hovedutfordringer – både de mer overordnede økonomiske utfordringene, og de mer faglige utfordringene innenfor de forskjellige tjenesteområdene.

Rådmannen ble i dette møtet gitt de nødvendige fullmakter til å utarbeide forslag til årsbudsjett og økonomiplan. Det ble samtidig vedtatt noen overordnede økonomiske og faglige prioriteringer. Dette blir nærmere omtalt senere i dokumentet.

Statsbudsjettet ble lagt fram torsdag 8. oktober. Negativ befolkningsutvikling det siste året, gir negativt utslag ved utmålingen av rammetilskuddet. Endringer i kriterier og vektorer innebærer at indeks for samlet utgiftsbehov i Nome kommune reduseres litt. Folkelig sagt vil det si at kommunen isolert blir definert å være «billigere» å drive. I tillegg er det slik at Regjeringens kommuneopplegg er betydelig strammere enn det som har vært tilfelle de siste årene. Dette ble allerede signalisert i vår ved framlegg av den såkalte Kommuneproposisjonen. Oppsummert kan en innfødningsvis fastslå at veksten i frie inntekter ikke holder tritt med den generelle lønns- og prisveksten.

Arbeidet med saldering av budsjett og økonomiplan har i år vært mer krevende enn på lenge. I tillegg til den svake inntektsutviklingen, har økonomirapporteringene gjennom året innmeldt behov for tilleggsbevilgninger. Bl.a. har det vært nødvendig å øke posten boligtilskudd betydelig i løpet av året, og behovet for tilleggsbevilgning har gått på bekostning av målet om å bygge opp fondsreserver.

Rådmannens budsjettarbeid har vært koordinert gjennom rådmannens ledergruppe, og salderingsforslaget er basert på drøftinger i ledergruppa utover høsten.

1.2 Generelle budsjettforutsetninger

Lønns- og prisvekst:

Ved framskriving av budsjetttrammene er det i utgangspunktet lagt til grunn den lønns- og prisvekst (deflatoren) som Staten benytter i kommuneopplegget for 2019. Denne er på 2,8 %.

Sosiale utgifter:

Sosiale utgifter består av 2 komponenter: Arbeidsgiveravgift, og arbeidsgivers andel av pensjonspremie til Kommunal Landspensjonskasse (KLP), og Statens Pensjonskasse (for lærerne). Arbeidsgiveravgiftssatsen er etter omleggingen til sone 2 fra 1. juli 2014, budsjettet med 10,6 % for alle arbeidstakere. Rådmannen har i budsjettopplegget lagt til grunn samme prosentsetter for pensjon som i 2018 ved budsjetteringen innenfor rammeområdet. Avregningen av pensjon mot premieavvik tas som en fellesutgift, og budsjetteres utenfor rammeområdene.

Beløp i dokumentet:

Dersom ikke annet spesielt er nevnt, er tall i dette dokument og talldelen oppgitt i hele 1.000 kr.

Det administrative arbeidet med budsjettammer har tatt utgangspunkt i opprinnelig budsjettnivå for 2018. Alle netto driftsrammer er prisjustert til 2019-nivå med den vekstprosenten som Staten opererer med (2,8 %).

Beløp for økonomiplan-årene 2020 – 22 er i 2019-prisnivå. Det betyr at et lavere budsjettbeløp i tabellen for 2020 enn i 2019 betyr en realnedgang – et høyere beløp gir en realvekst (vekst utover lønns- og prisvekst).

1.3. Inndeling i rammeområder og tjenesteområder

Kommunestyret vedtok i sak 65/16 Ny administrativ organisasjonsstruktur i Nome kommune gjeldende fra 01.08.2016. Ytterligere justering ble gjennomført etter vedtak i administrasjonsutvalget i møte 07.04.2017. Vedtaket innebar – med virkning fra 01.05.2017 - etablering av etat for samfunnsutvikling, som er en sammenslåing av tidligere «Kultur, plan og utviklingsavdelingen» og tidligere «Teknisk etat». Av praktiske grunner ble endringen av sistnevnte gjennomført rammemessig med virkning fra 2018.

Oppsummert foreslås det ingen endringer i rammeinndelingen for 2019 – sammenlignet med 2018. I og med at NAV Nome nå er i et samarbeidstiltak i Midt-Telemark, endres navnet på rammeområde B. Følgende rammeområder benyttes i 2019 (med omtale i dokumentets kap. 6):

6.1 Ramme A: Administrative og politiske fellestjenester.....
6.2 Ramme B: NAV Midt-Telemark; Nome kommune.....
6.3 Ramme C: Nome statlige mottak.....
6.4 Ramme D: Kirkelige formål.....
6.5 Ramme E: Oppvekst.....
6.6 Ramme F: Helse og omsorg.....
6.7 Ramme G: Barnevern.....
6.8 Ramme H: Samfunnsutvikling.....
6.9 Ramme J: Vann.....
6.10 Ramme K: Avløp.....
6.11 Ramme L: Midt-Telemark Brann og redning.....

Innenfor noen av rammeområdene vil det være en inndeling i tjenesteområder. Hvilke tjenesteområder som inngår i hvert rammeområde, vil gå fram av gjennomgangen i kapittel 6.

1.4. Delegering av budsjettmyndighet

Kommuneloven og tilhørende forskrifter fastslår at kommunestyret selv skal vedta kommunens årsbudsjett og endringer i årsbudsjettet. Budsjettet vedtas på det nivå som framgår av budsjettskjema 1A og IB: Hovedrammer drift, jfr. talldelen side 1 – 2.

Kommunestyret vedtar netto driftsramme (brutto utgifter fratrukket brutto inntekter) for de definerte rammeområdene gjengitt i pkt. 1.3 foran.

Budsjettopplegget forutsetter at rådmannen v/budsjettansvarlig etatssjef mv., klargjør i tekstdelen premissene for hva som skal oppnås med den foreslåtte bevilgningen.

Det er rådmannens ansvar å disponere kommunestyrets bevilgning i samsvar med de mål og premisser som er lagt til grunn i budsjett- og økonomiplandokumentet - inkl. de føringer som framgår av kommunestyrets budsjettvedtak.

1.5. Rapportering i budsjettåret

Rådmannen skal gjennom budsjettåret legge fram rapporter for kommunestyret som viser utviklingen i henhold til det vedtatte årsbudsjett. På bakgrunn av vår status som ROBEK-kommune fra juni 2016, ble det med virkning fra 2017 vedtatt hyppigere økonomirapporteringer til politisk nivå enn det vi har praktisert i årene forut. Det har vært kvartalsrapporteringer (1. april, 1.juli og 1.oktober) til kommunestyret (3 rapporteringer), og i tillegg rapportering pr 1. mars, 1. mai, og 1. november (3 rapporteringer) til formannskapet.

Rådmannen har tolket de politiske signalene slik at en har vært fornøyd med økonomirapporteringen slik den har vært praktisert i 2017 og 2018. Rådmannen vil likevel foreslå at en i 2019 går tilbake til ordningen med tertialrapportering til kommunestyret. Det betyr 2 rapporteringer gjennom året, dvs. med grunnlag i regnskapsdata pr 1. mai og 1. september. Hovedbegrunnelsen for dette er en forenkling begrunnet i våre samarbeidstiltak med øvrige Midt-Telemark-kommuner. Sauherad og Bø praktiserer tertialrapportering, og for de tjenesteområder vi samarbeider om, er det ønskelig at krav til rapportering gjennomføres på samme tidspunkt i alle 3 kommunene.

1.6. Sentrale bestemmelser vedr årsbudsjett og økonomiplan

Statens bestemmelser knyttet til årsbudsjett er nedfelt i kommunelovens §§ 45 – 47. Obligatoriske krav til årlig rullering av økonomiplan er nedfelt i § 44. Den skal gi uttrykk for kommunestyrets mål og strategier de nærmeste årene basert på forutsetninger i kommuneplanens langsiktige del. Loven fastsetter krav til balanse mellom utgifter og inntekter. Driftsresultatet hvert år skal være tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger. Økonomiplanen er en rettesnor for arbeidet med årsbudsjett. Årsbudsjettet er en bindende plan, mens økonomiplanen har karakter av retningsgivende for planperioden – i dette dokument fram til og med 2022.

Ny kommunelov er vedtatt, og iverksettes i hovedsak med virkning fra 01.07.2019. Endring vedr økonomibestemmelsene trer først i kraft fra 2020. Ny kommunelov innebærer en innskjerping på noen punkter, bl.a. når det gjelder nedbetaling av gjeld.

2. Rammebetingelser

2.1. Statens økonomiske opplegg

Regjeringen la fram kommuneproposisjonen for kommende år i mai måned. Her ble det gitt føringer for det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2019. Regjeringen signaliserte der et strammere kommuneopplegg enn det som har vært de siste årene. Stortinget ga i juni sin tilslutning til Regjeringens signaler om hovedtrekkene i opplegget.

Rammeforutsetningene presentert før sommerferien ble fulgt opp ved framlegg av Statsbudsjettet mandag 8. oktober.

Regjeringen legger opp til en realvekst i **kommunenes frie** inntekter på om lag 2,6 milliarder kr. Dette er betydelig lavere enn de foregående år.

Hva skal de frie inntektene dekke?

Demografi. Den delen av kommunesektorens merutgifter knyttet til befolkningsutviklingen som må dekkes av de frie inntektene er av Regjeringen anslått til 1 mrd. kroner.

Pensjonskostnader. I 2019 forventes kommunesektorens pensjonskostnader å øke med om lag 700 mill. kr utover det som kompenseres gjennom deflatoren. De økte kostnadene må dekkes av de frie inntektene.

I tillegg fremmer Regjeringen forslag om en rekke satsingsområder. Det er i de frie inntekter lagt inn forutsetninger om å styrke følgende områder med til sammen 0,6 mrd. kr:

- Opptappingsplan rusfeltet: 200 mill. kr
- Tidlig innsats i skolen: 200 mill. kr
- Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering: 200 mill. kr

Det forutsettes oppfølging fra kommunene på disse satsingsområdene.

Oppsummert framkommer et relativt beskjedent handlingsrom på 0,3 mrd kr. Regjeringen viser til effektiviseringspotensiale i kommunesektoren, og har beregnet det til 1,2 milliarder kr ut fra en forutsetning om effektivisering med 0,5 %.

Kommuneopplegget 2019 – frie inntekter	
Vekst frie inntekter	2,6 mrd. kroner
Demografi	-1 mrd. kroner
Pensjonskostnader	-0,7 mrd. kroner
Satsinger innenfor frie inntekter	-0,6 mrd. kroner
Handlingsrom uten effektivisering	0,3 mrd. kroner
Effektivisering 0,5 pst.	1,2 mrd. kroner
Handlingsrom med effektivisering	1,5 mrd. kroner

Andre endringer av betydning for Nome kommune:

Ressurskrevende tjenester: På bakgrunn av den sterke utgiftsveksten foreslår Regjeringen nok en gang en innstramning i ordningen. Formålet med toppfinansieringsordningen er å sikre at tjenestemottakere som krever stor ressursinnsats fra det kommunale tjenesteapparatet, får et best mulig tilbud uavhengig av kommunens økonomiske situasjon. I forslaget for 2019 er det foreslått en innstramning i ordningen ved å øke innslagspunktet med 50.000 kr utover anslått lønnsvekst – til 1,320 mill. kr. Kompensasjonsgraden holdes uendret på 80 %. Endringen innebærer at Statens utgifter reduseres, og kommunene får en økt belastning.

2.2 Befolkningsutvikling

Innbyggertall	01.07.2015	01.07.2016	01.07.2017	01.07.2018	Endring
Fordelt på aldersgrupper					2017/2018
I alt	6 571	6 560	6 659	6 582	-77
0 - 1 år	110	104	133	123	-10
2 - 5 år	271	256	260	248	-12
6 - 15 år	741	731	745	715	-30
16 - 22 år	600	597	614	617	3
23 - 66 år	3 635	3 634	3 634	3 606	-28
67 - 79 år	817	844	893	908	15
80 - 89 år	301	303	287	272	-15
Over 89 år	96	91	93	93	-

Tabellen viser en nedgang på 77 personer det siste året, eller 1,2 %. Landet vokste med 0,7 % i samme periode. Det er nedgang i de yngste aldersgruppene (til og med 16 år) med 52 personer. For de eldste aldersgrupperingene (over 66 år) er det samlet ingen endring.

En vesentlig rammebetingelse for anslag på inntektene er befolkningsutviklingen, som slår direkte inn i utgiftsutjamningen i inntektssystemet med virkning for 2019. For å illustrere effekten av dette, velger jeg å ta inn prognosen for befolkningsendring/demografikostnad for 2019, bygd på prognosen for befolkningsendring i 2018;

Beregnete mer-/mindreutgifter i 2019 knyttet til den demografiske utviklingen

Beregnete mer- og mindreutgifter i 2019 knyttet til den demografiske utviklingen. Nome kommune.
Kilde: SSB/TBU/beregninger TF

	Anslått endring i folketall 2018		Mer-/mindreutgift 2019 (mill. kr)
	Personer	%	
0-5 år	-11	-2,9	-0,1
6-15 år	-8	-1,1	-1,2
16-66 år	-6	-0,1	-0,2
67-79 år	14	1,6	0,8
80-89 år	-10	-3,6	-1,9
90 år og eldre	2	2,3	0,7
Sum	-19	-0,3	-1,9

Den faktiske endringen i folketallet er altså betydelig større enn denne prognosen, og utgiftskompensasjonen for 2019 blir dermed betydelig lavere enn man kunne forvente!

2.3 Demografi og KOSTRA-analyse

Demografi og kommuneøkonomi:

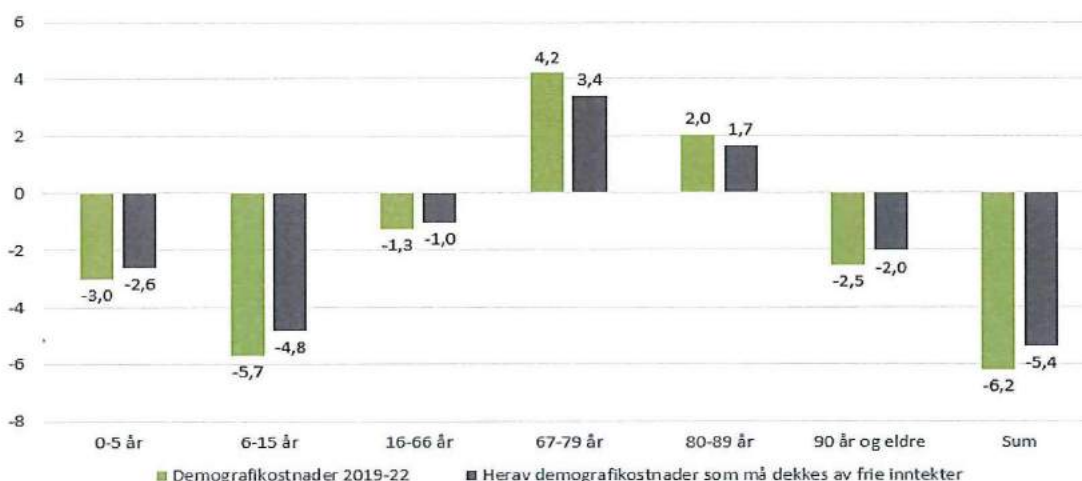
(Utdrag fra notat av Telemarksforskning v/Audun Thorstensen på oppdrag for Nome kommune. Notatet er vedlagt rådmannens budsjettframlegg i sin helhet).

Telemarksforskning har oppsummert demografikostnadsberegningene for Nome slik;

- I perioden 2019-2022 er det beregnet mindreutgifter på 6,2 mill. kroner (hvorav 5,4 mill. må dekkes innenfor de frie inntektene).
- I perioden 2019 – 2030 er det beregnet merutgifter på 15,5 mill. kroner (hvorav 11,9 mill. må dekkes innenfor de frie inntektene). Fra og med 2023 vil dermed kostnadene øke samlet med 20,9 mill. Vesentlig innenfor eldreområdet!

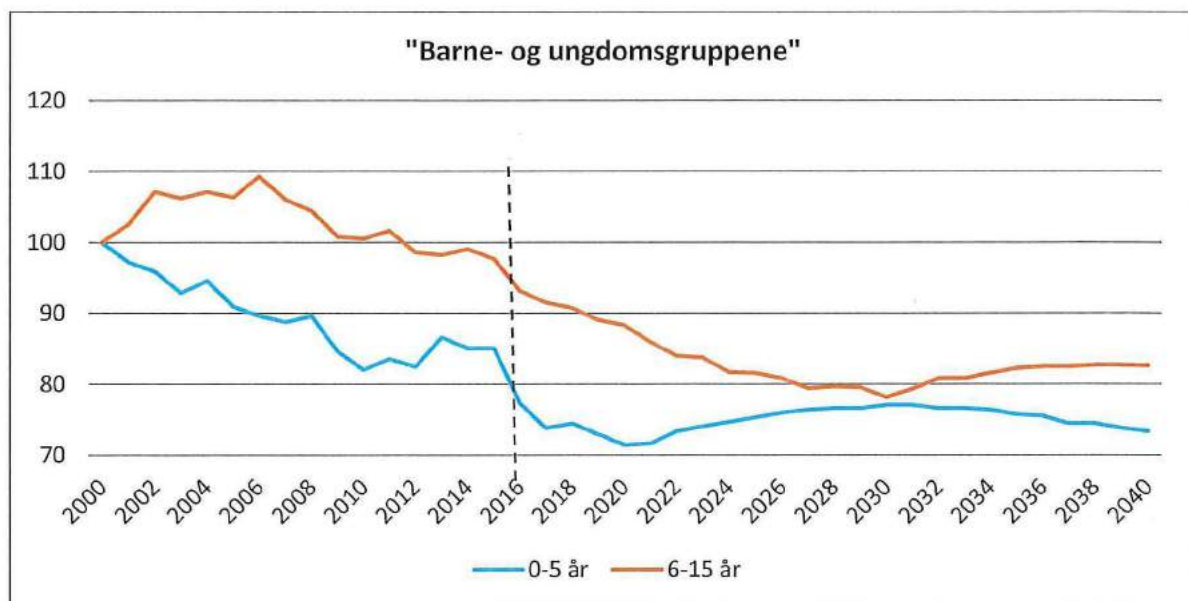
For økonomiplanperioden er anslaget og fordelingen slik;

**Beregnete demografikostnader for perioden 2019-2022,
Nome kommune**

I og med at utviklingen for aldersgruppen 0-15 år er betydelig mer negativ enn det prognosen har fanget opp, vil kommunen pr definisjon bli «billigere» å drive aldersgruppene 0 – 15 år og får dermed mindre utgiftskompensasjon gjennom inntektssystemet.

Med dette som utgangspunkt, finner jeg det riktig nok en gang å trekke frem det «store bildet» illustrert ved figurer fra en tidligere demografianalyse, først for;

Figur 1 Utvikling i aldersgruppene 0-5 år og 6-15 år for Nome kommune 2000-2040, indeksert slik at nivået i 2000=100. Kilde: SSB.

Ifølge SSB er det ventet en moderat/svak utvikling i de yngste aldersgruppene i de neste årene. Fra 2016 til 2040 foreskriver SSB en nedgang i aldersgruppene 0-5 år og 6-15 år på hhv. 5,0 prosent og 11,3 prosent. Til sammenligning er det for kommunen totalt anslått en nedgang på 0,7 prosent i samme periode.

Med årets flyttetall er det grunn til å tro at svekkelsen i de yngste årsklassene er større enn det denne grafen viser.

Ifølge SSB vil antall personer i aldersgruppen 67-79 år øke kraftig i de neste årene. I aldersgruppen 80-89 år er det forventet en svak utvikling i de nærmeste årene, og en relativt kraftig vekst etter 2020. Antall personer i aldersgruppen over 90 år ventes å reduseres i de neste årene, for så å øke kraftig etter 2030.

En oppdatert figur for utviklingen i aldersgruppene 67-79 år, 80-89 år og over 90 år for Nome kommune er inntatt i kap 6.6.1.

KOSTRA-analyse:

(Utdrag fra notat av Telemarksforskning v/Audun Thorstensen på oppdrag for Nome kommune, rådmannen. Notatet er vedlagt rådmannens budsjettframlegg i sin helhet).

I tabellen under vises nivået på korrigerte frie inntekter for Nome og andre sammenlignbare «gruppe-11 kommuner» i Telemark.

Korrigerte frie inntekter 2017 – en indikator som viser kommunens reelle inntektsnivå

- Korrigerte, frie inntekter viser nivået på de frie inntektene justert for variasjon i utgiftsbehov. Indikatoren viser dermed inntekts- og utgiftssiden samlet. Kommuner med et lavt beregnet utgiftsbehov ("billig" i drift) får justert opp sine inntekter, mens kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov ("dyr" i drift) får justert ned sine inntekter.
- Tabellen ved siden av viser nivået på korrigerte frie inntekter for Nome og andre sammenlignbare «gruppe-11 kommuner» i Telemark. Nivået (i prosent av landsgjennomsnittet) er vist både med og uten eiendomsskatt, konsesjonskraftinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift.
- Nome hadde korrigerte frie inntekter (inkl. e-skatt, konsesjonskraftinnt. og fordel DA) på landsgjennomsnittlig nivå i 2017.

Frie inntekter i 2017 korrigert for variasjoner i utgiftsbehov. Tabellen viser pst. av landsgjennomsnittet av inntekt per innbygger. Landsgjennomsnittet = 100. Kilde: KMD

	Korrigerte frie inntekter	Korrigerte frie inntekter inkl. E-skatt, konsesjonskraftinntekter og fordel DA
Nome	98	100
Kragerø	96	98
Notodden	96	100
Bø	99	99
Telemark	97	100
Landet	100	100

For 2017 oppsummeres KOSTRA- og effektivitetsanalysen slik for Nome;

Hovedfunn KOSTRA- og effektivitetsanalyse, Nome kommune 2017

- Vi har utarbeidet en KOSTRA- og effektivitetsanalyse som skal illustrere hvordan kommunens ressursbruk på sentrale tjenesteområder harmonerer med kommunens økonomiske rammebetingelser, dvs. vi tar hensyn til både beregnet utgiftsbehov og reelt inntektsnivå (målt som korrigerte frie inntekter).
- Våre beregninger viser at Nome kommune, på de sentrale tjenesteområdene som inngår i inntektssystemet, hadde merutgifter i forhold til landsgjennomsnittet på 55,1 mill. kr i 2017. Da er det ikke hensyntatt verken for at kommunen hadde et høyere beregnet utgiftsbehov enn «gjennomsnittskommunen» (ca. 7 prosent i 2017), eller at kommunen mottok et særskilt vertskommunetilskudd (på 25,1 mill. kr i 2017). Nome hadde korrigerte frie inntekter på landsgjennomsnittlig nivå i 2017.
- Beregningene viser at Nome kommune samlet sett hadde merutgifter på 7,0 mill. kr i forhold til kommunens «normerte og inntektsjusterte utgiftsnivå» i 2017.

Tjenesteområde	Mer-/mindreutgift 2017 (mill. kr) sammenlignet med	
	Landsgjennomsnittet	«Normert og inntektsjustert nivå»
Barnehage	-12,9	-0,7
Administrasjon	3,6	2,0
Landbruk	1,1	0,2
Grunnskole	-1,7	2,0
Pleie og omsorg	50,2	-8,2
Kommunehelse	2,7	1,1
Barnevern	4,8	4,7
Sosialtjeneste	7,3	6,0
Sum	55,1	7,0

Analysen viser altså at vi samlet sett brukte 7 mill. mer enn vi strengt tatt burde av hensyn til god økonomistyring på disse områdene som inngår i inntektssystemet.

Dette er meget viktig styringsinformasjon. Vi får størstedelen av inntektene våre gjennom inntektssystemet og det er vesentlig for økonomistyringen at vår faktiske ressursbruk på tjenesteområdene samsvarer med det Storting og regjering legger til grunn i statsbudsjettet.

Beregnet kun mot landsgjennomsnittet viser analysen at vi bruker 55,1 mill. mer på tjenesteområdene innenfor inntektssystemet enn landets kommuner for øvrig, men når det korrigeres for utgiftsbehovet er altså merforbruket 7 mill.

Også i år er det gjort analyse av ressursbruk på utvalgte områder utenfor inntektssystemet;

Analyse av ressursbruk på utvalgte områder utenfor inntektssystemet 2017

Illustrasjon av ressursbruk sammenholdt mot landsgjennomsnittet og «normert nivå» på utvalgte områder utenfor inntektssystemet. Nome kommune 2017. Kilde: KOSTRA, beregninger ved TF

	Netto driftsutgifter (i kr per innb.)			Mer-/mindreutgift (mill. kr) sammenlignet med	
	Nome kommune	Lands- gjennomsnitt	Nome «normert nivå»	Lands- gjennomsnittet	«Normert nivå»
Fys.planl./kult.minne/natur/nærmiljø	913	686	734	1,5	1,2
Kultur	1 982	2 297	2 456	-2,1	-3,1
Kirke	935	574	614	2,4	2,1
Samferdsel	1 710	863	923	5,6	5,2
Brann og ulykkesvern	816	794	849	0,1	-0,2
Sum				7,5	5,2

- Vi har også utarbeidet en analyse som illustrerer kommunens ressursbruk på utvalgte områder som ikke inngår i inntektssystemet. I vurderingen av utgiftsnivået for de aktuelle områdene har vi tatt høyde for kommunens samlede utgiftsbehov.
- Tallene viser at Nome kommune hadde merutgifter i forhold til landsgjennomsnittet på de aktuelle områdene på 7,5 mill. kr i 2017. Dersom vi justerer for kommunens samlede utgiftsbehov (ca. 7 prosent over landsgjennomsnittet), viser beregningen et samlet merforbruk på 5,2 mill. kr.

Denne analysen synliggjør et normert merforbruk samlet på 5,2 mill. på disse områdene.

Oppsummert blir altså «normert» merforbruk på de sentrale tjenesteområdene som inngår i inntektssystemet og merforbruket på utvalgte områder utenfor inntektssystemet samlet 12,2 mill. kroner.

Dersom vi ikke klarer å redusere kostnadene der vi har merforbruk, må vi enten få større refusjoner for merkostnadene gjennom økt skjønn og/eller forbedrete kriterier i inntektssystemet, eller vi må kutte mer enn vi bør hvor det er god balanse mellom behov og forbruk. Det er dette siste som skaper størst intern «støy» ved at områder som har en balansert drift må overføre ressurser til virksomhetsområder som har et overforbruk.

Dette merforbruket er delvis et resultat av en utvikling over tid, delvis systematisk og også i noen grad tilfeldig. Sett med rådmannens øyne, må en intensivere innsatsen mot forebygging og effektivisering der vi har merforbruk, slik at man kan oppnå nødvendige kostnadsreduksjoner, samtidig som tilbudet til innbyggerne blir minst like god som ellers i landets kommuner.

I tillegg må arbeidet med å synliggjøre systematisk underdekning av behovet for skjønn, eller feil i inntektssystemets kriterier, forsterkes overfor regionale og sentrale myndigheter.

Tabellen under viser utviklingen av korrigert avvik over tid (innenfor inntektssystemet).

Tjenesteområde	2017	2016	2015	2014	2013	2012
	«Normert og inntektsjustert utgiftsniv»	«Normert og inntektsjustert utgiftsniv»	«Normert og inntektsjustert utgiftsniv»	«Normert utgiftsnivå»	«Normert utgiftsnivå»	«Normert utgiftsnivå»
Barnehage	- 0,7	-2,4	1,0	3,4	1,7	6,0
Administrasjon	2,0	0,6	1,6	1,8	5,6	1,9
Grunnskole	2,0	4,7	7,3	2,3	3,5	-0,6
Pleie og omsorg	- 8,2	-1,7	-3,6	-4,0	-11,1	-1,1
Kommunehelse	1,1	2,5	3,5	5,6	3,4	4,8
Barnevern	4,7	1,2	5,2	3,1	2,8	1,7
Sosialhjelp	6,0	8,9	6,6	5,6	3,3	3,5
Sum	7,0	10,4	21,6	17,7	9,3	16,6
Sum inntektsjust.	7,0	13,9	21,6	7,9	-0,3	3,8

Det skjer en dramatisk endring av vår økonomiske ubalanse fra 2014 til 2015. Det skyldes først og fremst at vi har gått fra et nivå på frie inntekter i 2014 på 103 (3% over landsgjennomsnittet) til et nivå på 99 (1 % under landsgjennomsnittet) i 2015.

Fra 2016 til 2017 har vi samlet sett styrket oss, men vi har ikke et merinntektsnivå å bære merkostnader med. Den økonomisk balanse må i all hovedsak hentes inn gjennom effektivisering og kostnadsreduksjoner. Nome kommune vil aldri makte å oppnå en bærekraftig økonomisk balanse dersom ikke merkostnadene på områdene økonomisk sosialhjelp, barnevernstiltak i hjemmet, samferdsel og kirke blir redusert betydelig eller kommer på nivå med landsgjennomsnittet.

3. Økonomiske hovedutfordringer i planperioden

3.1. Gjennomgang av hovedutfordringene

Regnskap 2017 viste en kommuneøkonomi i klar bedring. Etter 2 vanskelige år 2014 og 2015, har kommunen i 2016 og 2017 kommet ajour med inndekking av driftsmessige underskudd på i alt 10,6 mill. kr. Nome komme er slettet fra ROBEK-registeret. Økonomisk målsetting nr.1 er nå å videreføre den positive tendensen, og bygge opp disposisjonsfond til en reell buffer mot uforutsette hendelser. Nøktern drift også i tiden framover er avgjørende for om vi skal lykkes.

Økonomirapport 5/18 – til behandling i kommunestyret 8. november d.å. – viser at det er behov for betydelige tilleggsbevilgninger i inneværende års budsjett, og det er i tillegg en risiko for budsjettoverskridelser på flere rammeområder. Men fortsatt har vi grunn til å håpe på at vi klarer den budsjetterte målsettingen om å sette av om lag 4,7 mill. kr til disposisjonsfond i 2018.

Til formannskapetets signalmøte i september, forelå en presentasjon av de økonomiske hovedutfordringene. Denne omtalen tas inn i dokumentet nedenfor.

Det har de siste årene vært et siktemål å knytte noen konkrete målsettinger til sentrale, økonomiske nøkkeltall. Det er viktig å få til en god politisk forankring, og det er viktig å drøfte seg fram til et realistisk mål for nivå på disse nøkkeltallene.

Omtalen av disse nøkkeltallene i årsberetningen for 2017 så slik ut:

Nøkkeltall 1: Økonomisk balanse målt ved netto driftsresultat

I 2017 kommer Nome kommune ut med et netto driftsresultat på nær 14 mill. kr, som utgjør 2,1 % av totalinntektene. Som kjent er det et sunnhets tegn ved en vurdering av kommunens økonomiske stilling dersom netto driftsresultat utgjør minimum 1,75 % av driftsinntektene.

Hovedutfordringen framover blir å etablere reelle, positive netto driftsresultat over tid, slik at en kan bygge en tilstrekkelig buffer for å imøtekomme uforutsette driftsutgifter gjennom året, og ha mulighet til en sunn egenkapital i kommende investeringer. Med henvisning til drøftingene i økonomiplanen for 2018 – 2021, er det en målsetting på kort sikt å etablere netto driftsresultat som utgjør minimum 1 % av totale driftsinntekter, dvs. om lag 6,5 mill. kr. Dette måltallet justeres gradvis til 1,75 % ved utgangen av planperioden. Avlagt regnskap for 2017 viser at vi 2 år på rad har klart måltallet med god margin. Det er grunnlag for å justere målsettingen ved neste rullering av økonomiplanen.

Nøkkeltall 2: Disposisjonsfond i % av driftsinntekter

Oversikten nedenfor viser at fondskapitalen samlet utgjør om lag 19,2 mill. kr pr 31.12.2017. Bundne drifts- og investeringsfond er midler kommunestyret ikke kan omdisponere. Som en ser av oversikten, er beholdningen på bundne driftsfond på om lag 19 mill. kr. Av dette utgjør vann- og avløpsfondene om lag 10,2 mill. kr. Kommunale regnskaper er splittet i 4 typer fonds:

Beløp i hele 1.000 kr	Regnskap	Regnskap	Regnskap	Regnskap	Regnskap	Endring
	2013	2014	2015	2016	2017	2016-2017
Disposisjonsfond:	5 111	4 186	0	0	0	0
Ubundne investeringsfond	1 188	562	0	0	10	0
Bundne driftsfond:	10 246	17 535	13 651	15 674	18 963	3 289
Bundne investeringsfond:	101	2 689	2 689	439	219	-220
SUM fond:	16 646	24 972	16 340	16 113	19 192	3 079
Disp fond i % av driftsinnt.	0,84	0,68	0,00	0,00	0,00	

Disposisjonsfond og ubundne investeringsfond derimot har kommunestyret fullt ut styringen av. Beholdningen på disposisjonsfonds har de siste 3 årene vært kr 0. **Kommunen er svært sårbar dersom uforutsette forhold oppstår.**

Rådmannen understreker nødvendigheten av å sikre midler på de frie fonda for bl.a. å imøtekomme uforutsette utgifter både i drifts- og investeringsbudsjettet gjennom året.

Med henvisning til økonomiplanen for 2018 – 2021, vil det være en klar målsetting for økonomiplanperioden å bygge opp disposisjonsfondet til å være en reell buffer for uforutsette utgifter. Siktemålet er et disposisjonsfond som utgjør 2 % av totale driftsinntekter (om lag 13 mill. kr) innen utgangen av planperioden.

På kort sikt kan denne målsettingen synes urealistisk. Hovedprioritet til nå har vært å først dekke inn resterende del av tidligere års underskudd. Det har vi lyktes med i 2017. Deretter vil det være nødvendig å bygge opp fondsreservene. Driftsoverskuddet på om lag 6,5 mill. kr gir en god mulighet til starte denne prosessen.

Nøkkeltall 3: Netto lånegjeld i % av driftsinntekter

Utvikling i netto lånegjeld	1999	2013	2014	2015	2016	2017
Brutto lånegjeld	160 847	479 468	502 758	572 095	622 423	611 545
Utlån Husbank-midler	16 060	52 224	53 060	49 899	46 312	44 200
Netto lånegjeld	144 787	427 244	449 698	522 196	576 111	567 345
Driftsinntekter inkl utbytte	271 468	610 329	617 163	616 127	649 348	665 085
Netto lånegj. i % av driftsinnt.	53,3	70,0	72,9	84,8	88,7	85,3

Netto lånegjeld utgjør om lag 567,3 mill. kr ved utgangen av 2017. Dette er en nedgang sammenlignet med 2016. Men det generelle bildet er en kraftig økning av lånegjelden de siste 10-årene. Tilsvarende størrelse i 1999, var om lag 145 mill. kr. Da utgjorde netto lånegjeld, bare 53,3 % av samlede driftsinntekter – sammenlignet med 85,3 % i 2017.

I økonomiplanen for 2018 – 2021 er det satt en målsetting for planperioden å begrense netto lånegjelds andel til maksimalt 80 % i forhold til totale driftsinntekter. Det betyr at lånefinansierte investeringer må begrenses i de neste åra, noe som er hensyntatt i den vedtatte økonomiplanen for 2018 - 2021.

Nøkkeltall 4: Avvik fra budsjett

Økonomistyringa av de ulike rammeområdene er basert på netto budsjetttrammer, dvs. at inntekter som tilhører ansvarsområdet er trukket fra brutto utgifter. I opprinnelig budsjett for 2017 ble det samlet stilt til disposisjon netto om lag 412,4 mill. kr. Ved budsjettreguleringer gjennom året ble budsjettene oppjustert – basert på tilbakemeldinger fra de budsjettansvarlige.

Regulert budsjett viser nettobudsjett for driftsområdene på til sammen 417,8 mill. kr. Regnskapet for 2017 kommer ut med forbruk på om lag 412,5 mill. kr, og samlet sett var det netto mindreforbruk i driftsområdene på om lag 5,3 mill. kr, eller 1,3 %. Oversikten viser at vi samlet sett fikk regnskapstall på om lag samme nivå som opprinnelig budsjett.

Med henvisning til økonomiplanen for 2018 – 2021, er det lagt vekt på fortsatt å utarbeide realistiske budsjetter med tett oppfølging og fokus på kostnadskontroll i budsjettåret. De siste årene har det vært en målsetting å begrense det samlede budsjettavviket for driftsområdene til maks 0,6 % av netto driftsbudsjett. Mindreforbruket i 2017 viser at vi har greid målsettingen med svært god margin. Samtlige driftsområder har maktet å holde budsjettene. Så lenge kommunen ikke har økonomiske reserver på fond, er det avgjørende for totaløkonomien at budsjettene etterleves.

Andre økonomiske målsettinger/forutsetninger

Renteforutsigbarhet og nedbetaling av gjeld

Reglement for finans- og gjeldsforvaltning ble revidert ved behandling i kommunestyret i møte 20. oktober 2016. I reglementet heter det at minimum 20 % av gjeldsportefølgjen skal ha fast rente, mens 60 % skal vurderes ut fra markedssituasjonen. I reglementet er det lagt opp til at rådmannen skal foreta disse vurderingene. Det har vært rådmannens vurdering de senere år at fastrenteandelen bør være ned mot reglementets minimum. Fastrenteandelen var om lag 25 % ved siste årsskifte. Det er signaler om en moderat renteøkning de kommende år. Det gir grunn til å vurdere en moderat økning i fastrenteandelen for derigjennom å redusere sårbarheten.

Når det gjelder avdragsbetaling, vedtok kommunestyret for 2-3 år siden en forlengelse av gjeldende løpetid på lån. Fortsatt er det slik at vi nedbetaler låna noe raskere enn det som beregnet minimumsavdrag viser. Ny kommunelov med virkning fra 2020 «strammer inn» den relativt fleksible løsning kommunen kan velge for nedbetaling av gjeld. Selv om vi har valgt å betale noe mer i avdrag enn det beregnet minimumsavdrag viser, vil det nye regelverket fra 2020 innebære at vi må sette av mer ramme til betaling av avdrag. Denne virkeligheten er det fornuftig å ta inn over seg allerede i 2019.

Eiendomsskatt

Det vises til omtale under pkt. fellesinntekter i kapittel 4 i tekstdokumentet. Gjeldende økonomiplan forutsetter en videreføring av 2018-nivå, dvs utskrivning med 7 promille basert på dagens takstgrunnlag.

Politisk må en avveie ambisjonsnivået når det gjelder tjenestenivå og investeringsnivå opp mot en målsetting om å begrense eiendomsskatt som inntektskilde.

Regelverket tilsier at det bør gjennomføres en omtaksering som kan ha økonomisk effekt fra 2020 (eller snarest mulig). Men målsettingen med en slik omtaksering er ikke primært for å øke inntektene, men å bidra til mer rettferdige takster. En eventuell omtaksering i 2019 har en kostnadsside, som må hensyntas/finansieres av samlede inntekter fra eiendomsskatten.

Alternativt – dersom økte inntekter er målet - åpner regelverket for å gjennomføre en økning av gjeldende takster med inntil 10 % i 2019.

Vurderingen knyttet til omtaksering/kontorjustering må ses i sammenheng med forslag om endring i eiendomsskatteloven med virkning fra 2020.

Eventuell subsidiering av vann- og avløpssektoren

Offentlig statistikk viser at kommunen ligger høyt når det gjelder gebyrnivå. Samtidig er det et fortsatt stort utbyggingsbehov innenfor avløpssektoren. Selvkostprinsippet har til nå vært lagt til grunn, og forutsettes videreført i planperioden.

3.2. Formannskapetets signaler.

I formannskapetets signalmøte 7. september, ble gjennomgangen av de økonomiske hovedutfordringene oppsummert slik det er gjengitt nedenfor:

For det videre arbeid med budsjett 2019, og økonomiplan for 4-årsperioden til 2022, legges følgende overordnede, økonomiske målsettinger og forutsetninger til grunn:

Målsetting for økonomiske nøkkeltall:

- I tråd med prinsippet om sunn økonomiforvaltning, skal det i planperioden legges opp til en gradvis forbedring av kommunens årlige netto driftsresultat. Målsettingen er å videreføre netto driftsresultat som utgjør minimum 1,75 % av totale driftsinntekter hvert år i planperioden.
- Det er en klar målsetting for økonomiplanperioden å bygge opp disposisjonsfondet til å være en reell buffer for uforutsette utgifter. Siktemålet er et disposisjonsfond som utgjør 2 % av totale driftsinntekter innen 2021.
- Det er en målsetting for planperioden å begrense netto lånegjelds andel til maksimalt 80 % i forhold til totale driftsinntekter.
- Det er en målsetting å utarbeide realistiske budsjetter med vekt på tett oppfølging og fokus på kostnadskontroll i budsjettåret. Det er en målsetting å begrense det samlede budsjettavviket for driftsområdene til maks 0,6 % av netto driftsbudsjett.

Andre økonomiske målsettinger/forutsetninger:

- Det legges i planperioden opp til å opprettholde en moderat fastrentebinding i tråd med finansreglementets bestemmelser – kombinert med oppbygging av økonomiske reserver på disposisjonsfond. I tråd med signaler om en moderat renteøkning i årene framover, foretas en justering av fastrenteandelen for å redusere sårbarheten.
- Eiendomsskatt vil fortsatt være en viktig inntektskilde for kommunen. Formannskapet ber rådmannen snarest mulig legge fram en realistisk framdriftsplan for gjennomføring av full omtaksering i Nome kommune.
- Utfordringene på vann- og avløpssektoren må søkes løst uten at gebyrnivået øker vesentlig utover prisstigning. Selvkostprinsippet skal fortsatt legges til grunn.

Rådmannens arbeid med budsjett og økonomiplan utover høsten, har vært basert på forannevnte, overordnede økonomiske signaler fra formannskapet. Budsjettsituasjonen har nok en gang vist seg å være svært krevende. Både erfaringene fra økonomirapporteringene gjennom 2018, og de rammebetingelser som kommer til uttrykk ved framlegg av Statsbudsjettet i oktober, gjør det særdeles krevende å følge opp de nevnte målsettingene.

4 Driftsbudsjettet: Fellesinntekter og fellesutgifter

Nedenfor redegjøres for de vurderinger som rådmannen har foretatt vedr fellesinntekter og fellesutgifter. Konkrete beløp framgår i talldelen - budsjettskjema 1 A og 1B: Hovedrammer drift for økonomiplan-perioden 2019 – 2022 (vedlegg 1 i talldelen).

4.1. Fellesinntekter

Skatt på formue og inntekt + Rammetilskudd (Kommunens "frie" inntekter)

Samlet er det for 2019 foreslått å budsjettere med 385,6 mill. kr, som er en vekst på kun 1,8 % i forhold til regulert budsjett for 2018. Budsjetteringen er i samsvar med det anslag som er oppgitt i Regjeringens budsjettdokumenter, men er 1,2 mill. kr høyere enn det som framkommer som anslag i KS prognosemodell. Beløpet er fordelt med rammetilskudd på 230,6 mill. kr, og 155 mill. kr i skatt på formue og inntekt.

Som for tidligere år, ligger det i rammetilskuddet en kompensasjon for nye oppgaver som kommunen forventes å gjennomføre fra neste år. Det henvises til omtale i pkt. 2.1 foran (eksempel: tidlig innsats i skolen, opptrappingsplan rusfeltet).

Rammetilskuddet består av 3 elementer:

- o Utgiftsutjamningen (basert på objektive kriterier, bl.a. folketall og aldersfordeling).
- o Inntektsutjamning (basert på løpende skatteinngang i forhold til landsgjennomsnitt pr innbygger).
- o Skjønnsmidler

Når det gjelder **utgiftsutjamningen** er den fastlagt – i og med at det er folketall og aldersfordeling pr 01.07.2018 som legges til grunn. Fortsatt er antall innbyggere, og alderssammensetning svært utslagsgivende. Negativ befolkningsutvikling i Nome kommune det siste året gir negativt utslag.

I budsjettforslaget forholder rådmannen seg til de anslag som framgår av KS prognosemodell. Tap på grunn av strukturkriteriet er hensyntatt. Nedtrapping over 5 år av trekket foretatt i 2015 vedr arbeidsgiveravgiftsendring, innebærer en gradvis forbedring som er hensyntatt i prognosen.

Inntektsutjamningen vil i 2019 være basert på folketall pr 01.01.2019, og fra tidligere år har vi erfaringer med en inntektssvikt i forhold til de første prognosene på høsten. I budsjettanslaget har vi tøyd «inntektsstrikken», og forutsatt at folketallet stabiliserer seg på et noe høyere nivå enn pr 01.07.18. Vi har lagt til grunn et anslag på 6.600 innbyggere (18 flere enn pr 01.07).

Skjønnsmidler: Vi skiller mellom ordinært skjønn, og skjønn til kompensasjon for arbeidsgiveravgift. For 2019 er vi tildelt 5 mill. kr i samlede skjønnsmidler, mens vi for 2018 ble tildelt 8 mill. kr.

Komp. arbeidsgiveravgift: Overgangsordningen skissert i Kommuneproposisjonen for 2016, innebærer forventninger om å opprettholde skjønn så lenge det ligger et trekk i den faste delen av inntektssystemet. Skjønn forutsettes redusert lineært med 2 mill. kr pr år fra et anslått, reelt nivå i 2015 på 10 mill. kr, dvs. til:

2016 - 8 mill. kr, 2017 - 6 mill. kr, 2018 - 4 mill. kr, 2019 - 2 mill. kr

På denne bakgrunn er 2019 det siste året der kompensasjon for arbeidsgiveravgiftsendringen ligger inne i skjønnstildelingen.

Ordinært skjønn: Vi har over tid hatt en løpende dialog med Fylkesmannen om de kostnadsstunge tjenestene (eksempelvis barnevern, sosialhjelp, ressurskrevende tjenester). Vi registrerer at skjønnstildelingen for 2019 er lavere enn i 2018, og kommunen må greie seg med mindre drøhjelp fra Fylkesmannen enn det vi har opplevd de foregående år.

Kommunens frie inntekter i årene 2020 – 2022 :

I anslaget er det lagt til grunn en generell gjennomsnittlig realvekst pr år på 0,7 % (samme som realveksten i 2019-opplegget). Erfaringer fra de siste års kommuneopplegg, tilsier at en ikke bør være for optimistisk. Mye avhenger av innbyggerutviklingen framover. Fylkesmannen har understreket at det ikke kan budsjetteres med skjønn i en økonomiplan, og rådmannen har tatt dette til etterretning. Samlet innebærer dette for Nome et anslag om reell nedgang i de frie inntekter i økonomiplanperioden.

Eiendomsskatt

Nye regler i Eiendomsskattelova med virkning fra 2019:

Stortinget vedtok i forbindelse med Regjeringens framlegg av statsbudsjettet for 2018, endringer i eiendomsskatteloven som får virkning for utskrivning av eiendomsskatt fra 2019.

Etter de nye reglene, kan en ikke lenger skattlegge produksjonsutstyr og -installasjoner. Dette innebærer at kategorien verker og bruk opphører som egen kategori i eiendomsskattelova, og dagens verk og bruk må således omtakseres etter reglene for næringsseiendom innen utskrivingsfristen for 2019.

Det er gjort unntak for kraftanlegg og produksjonslinjer i kraftnettet. Disse vil fortsatt kunne beskattes etter de samme retningslinjer som i dag.

For å unngå en for brå reduksjon, er det gitt en overgangsregel som gir adgang til å beskatte produksjonsutstyr og -installasjoner i de tidligere verker og bruk med en gradvis nedtrapping over 7 år. Det er fortsatt noe uklart hvor stort det årlige inntektstapet som følge av regelendringen vil bli for kommunen, men det antas å være på 0,5-1 mill. kr når denne nedtrappingen er ferdig. Stortinget har vedtatt at dette inntektstapet skal kompenseres ved skjønnsmidler.

Forslag til endring i eiendomsskatteloven med virkning fra 2020

Regjeringen har fremmet forslag til endringer i eiendomsskatteloven, som bla. innebærer:

- Maksimal skattesats for bolig- og fritidseiendommer reduseres fra 7 promille til 5 promille.
- Skatteetatens formuesgrunnlag gjøres obligatorisk for verdsettelse av boligeiendom.

Dersom lovendringen blir vedtatt på Stortinget, blir det et administrativt arbeid i 2019 med å tilpasse seg til endringene.

Behov for omtaksering i Nome

Siste allmenne taksering i Nome var i 2006, med virkning fra skatteåret 2007. **Hovedregelen i eiendomsskattelova sier at det skal være en omtaksering hvert 10. år**, men det gis mulighet for å vente 3 år. Nåværende takster har i 2019 virket i 13 år. Loven er ikke å forstå

slik at takstene er ugyldige dersom en kommune ikke foretar seg noe i år 14, 15, 16 osv. En allmenn taksering vil kreve mye arbeid. Det er da snakk om arbeid i forbindelse med anskaffelsen av selve takseringsjobben, planlegging og koordinering underveis i takseringsprosessen, registrering av takster i kommunens datasystemer, i tillegg til at det må vedtas nye vedtekter av k-styret, samt nye retningslinjer som behandles av skattetakstutvalg (sakkyndig nemnd), før selve takseringsarbeidet tar til. Den administrative kapasitet til å gjennomføre en full omtaksering er for tiden ikke på plass. Det er derfor viktig at et vedtak om omtaksering blir gjort i god tid før nye takster skal tre i kraft.

Rådmannens forslag:

Beslutning om allmenn omtaksering i Nome må ses i sammenheng med Stortingets behandling av lovendringsforslaget nevnt foran.

Av økonomiske grunner foreslås at dagens takster kontorjusteres med 10 %. Det gir gjeldende eiendomsskattelov mulighet til når takstene har stått stille i 10 år. Utskriving med 7 promille videreføres. Anslått merinntekt ved et slikt grep er om lag 2 mill. kr. Inntektsposten netto er økt med bare om lag 1,5 mill. kr (til 22,5 mill. kr). Det er da lagt inn en reserve på kr 500.000 til administrativ arbeid/konsulentbistand for å tilpasse seg til eventuelle endringer i eiendomsskatteloven fra 2020.

For økonomiplanperioden 2020 – 2022 er det lagt til grunn en videreføring av inntektsnivået som en 10 % kontorjustering i 2019 innebærer.

Inntekter fra konsesjonskraft

Denne budsjettposten er for 2019 anslått til 4,8 mill. kr – en økning fra 3 mill. kr sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2018. Økningen er basert på inntektsutviklingen i inneværende år (budsjettposten er i økonomirapport 5/18 foreslått satt til 4,7 mill. kr).

Det er økonomisk sårbart å benytte disse inntektene i saldering av drifta. Det er i utgangspunktet usikre inntekter som helt eller delvis burde vært avsatt til fonds, eventuelt brukt til konkrete næringstiltak.

Anslaget for 2019 på 4,8 mill. kr er videreført på reelt samme nivå de øvrige år i planperioden.

Andre generelle statstilskudd:

Rente/avdragskompensasjon omsorgsboliger/sjukeheim/skoleutbygging/kirker

Kommunen har over tid gjennomført investeringer som Staten årlig gir rentekompensasjon for. Beregningene foretas med grunnlag i gjennomsnittlig flytende rente i Husbanken.

Samlet anslag for rentekompensasjon tidligere års investeringer er på 1,7 mill. kr for 2019.

Vertskommunetilskudd drift statlig mottak Dagsrud

Framtida for mottaket er som kjent usikker. Tilskuddet vil bortfalle/reduseres dersom det skjer endringer. Inntil videre er det forutsatt at kommunen driver mottak i hele planperioden.

Budsjettet baseres på ordinær drift med 180 plasser, og ingen tilleggsplasser. Inntektsnivået i 2018 er forutsatt prisjustert, og budsjettforslaget for 2019 er på 2,4 mill. kr.

Vertskommunetilskudd psykisk utviklingshemmede

Tilskuddet har sin bakgrunn i HVPU-reformen, som ble gjennomført tidlig på 1990-tallet. På det tidspunktet overtok 33 kommuner i landet, deriblant Nome, ansvaret for en rekke beboere hjemmehørende i andre kommuner. Formålet med den øremerkede tilskuddsordningen er å kompensere vertskommunene for de beboere som valgte å bli boende i institusjonskommunen. I Nome er det 16 beboere som gir grunnlag for tilskudd i 2019. En beboer har falt fra, og det utløser om lag kr 700.000 i mindre tilskudd fra og med 2019. I budsjettforslaget for 2019 er det ført opp forventet tilskudd på 25,8 mill. kr. For årene 2020 – 2022 er tilskuddsnivået videreført, dvs at det er forutsatt at tilskuddsordningen opprettholdes.

Integreringstilskudd flyktninger, og særskilt tilskudd enslige mindreårige (EM)

Tilskuddet for 2018 er ført opp med til sammen kr 26 mill. kr. – det vil si en nedgang i inntektene fra om lag 31 mill. i budsjett 2018. Anslaget er basert på ny, oppdatert gjennomgang med flyktningetjenesten. I samsvar med tidligere budsjettforutsetninger, er det lagt til grunn bosetting inkl familiegjenforeninger med til sammen 15 personer i 2018, og 10 personer i 2019. Inntektsreduksjonen har i hovedsak sammenheng med at kommunen i 2016 bosatte over 60 personer. Tilskuddet for disse personene (som fortsatt bor i kommunen) er betydelig lavere i år 4 og 5. Som kjent mottar kommunene integreringstilskudd for bosatte flyktninger i til sammen 5 år.

Nome kommune mottar særskilt tilskudd til 6 enslige mindreårige. Tilskuddet utgjør om lag 7,5 mill. kr. På lik linje med integreringstilskuddet, vurderes dette som en fellesinntekt, som disponeres fritt av kommunen til de formål som anses som nødvendig. I hovedsak medgår dette tilskuddet for å dekke opp for ekstraordinære barnevernsutgifter.

For økonomiplan-perioden 2020 – 2022 er bosettingsmål på 10 personer pr år videreført. Inntekstposten reduseres fra 26 mill. kr i budsjett 2019 til om lag 15 mill. kr i 2022. Det er en utfordring for kommunen «å ta ned» utgiftene tilsvarende det inntektsbortfallet som redusert bosetting medfører. Det er en økonomisk utfordring at deler av det økte integreringstilskuddet i 2016 og 2017 er benyttet til å styrke tjenester som bare delvis er flyktninge-relaterte. Vi har med andre opprettholdt driftsnivå basert på integreringstilskuddsmidler, som over tid nå kraftig reduseres.

4.2. Renter og avdrag

Renteinntektene

For budsjett 2019 og øvrige år i planperioden er det lagt inn et anslag på 1,7 mill. kr i samlede renteinntekter. En viss renteoppgang kan påregnes i perioden, men det er ikke grunn til å forvente at dette gir vesentlig utslag på inntektene.

Renteinntektene består av: Utlån av startlån, utlån Midt-Telemark kraft og vanlige bankinnskudd.

Renter og avdrag løpende lån

For 2019 har rådmannen budsjettert med 13,9 mill. i renteutgifter, og 20,7 mill. kr i avdrag – til sammen 34,6 mill. kr. Tilsvarende poster i 2018-budsjettet er samlet på 32,3 mill. kr.

Renteberegning er i utgangspunktet basert på rentenivå flytende lån pr dato, og gjeldende fastlånsavtaler. Det er tatt høyde for en moderat renteøkning i planperioden. Beregningen er deflatert med forutsatt prisstigning. Rente- og avdrag for nye lån i perioden 2019 – 2022 forutsetter at retningsgivende økonomiplan, og moderate låncopptak i kommende år, blir fulgt.

Avdrag basert på gjeldende nedbetalingsplan innebærer en belastning på 23,2 mill. kr i 2019, dvs 2,5 mill. kr mer enn det som er ført opp i rådmannens forslag. Ett av våre lån i Kommunalbanken har hatt lavere avdragsbelastning i en periode, men endres fra 2019. Ny kommunelov med virkning fra 2020 endrer et fleksibelt regelverk til hvordan avdrag skal betales. Kommunen må ta høyde for en raskere nedbetaling av lånene, dvs en relativt stor økning i de årlige avdrag.

Som en konsekvens av de trange rammevilkår i 2019, foreslår rådmannen at det søkes Kommunalbanken om redusert avdragsbelastning med 2,5 mill. kr. Dette blir et midlertidig tiltak dette ene året. I 2020 må kommunene tilpasse seg bestemmelser i ny kommunelov. Det er derfor lagt inn avdragsbelastning på et høyere nivå for de øvrige år i planperioden.

4.3. Utbytte fra kraftselskapene. Midt-Telemark Energi og Midt-Telemark Kraft

Det henvises til F-sak 44/17 i formannskapet 8. juni 2017. Kommunen må påregne lavere samlet utbytte fra de 2 kraftselskapene i kommende år (samlet om lag 4 mill. kr årlig).

Utbytte MTE:

Ved politisk behandling av økonomiplanen i desember 2017 ble det lagt inn høyere forventninger (i overkant av 5 mill. kr årlig). Kommunestyret har nå nedjustert budsjettet for 2018 med 1 mill. kr. til 4 mill. kr. Dette legger rådmannen inn som anslag for kommende periode – prisjustert til 4,1 mill. kr.

Utbytte MTK:

Det er ikke budsjettet med utbytte i 2019/2020, men det foreslås utbytte igjen fra 2021. Dette er i tråd med tidligere signaler fra selskapet. Utbytte i 2021 er anslått til 1,5 mill. kr.

4.4. Avsetninger til fond – inndekking av underskudd

Kommunestyrets disposisjonsfond

Sett ut fra en økonomisk betraktning, bør det årlig i økonomiplanen settes av midler til kommunestyrets disposisjonsfond som en buffer mot framtidige uforutsette utgifter, jfr. drøfting i kap. 3 foran. Rådmannen minner om formannskapets vedtatte signal i møte 7. september:

Det er en klar målsetting for økonomiplanperioden å bygge opp disposisjonsfondet til å være en reell buffer for uforutsette utgifter. Siktemålet er et disposisjonsfond som utgjør 2 % av totale driftsinntekter innen 2021.

Det har vært en målsetting i rådmannens arbeid med budsjett og økonomiplanen å følge opp denne målsettingen. Utgangspunktet er at disposisjonsfondet er tomt etter avsluttet kommuneregnskap for 2017. Oppfølgingen av budsjett 2018 har hatt som siktemål at størst mulig andel av mindreforbruket i 2017 på om lag 6,5 mill. kr blir avsatt på disposisjonsfond ved årets slutt. Basert på økonomirapport 5/18 blir avsetningen på 4,7 mill. kr, men det er som kjent fortsatt en del usikkerhet knyttet til dette budsjettmålet.

Det er med stor bekymring rådmannen må foreslå å «nulle ut» årlige avsetninger til disposisjonsfond i planperioden 2019 – 2022. Målet var å avsette 2 mill. kr årlig. Men slik

rammevilkårene ser ut til å bli for 2019, er det ikke realistisk å budsjettere med en slik avsetning.

Budsjettopplegget for 2019 innebærer bruk av disposisjonsfond med 3 mill. kr. Med andre ord forutsetter rådmannen at minimum dette beløpet er til disposisjon på fondet når regnskapet for 2018 avsluttes. Forslaget går ut på at det skal settes ned en administrativ arbeidsgruppe med oppgave å foreslå konkrete driftsreducerende tiltak som utgjør minimum dette beløpet. Tiltakene er forutsatt presentert i kommunestyret ved økonomirapportering i juni 2019. Iverksetting av tiltak vil innebære en tilbakeføring til disposisjonsfondet, dvs 3 mill. kr i «midlertidig lån».

Bundne fondsavsetninger

I tråd med gjeldende regelverk er den pliktige avsetningen av konsesjonsavgiftene til kraftfondet synliggjort i talloversikten. Denne posten er anslått å utgjøre kr 475.000 årlig. Inntektene på kraftfondet, disponeres av etat for samfunnsutvikling, og det henvises til omtale i pkt. 6.8.

4.5. Overføringer til investeringsbudsjettet

Det er foreslått overført kr 2,250 mill. årlig i planperioden. Denne overføringen skal finansiere forventet egenkapitalinnskudd i KLP. Innskuddet skal etter gjeldende regelverk føres i investeringsbudsjettet, men kan ikke lånefinansieres.

4.6. Pensjonskostnader

I tallbudsjettet har vi synliggjort pensjonskostnadene på 2 linjer:

- Avregning pensjonskostnader/Premieavvik i år
- Amortisering av premieavvik foregående år

Budsjetteknisk belastes rammeområdene fortsatt med 15 % KLP-premie, mens avregningen mot premieavvik tas samlet på et felles ansvarsområde. I tillegg må kommunen hensynta en situasjon der oppsamlet premieavvik fører til en høyere belastning/amortisering av tidligere års premieavvik. Det er 7 års avskrivningstid for premieavvik fra og med 2014. Det er en reduksjon fra 10 års avskrivningstid i årene fra 2011.

Samlet sett er det i budsjettforslaget lagt til en grunn om lag samme pensjonsbelastning i årene som kommer. Dette anslaget er usikkert.

Pensjonspremie er regningen som vi får fra våre pensjonsleverandører. Det er penger kommunen betaler inn hvert år for å sette av til framtidige utbetalinger til pensjon.

Pensjonskostnad er det beløpet som bokføres i driftsregnskapet. Det er et teoretisk beregnet beløp, som ikke har noe med hva kommunen betaler i pensjonspremie å gjøre.

Premieavvik er forskjellen mellom innbetalt premie og regnskapsført beregnet netto pensjonskostnad. Premieavviket har vokst til svimlende summer (utgjorde for Nome kommune om lag 36,3 mill. kr ved regnskapsavslutningen for 2017, jf. regnskapsdokumentet på side 42). Så lenge betalt premie er høyere enn det som kostnadsføres i regnskapet, blir premieavviket en positiv størrelse, eller et inntektsbeløp i regnskapet. Årlig inntektsført premieavvik føres mot balansen – for så å bli amortisert, dvs. komme til belastning i driftsbudsjettene i løpet av de kommende år.

5. Driftsbudsjettet: Rammeområdene generelt

5.1. Realistiske budsjetter - Konsekvensjustering av eksisterende drift

Den administrative prosessen med budsjettet for 2019 tar utgangspunkt i **opprinnelig vedtatt netto driftsramme for 2018** slik de framkommer etter behandlingen i kommunestyret i desember 2017.

Alle netto driftsrammer er prisjustert med den lønns- og prisvekst (deflator) som Staten benytter i kommuneopplegget. Denne vekstfaktoren er oppgitt til 2,8 %. I beregningen av netto driftsrammer er forannevnte lagt til grunn, dvs. at også sektorinntektene er forutsatt økt med 2,8 %.

Arbeidet med detaljbudsjettene avdekker at det fortsatt er en utfordring å tilpasse budsjettene til de vekstforutsetningene som Staten opererer med i kommuneopplegget. Gjennomgående er det slik at Statens deflator i mange tilfeller ikke hensyntar kostnadsutviklingen i kommunene fullt ut. Det gjelder både på lønn og andre driftsutgifter. Konsekvensen av dette er at driftsområdene årlig må effektivisere/fremme ytterligere driftsreducerende tiltak for å tilpasse til beregnet netto driftsramme.

Med utgangspunkt i opprinnelig budsjettnivå for 2018 – prisjustert til 2019-nivå som foran nevnt - er det foretatt vurderinger av om dette budsjettnivået er realistisk. Ved økonomirapporteringene gjennom året, er det lagt fram nye opplysninger/prognoser fra de budsjettansvarlige for tjenestoområdene. Hvilke opplysninger som er hensyntatt ved rammeberegningen, framgår i tabell i innledningen av hvert rammeområde under overskriften «konsekvensjusteringer».

Konsekvensjusteringer omfatter også endringer som framgår av det statlige kommuneopplegget, herunder endringer i oppgaver/tjenester Staten forventer at kommunene skal følge opp. Eksempel på dette er under helse og omsorg, der Staten gir økt rammetilskudd til:

- Opptappingsplan rus.
- Opptappingsplan habilitering-/rehabilitering

Videre er det foretatt konsekvensjusteringer for politiske vedtak der det er forutsatt enten reduksjoner eller påplussinger i forhold til inneværende års opprinnelige budsjettnivå.

Hva som er realistiske budsjetter er alltid et definisjonsspørsmål. Men for rådmannen har det vært en klar målsetting å få fram best mulig anslag på hva eksisterende, etablert drift reelt sett koster. I denne prosessen må de vurderinger, og tilbakemeldinger som kommer fra budsjettansvarlige etater/tjenestoområder, i vesentlig grad legges til grunn. Dette er også bakgrunnen for at det eksempelvis som konsekvensjustering under rammeområde H: Samfunnsutvikling er ført opp en påplussing på 2 mill. kr som etatens vurdering/anslag for en reell ramme til veivedlikehold.

5.2. Behov for nye/utvidede driftstiltak

Det er i løpet av budsjettprosessen fremmet en rekke forslag til nye/utvidede driftstiltak. Slik den økonomiske situasjon har blitt, bærer oversikten over nye/utvidede tiltak i stor grad preg

av å være en ønskeliste. Denne oversikten er ikke presentert i dokumentet, Den er heller ikke fullstendig da det er åpenbart at flere etatssjefer har valgt å ikke fremme tiltak ut fra den situasjon at en har sett det som umulig å få gjennomslag.

Det har vært en stor utfordring å avveie nye behov mot de mer overordnede økonomiske utfordringene vi står foran. I den foreliggende situasjon har det vært nødvendig å stille de fleste ønskede utvidelsene i bero.

De tiltak som er prioritert blir omtalt under det rammeområdet tiltaket tilhører, og framgår under overskriften «nye/utvidede driftstiltak» i innledende tabell under hvert rammeområde. I noen grad blir det også under de aktuelle tjenesteområdene lagt inn kommentarer på tiltak som av økonomiske grunner ikke er funnet plass til.

5.3. Formannskapetets prioriteringssignaler

I tillegg til de mer overordnede, økonomiske signalene som det er redegjort for i pkt. 3 foran, ble det i formannskapetets møte 7. september vedtatt følgende generelle forutsetninger for rådmannens videre arbeid med budsjett og økonomiplan:

- *Det skal tas utgangspunkt i de prioriteringer av drifts- og investeringstiltak som ble vedtatt ved fjorårets rullering av økonomiplanen.*
- *Det må legges betydelig vekt på kjente endringer i den demografiske utvikling. Analyser av KOSTRA-statistikk er et viktig grunnlag for framtidige prioriteringer.*
- *Forebyggende helse er et langsiktig arbeid. Nome kommune skal i den grad økonomien tillater det, prioritere folkehelse, forebyggende tiltak, og arbeid med bosetting og integrering av flyktninger.*
- *Plan- og utviklingsarbeidet innrettes slik at kommunen bedre klarer å imøtekomme de samfunnsmessige utfordringene, herunder også vektlegging av utfordringene på områdene beredskap, næring, klima og energi, og boligpolitikk.*
- *Det må stilles samme effektiviseringskrav til interkommunale samarbeidstiltak/eksterne tjenester som til de kommunale tjenestene.*
- *I takt med nye oppgaver, og krav til effektivisering av tjenestene, må satsing på kompetanseutvikling av kommunens ansatte gis høy prioritet.*

Det har for rådmannen vært en krevende jobb å veie alle disse hensynene opp mot hverandre. Omtalen under hvert driftsområde viser i hvor stor grad vi har lyktes med å følge opp forutsetningene nevnt foran.

6. Gjennomgang av rammeområdene i driftsbudsjettet

6.1 Ramme A: Administrative og politiske fellestjenester

Overordnet budsjettansvar: Rådmannen

6.1.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet:

Rammeområdet består av følgende tjenesteområder:

Nr.	Navn
A1	Politisk styring og kontrollorganer
A2	Fellestjenester
A3	Sentraladministrasjonen

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

Tabellen nedenfor viser hva som er hensyntatt ved beregning av foreslått ramme:

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
A: Administrative og politiske fellestj	27 250	28 013	28 013	28 013	28 013
Konsekvensjusteringer:		657	452	607	352
Heraf:					
Stortingsvalg 2021		0	0	250	0
Kommunevalg 2019		300	0	0	0
Ramme til politikeropplæring - engangsbevilgning 2020		0	100	0	0
Finansieringsordn. - digitaliseringsprosj. - engangsbev. 2018		-130	-130	-130	-130
Jobbfrukt - innarbeid i øk rapp 2/18 - videreføres		130	130	130	130
Nomes andel i ny 40 % stilling som personvernombud		90	90	90	90
Ny stilling som HMS-rådgiver		700	700	700	700
Innsparing 40 % av 1 årsverk i lønnsseksjonen		-260	-260	-260	-260
Midt-Telemark IKT - konsekvens av endret fordelingsnøkkel		-15	-15	-15	-15
Samarbeidstiltaket Skole-IKT - overføres til rammeomr E		-158	-158	-158	-158
Avrundning		0	5		-5
Nye/utvidede driftstiltak		0	0	0	0
Driftsreducerende tiltak:		-730	-730	-730	-730
Heraf:					
Kommunefest - ramme i 2018 ikke videreført		-100	-100	-100	-100
Generelt rammekutt		-630	-630	-630	-630
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR A		27 940	27 735	27 890	27 635

Konsekvensjusteringene omtales nærmere under hvert tjenesteområde nedenfor.

Rådmannen foreslår et rammekutt i dette området på kr 730.000. Det generelle rammekuttet er på kr 630.000, og utgjør 2,25 % av opprinnelig budsjettamme for 2018. I tillegg ble budsjettposten på kr 100.000 til sommerfest for ansatte i en tidlig fase i budsjettprosessen tatt ut. Rammekuttet er videreført til øvrige år i planperioden. Ytterligere kommentarer følger under hvert tjenesteområde nedenfor.

Budsjett 2019

Under følger en tabell som viser hvordan netto budsjettramme for 2019 er fordelt på tjenesteområder, og med endringsprosjenter fra opprinnelig budsjett 2018:

Beløp i hele 1.000 kr		Budsjett	Budsjett	Vekst
		2018	2019	
		Oppr.		
A	Administrative og politiske fellestjenester	27 250	27 940	2,5
	Består av flg tjenesteområder:			
A1	Politisk styring og kontrollorganer	4 127	4 277	3,6
A2	Fellestjenester	8 178	7 818	-4,4
A3	Sentraladministrasjon	14 945	15 845	6,0

Forslag til budsjett 2019 innebærer en vekst på 2,5 % i forhold til opprinnelig budsjett 2018. Innarbeidet i ramma for 2019 er en budsjettramme på kr 300.000 til avvikling av lokalvalg, og kr 700.000 til ny stilling som HMS-rådgiver. Korrigert for disse 2 forhold, framkommer en vekstprosent på minus 1,1 %.

Det kan settes opp følgende oversikt over **konkrete innsparingstiltak** i rådmannens forslag:

Sommerfest	100
Jobbfrukt	130
Internettabonnement politikere	75
Sum konkrete tiltak	305

I tillegg kommer osthøvelkutt. Ytterligere kommentarer følger under hvert tjenesteområde nedenfor.

Utfordringer

Sentraladministrasjonens oppgaver er å løse fellesoppgaver som lønn- og personal, kommunal økonomiforvaltning herunder skatteinnkreving, innkreving av kommunale avgifter/krav, eiendomsskatt, budsjett og regnskapsfunksjoner, samt å "serve" resten av organisasjonen på ulike felt.

Etter reduksjoner i stillinger senere år er organisasjonen fortsatt sårbar med tanke på fravær. Det jobbes videre med å få overført kompetanse internt på flere felter for å gjøre organisasjonen mer robust for å takle eventuelle langtidssykemeldinger.

Økonomiavdelingen fungerer i dag som eiendomsskattekontor. Innenfor begrensede ressurser holder avdelingen seg oppdatert vedr regelverk, og utfører det løpende arbeid med ajourhold av takster/klagebehandling. Kommunen står foran en ny omtaksering. Dagens takster tok til å gjelde i 2007. En allmenn taksering vil kreve mye arbeid. Ekstern kompetanse må hentes, men i tillegg kan det reises spørsmål hvordan det interne arbeid med en slik omtaksering bør organiseres. I mange kommuner er teknisk etat/samfunnsutviklingsetaten i langt større grad involvert i et slikt arbeid, og eksempelvis i Skien fungerer byggesaksavdelingen i kommunen som eiendomsskattekontor. Det er viktig at den kompetanse som en finner internt innenfor eiendomsavd/arealforvaltning, kommer til nytte i det praktiske arbeid knyttet til eiendomsskatt.

Rekrutteringsutfordringer

Stort sett går rekruttering av nyansatte bra i vår kommune. Noen nye utfordringer er det riktignok blitt siste år på rekruttering av sykepleiere. I tillegg er det utfordrende å få rekruttert spesialister innenfor helsefag det være seg helsesøster eller spesialsykepleiere. Utfordringene har blitt noe mindre på rekruttering av teknisk personell. Toppledere er også krevende å rekruttere.

Vi ser også utfordringer fremover ved tilsetting av fagarbeidere, som er utdannet hos oss innenfor helse- og omsorgsyrkene, samt å kunne tilby store nok stillinger slik at det blir attraktivt å bli værende i Nome. Dette er problemstillinger som de fleste kommuner har på dagsorden, og det blir viktig fremover å være en attraktiv kommune å søke jobb i. Spesielle utfordringer framover blir å beholde fagarbeidere etter utdanning i Nome, og ha store nok stillinger å tilby slik at de ikke reiser til andre kommuner.

Kompetanseheving

Kompetanseheving av våre ledere innenfor personaladministrative gjøremål er noe vi kan se behov for i PO avdelingen. Innenfor lov/avtaleverk og egne retningslinjer avdekkes litt for ofte mangel på viktig kunnskap. Det har vært lite fokus fra staben på opplæring av ledere innenfor fagfeltet, noe som må kunne forklares med at dette er ressurskrevende og omfattende arbeid.

Digitalisering.

Kommunesektoren er nå inne i en krevende digitaliseringsprosess. Det er viktig at organisasjonen har stort fokus på digitalisering i alle ledd, og at digital kompetanse er viktig fremover. Innbyggerne krever digitale tjenester, og vi er nødt til å henge med i utviklingen som skjer innenfor alle etater/staber. Ifbm. sammenslåing av nabokommuner er det stor aktivitet på utvikling innenfor dette området, noe som kan bety økte investeringskostnader. Sammenslåingsprosessen vil også føre til mye bruk av ressursene til Midt-Telemark IKT. Hvordan dette kommer til å påvirke tjenester til Nome må følges opp.

Når det gjelder digitalisering vil det også være viktig å fokusere på å utnytte det potensialet for effektiviseringsgevinster som ligger i de digitale og automatiserte systemene vi har investert i. Et område der vi har kunnet hente ut slike effektiviseringsgevinster er i behandling av inngående fakturaer. En stadig større andel av disse blir nå mottatt i Elektronisk handelsformat (EHF) direkte inn i vårt regnskapssystem. Disse fakturaene leses elektronisk inn, og man kan også lage automatiserte regler for konteringen/regnskapsføringen. Dette innebærer tidsbesparelser både i fakturamottak/økonomiavdelingen og ute i organisasjonen. Andelen EHF-fakturaer vi mottar har steget voldsomt de siste årene, og er i dag ca. 65%. Vi ønsker å jobbe videre med å øke denne andelen, og målsettingen for 2019 vil være å komme over 70%.

Læringer

Nome kommune har fortsatt et godt trykk når det gjelder å ta inn læringer. Inntak skjer gjennom hele året. Pt er det 20 læringer i vår organisasjon: 15 i helsefag og 5 i barne- og ungdomsarbeiderfaget. KS har satt en ny målsetting for kommunene om 3 læringer pr 1000 innbyggere (tidligere mål var 2 pr 1.000 innbyggere). Med 20 læringer har vi realisert den nye målsettingen til KS. Vi ønsker at Nome skal være en fremtredende lærebedrift i Telemark. Utfordringer rundt læringer er å kunne sikre de fast stilling når de er ferdig med læretiden. Det er også en utfordring at helsefag ikke er en attraktiv vei å gå for dagens ungdom - det er få norske ungdommer som søker dette løpet. Ny personalrådgiver må læres

opp i arbeidet med lærlinger for å opprettholde den flotte aktiviteten vi har hatt på dette området.

Sykefravær

Sykefraværet har i de senere år stabilisert seg på ca. 8,5 %. Noe økning til 8,7 % siste år. Det blir viktig å få fastsatt mål og arbeidsoppgaver for ny HMS rådgiver i arbeidet med å redusere fraværet. Man skal riktignok ikke forvente raske resultater på dette arbeidet, som må betegnes som langsiktig arbeid. Det må legges en plan for hvordan dette arbeidet best skal løses fra 2019 og fremover.

Målsettinger

- Nome kommune opprettholder målsettingen om å redusere sykefraværet til 7,5 %.
- Nome kommune opprettholder målsettingen om 3 lærlinger pr 1000 innbyggere.
- Nome kommune har en målsetting for 2019 om en andel av inngående elektroniske fakturaer på over 70%.

6.1.2 Tjenesteområde A1 - Politisk styring og kontrollorganer

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

Området omfatter folkevalgte organer, valgavvikling, partistøtte, revisjon samt kontrollutvalgssekretariatet.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden til 2022

I 2019 skal det avholdes lokalvalg. Det er ført opp kr 300.000 som konsekvensjustering til å gjennomføre valget i september. I 2020 er det satt av en ramme på kr 100.000 for å gjennomføre opplæring av nye folkevalgte.

Kommunestyret har i oktober 2018 vedtatt ny politisk organisering fra neste valgperiode. I rådmannens budsjettarbeid er det ikke forutsatt at vedtaket innebærer økte kostnader. Det må en komme tilbake til ved neste budsjettbehandling.

Politisk nivå har i 2018 arrangert sommerfest for kommunens ansatte og kommunestyret etter flere år hvor dette ikke har vært arrangert av budsjettmessige årsaker. Sommerfesten 2018 kostet i overkant av kr 150.000. I rådmannens forslag er dette ett av flere innsparingsforslag.

Internettabonnementet for politikere er tatt ut som et innsparingstiltak – anslått til kr 75.000.

Ramme for kontrollutvalget og revisjon er lagt inn i budsjettet med i underkant av 1,2 mill. Dette er i tråd med kontrollutvalgets anbefaling.

6.1.3 Tjenesteområde A2 - Fellestjenester

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

Området består for det meste av eksterne kostnader hvor størrelsen fastsettes av andre. Det er svært lite å endre her, med mindre kommunen skal meldes ut av ulike sammenslutninger. De største beløp her går til forsikring, medlemskontingenter, IKT-drift, tillitsvalgtapparatet, bedriftshelsetjeneste samt ordinære kontorutgifter.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden til 2022

Budsjettet er svært stramt, jfr. rammekuttet omtalt innledningsvis. Noen poster viser økte kostnader uten at dette er hensyntatt ved rammeberegningen. Det gjelder bl.a. forsikring ansatte (økt ca. 10 % eller ca. 90.000 kr), og det gjelder serviceavtaler IKT (økt ca. 8 % eller ca. 90.000 kr). Motsatt viser andre poster en reduksjon: Bl.a. felles internett (ca. 100.000 kr), og lisenser EDB (ca. 65.000 kr).

Ramma er nedjustert med kr 130.000 som gjelder en engangsbevilgning i 2018 knyttet til et spleiselag i KS-regi der kommunene ble oppfordret til å bidra med kr 20 pr innbygger for å finansiere digitaliseringsprosjekter i kommunesektoren.

Jobbfrukt ble innført fra mai 2018 og er i utgangspunktet forutsatt videreført (konsekvensjustert) innenfor en kostnadsramme på kr 130.000. Av økonomiske grunner, er tiltaket foreslått tatt ut av budsjettet med virkning fra 2019.

Det pågår som kjent en avklaring av framtidig innkjøpssamarbeid. Mye tyder på at kommunens kostnader knyttet til innkjøp øker i størrelse 300.000 – 400.000 kr årlig – avhengig av hvilket samarbeid som er mulig å slutte seg til. Slik merkostnad er **ikke** innarbeidet i rådmannens forslag.

6.1.4 Tjenesteområde A3 - Sentraladministrasjonen

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

Sentraladministrasjonen med rådmannen som leder består nå av 2 stabsenheter: Personal- og organisasjonsavdelingen inkl servicekontoret, og økonomiavdelingen.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden til 2022

I all hovedsak består tjenesteområdet av lønnsutgifter, og små utgifter knyttet til reise og kurs. Budsjetteringen er krevende fordi det i år generelt sett ble gitt et relativt godt lønnsoppgjør for lederne, noe som ikke særskilt er kompensert ved rammeberegningen. Kursposter burde vært økt grunnet behov for internopplæring og kompetanseheving, men dette er det ikke rom for i budsjettet.

I 2018 er det ved innføring av ny personvernlovgiving etablert en felles ressurs (40 % stilling som personvernombud) i Midt-Telemark. Vår andel av kostnadene – kr 90.000 - er hensyntatt.

I løpet av 2018 er det etablert en ny stilling som HMS-rådgiver i personal- og organisasjonsavdelingen. Stillingen skal primært jobbe med sykefraværsoppfølging. Stillingen er finansiert ved overføring av midler tidligere avsatt til prosjektet «Nytt blikk», reduksjon i ressurser knyttet til sekretærfunksjon innenfor oppvekst og samfunnsutvikling, samt reduksjon med 40 % i et årsverk innenfor lønnsarbeid i sentraladministrasjonen.

Vår andel til drift av Midt-Telemark IKT budsjetteres innenfor dette tjenesteområdet. Denne andelen utgjør 4,388 mill. kr (43,2 %). Samarbeidstiltakene har i slutfasen av budsjettarbeidet fått et innsparingskrav på 1 %.

Pål Vik
Personal- og organisasjonssjef

Roar Lindstrøm
Økonomisjef

6.2 Ramme B: NAV Nome

Overordnet budsjettansvar: NAV-leder

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
B: NAV Midt-Telemark; Nome kommune	30 610	31 467	31 467	31 467	31 467
Konsekvensjusteringer:		-377	283	-12	-17
Herav:					
Konsekvens av redusert bosetting flyktninger		-600	-600	-900	-900
"Full pakke" - konsekvens av redusert statlig tilskudd		220	880	880	880
Avrunding		3	3	8	3
Nye/utvidede driftstiltak		0	0	0	0
Driftsreducerende tiltak:		-675	-1 925	-1 925	-1 925
Herav:					
"Full pakke" - tiltaket fases ut			-1 250	-1 250	-1 250
Generelt rammekutt		-675	-675	-675	-675
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR B		30 415	29 825	29 530	29 525

Tjenesteområdet og oppgaver

Med virkning fra 01.01.2018 er det etablert felles NAV i Midt – Telemark. Kommunalt ansatte i tidligere NAV Nome er overført til Bø kommune fra og med 01.01.2018. Den nye organisasjonen har samlokalisert tjenestene i Bø og på Ulefoss med virkning fra 01.05.2018. Bø er vertskommune og har budsjett for kommunalt ansatte samt drift av kontoret. Kostnader faktureres henholdsvis Nome og Sauherad kommune i tråd med samarbeidsavtale for interkommunale tiltak i Midt Telemark.

Det er ikke endringer i stillingsressursen for tidligere kommunalt ansatte i Nome. Kontoret har normalt lavt sykefravær, og det er ikke budsjettet med sykepenges for kommunalt ansatte.

Det er foreslått budsjett for husleie, strøm, renhold og renovasjon for lokalene på Ulefoss – på nivå med fjorårets budsjett og i tråd med samarbeidsavtale med NAV Telemark.

Det er ikke nye og utvidede driftskostnader. Nivå fra 2018 videreføres i budsjettforslaget for 2019.

Nome kommune har følgende oppgaver med budsjettforslag i 2019:

Minimumsløsningen for alle NAV kontor som omfatter budsjett for økonomisk sosialhjelp, kvalifiseringsprogram og lønnskostnader for økonomi- og gjeldsrådgiver i 50% stilling.

Oppgaver som Nome kommune har valgt å legge til NAV kontoret:

- Budsjett for overføring til Kriesenteret i Telemark (interkommunalt samarbeid med Skien som vertskommune).

- Budsjett for overføring til Talenhuset i Midt – Telemark med Bø som vertskommune.
- Budsjett for overføring til interkommunalt Senter for seksuelle overgrep i Telemark.
- Budsjett for overføring til Røde Kors for Partnerskapsavtalen med Nome kommune.
- Budsjett og personalansvar for to årsverk knyttet til bosetting av flyktninger i Nome.
- Budsjett for drift av kommunal bil, - og kommunalt disponerte boliger knyttet til bosetting av flyktninger i Nome.
- Oppfølging av tiltak med statlig finansiering: Full pakke i Nome, og i Bø og Sauherad. Tiltaket driftes av Idea Kompetanse.
- Budsjett for tiltak for mennesker med nedsatt funksjonsevne: støttekontakter, privat avlastning og omsorgslønn.
- Budsjett for overføring av lønnskostnader til ½ årsverk vaktmester med ansvar for oppfølging av brukere på arbeidstrening.

Det er et mål å få likhet i kommunale oppgaver i NAV Midt – Telemark og oppgaver utover minimumsløsningen blir vurdert for ny organisering kommende år og i løpet av planperioden.

Utfordringer i budsjettforslaget

Budsjettforslaget er konsekvensjustert og lagt i tråd med forutsetningene i innledende tabell.

Budsjettforslaget er stramt og har stor usikkerhet.

Det er en utfordring å legge realistiske budsjett for ytelser og tiltak som i hovedsak er rettighetsbaserte. Budsjettforutsetningene er usikre antagelser om behov, og tolkning av samfunnsforhold som kan påvirke behovet. Erfaringstall og statistikk bidrar til å danne bilde av situasjonen, heriblant KOSTRA som også gir sammenligningsgrunnlag i kommunegruppa og med andre kommuner det er aktuelt å sammenligne seg med. Eksempelvis har Nome høy andel bosatte flyktninger i befolkningen, og en høy andel innvandrere er sosialhjelpsmottakere. Andel sosialhjelpsmottakere med forsørgerplikt for barn under 18 år er høy, og Nome har mange barn i familier som mottar sosialhjelp. Dette bidrar til høyt kostnadsnivå på sosialhjelp. Selv om nivået er noe lavere i år enn i fjor, er dette grunnlag for usikkerhet på området (jfr. Telemarkforskning sine funn gjeldende for 2016 og referert i budsjettkommentarene for inneværende års budsjett)

Konsekvensjustering

«Full pakke»

Rammen for «Full pakke» i Nome er styrket med 220` som delvis imøtekommer varslet reduksjon i statstilskuddet som i 2019 gis for år 4 med kr 330 pr årsverk; i alt kr 660`. Tiltaket som er bemannet med 2 årsverk koster det dobbelte : 1320`.

Tiltaket må vurderes avvirket i løpet av planperioden dersom det ikke enten kan dekkes innenfor den til enhver tid gitte ramme eller at det gis nye muligheter for statstilskudd.

Bosetting av flyktninger

Budsjett for økonomisk sosialhjelp er redusert med 600` som følge av lavere bosettingstall.

Det er ikke mottatt konkret anmodning om bosetting av flyktninger for neste år, men det forventes at årets nivå med bosetting av 10 personer opprettholdes. Det er realistisk at det kan komme noen få i tillegg på familiejenforening. Hovedutfordringen knyttet til denne gruppen er et stort antall flyktninger som blir ferdig med Introduksjonsprogram og som i hovedsak må være klare for annen inntektssikring – fortrinnsvis ordinær utdanning eller arbeid, eller annen inntektssikring enn sosialhjelp dersom budsjettnivået skal holde.

Driftsreduserende tiltak

Budsjettrammen er i tillegg til ovennevnte konsekvensjusteringer, foreslått kuttet med 675'.

Det største kuttet er i forslaget tatt på budsjett for økonomisk sosialhjelp.

Til tross for en god utvikling hittil i 2018 med redusert nivå på sosialhjelp, ligger Nome fortsatt svært høyt sammenlignet med andre kommuner i fylket og på landsbasis.

Det er ikke ønskelig å toppe statistikken med stort forbruk av økonomisk sosialhjelp.

Hovedmålet til NAV er å bidra til å bedre levekår og å fremme overgang til arbeid, inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet, og slik bidra til å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp. Med en positiv utvikling hittil i år, er det valgt å satse på ytterligere reduksjon og dermed valgt å ta den største reduksjonen i samlet budsjett for økonomisk sosialhjelp. Det er et hovedmål å redusere nivået på sosialhjelp i Nome så raskt som mulig til normalt nivå for kommunestørrelsen. NAV Midt – Telemark organiserer seg for å kunne bruke flest mulig ressurser på arbeidsrettet oppfølging og kvalifiseringstiltak. Det er også prioritert å videreutvikle felles og begrensende standard for skjønnsutøvelse innenfor regelverket av Lov om sosiale tjenester i NAV.

I tillegg til kutt i budsjett for økonomisk sosialhjelp, er det gjort «ostehøvelkutt» på noen andre budsjettposter, og det er foreslått noen økte inntekter. Basert på regnskapstall 2017.

Det er ikke gjort kutt i kommunens budsjett for arbeidsrettet tiltak i samarbeid med vaktmestertjenesten («ART 2000») eller i overføring til partnerskapsavtalen med Røde Kors – da dette er tiltak som også virker som drahjelp for å nå våre mål om bedre levekår og fremme for overgang for arbeid.

Nye og utvidede driftstiltak

Det er ikke foreslått nye/utvidede driftstiltak.

Måltall

Måltall fra siste år opprettholdes:

Ungdom 18 - 24 år som mottar økonomisk sosialhjelp i 2018: < 40

(2017: 69, 2016: 70, 2015: 69, 2014: 81, 2013: 69, 2012: 67, 2011: 89)

Ungdom 18 - 24 år med langtids sosialhjelp uten aktive tiltak i 2018: 0

(2017: 1, 2016: 3, 2015: 2, 2014: 5, 2013: 15)

Hanne Sommerfelt

NAV-leder

6.3 Ramme C: Nome statlige mottak

Overordnet budsjettansvar: Mottaksleder

Driftsramme for 2019

Budsjettet for mottaket legges med nettoramme 0, dvs. at driftstilskuddet fra Utlendingsdirektoratet (UDI) dekker utgiftene til å drive mottaket. Husleie kommunen mottar (om lag 4,6 mill. kr) inntektsføres i rammeområde II Samfunnsutvikling. I tillegg mottar kommunen et vertskommunetilskudd på om lag 2,4 mill. kr, som omtales under fellesinntekter.

Budsjettkommentarer mottaksleder

Nome statlig mottak begynner på sitt siste av 3 opsjonsår fra 01.01.2019, i utgangspunktet fram til 31.12.19, på betingelser i driftsavtalen fra 2014.

UDI har gjennom hele 2018 varslet omlegging til ny mottaksstruktur. Prosessen er foreløpig skjøvet ut i tid, for samordning med andre moderniseringsprosesser. Utlysning er forventet annonsert i januar, operativ i juni. Frist for innlevering av anbud vil bli tre måneder. Omleggingen vil få konsekvenser for eksisterende driftsavtale, og det er avgjørende at Nome kommune klarer å kvalifisere seg for videre drift av basismottak med lengre kontraktstid.

På grunn av lave ankomster i 2018 har UDI hatt en omfattende nedbygging av mottakskapasiteten. Nytt er at det for en periode skal plasseres 300 overføringsflyktninger i ordinære mottak. Denne situasjonen har medført at UDI nok en gang har løst ut opsjonsplasser på Nome mottak fra 1. januar 2019, uvisst hvor lenge.

Budsjettet er derfor utarbeidet med opsjon gjeldende for 3 måneder, og en forutsetning om drift gjennom hele kalenderåret i henhold til eksisterende avtale. Innenfor kontraktperioden er det en gjensidig oppsigelse på 3 måneder.

Lønnskostnader utgjør en betydelig andel av driftskostnadene. Regjeringens forslag til statsbudsjett inneholder midler for returarbeid som kan medføre noe lønnsrefusjon.

Inntektene både for drift og husleie er indeksregulert for 2019.

Husleie er budsjettert til 4.6 mill., og bidrag for vaktmestertjenester 200 TNOK, som inntektsføres i rammeområde H Samfunnsutvikling. Det er budsjettert med variable stykkpris inntekter på 100 TNOK.

Anne Cathrine Stokken
Mottaksleder

6.4 Ramme D: Kirkelige formål

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj.	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
D: Kirkelige formål	6 554	6 738	6 738	6 738	6 738
Konsekvensjusteringer:		0	0	0	0
Nye/utvidede driftstiltak		0	0	0	0
Driftsreduserende tiltak:		-148	-148	-148	-148
Herav:					
Rammekutt kontantoverføring kirkelig fellesråd		-130	-130	-130	-130
Rammekutt tilskudd andre trossamfunn/Avrunding		-18	-18	-18	-18
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME ANSVAR D		6 590	6 590	6 590	6 590

Netto driftsramme til kirkelige formål er foreslått til 6,590 mill. kr. for 2019. Av dette er kontantoverføringen til kirkelig fellesråd beregnet til 5,964 mill. kr. I rådmannens forslag ligger det inne et reelt rammekutt på kr 130.000. Det henvises til KOSTRA-analyse som viser at kommunen bruker relativt mye til drift av våre kirker og kirkegårder. Rammekuttet er foreslått videreført på samme nivå i planperioden.

Når det gjelder kommunale overføringer til andre trossamfunn, er det forutsatt et rammekutt på kr 18.000. Samlet forutsettes utbetalt i underkant av kr 300.000 til andre trossamfunn.

Kirkevergens beskrivelse av tjenesteområdet og budsjettforslaget:

I alle kommuner med mer enn et sokn, er det lovfestet at det skal være et kirkelig fellesråd. Nome kirkelig fellesråd, har på vegne av Holla og Helgen sokn, samt Lunde og Flåbygd sokn, i oppgave å ivareta administrative og økonomiske oppgaver, utarbeide mål og planer for den kirkelige virksomheten i kommunen samt fremme samarbeid mellom menighetsrådene og ivareta soknenes interesser i forhold til Nome kommune.

I henhold til Kirkelovens § 15 har Nome kommune ansvar for følgende utgifter:

- Utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker
- Utgifter til anlegg og drift av kirkegårder
- Utg til stillinger for kirketjener, klokker og organist ved hvert sokn samt kirkevergen.
- Driftsutg for kirkelig fellesråd og menighetsråd, herunder utg til adm og kontorhold.
- Utgifter til lokaler, utstyr og materiell til konfirmasjonsopplæring
- Utgifter til kontorhold for prester.

I 2012 skjedde det en endring i Grunnloven § 16 der Den Norske kirke gikk fra å være statskirke til folkekirke. I samme lov § 2 står det at verdigrunnlaget forblir vår kristne arv, sammen med den humanistiske arv.

Nome kirkelig fellesråd yter tjenester som ansvarlig gravferdsmyndighet for hele kommunens befolkning, uavhengig av tro, livssyn eller kulturell bakgrunn. Kirkevergen er ansvarlig for å tilrettelegge seremonilokalet, skaffe prest og organist. Alle med bostedsadresse i Nome

kommune har rett til et gravsted her. I noen tilfeller har vi begravelser for avdøde, bosatt i annen kommune.

Kirken er mye mer enn dåp, konfirmasjon, vielse og gravferd.

Mange tror at kirken får mye penger fra staten. Dette er ikke tilfelle. Vi hører gjerne i medier om at Opplysningsvesenets fond (OVF) har milliarder på konto. OVF er en stor grunneier og blant annet eier av mange prestegårder, presteboliger, festetomter og store skogarealer. Men, vi som den lokale kirke, får dessverre ikke overført midler her fra.

Det er viktig å gjøre oppmerksom på at trosopplæring, ungdomsarbeid og alt annet som skjer i menighetene – gjennomføres med grunnlag av midler fra andre, bl.a. bispedømmet, gavemidler, offergaver m.m. Dvs. at det ikke brukes midler fra kommunens kontantoverføring, til dette arbeidet.

Kontantoverføring i 2019.

Siden 2012 har kirkelig fellesråd blitt rammet av reduksjoner i kontantoverføringen med store beløp. Vi har nå brukt opp mesteparten av vår fondsreserver, noe som bekymrer kirkevergen, da vi bør ha ca. 10 % i årsomsetning i driftsfond. Vi har kuttet ned til det vi kan, og nå kan vi ikke kutte mer.

Lønnsutgifter i 2018 er budsjettet med 5201`. Regnskapet viser at det blir et lite merforbruk i forhold til selve lønnposten. Vi er en stab på 11 ansatte fordelt på 8,7 årsverk. I tillegg til lønn har vi store utgiftsposter til strøm, service og driftsavtaler, drift av maskinpark, forsikringer osv.

Kirkelige fellesråd har svært få inntektskilder. Det er i kirkelige fellesråd vedtatt å øke festeavgiften fra kr. 150,- til kr. 200,- pr. grav, gjeldende fra 2019. Dette vil komme som en egen sak i kommunestyremøtet før jul. Da kommer vi opp på samme festeavgiftsnivå som i våre nabokommuner, Bø og Sauherad. Dette betyr at kirkelige fellesråd kan styrke inntekten i regnskapet med ca. 230` om vi velger å sende ut festeavgift for 15 år av gangen.

Det vil alltid være noen som velger å slette sine gravsteder, dette må vi ta høyde for i budsjettet. Det er et stort arbeid som blir lagt ned i utsendelse av festeavgifter, og vi jobber mye for å finne fram til nye festere, der gamle er falt i fra. I tillegg svinger antall graver som vi kan sende ut festeavgift for hvert år.

Vi har gjort en kjempestor jobb i forbindelse med gravstell som kirkelige fellesråd tilbyr. Gravstellet blir mye bedre for de som har inngått avtale, uten at vi går i underskudd og må ta ekstrakostnaden av drifta. Vi har inngått avtale med IDEA AS, og vil fra 2019 – klare å utføre gravstellet til selvkost.

Kirkelige fellesråd hadde møte 31.10.2018. Kirkevergen fikk i oppgave å finne løsninger for hvor vi kan spare midler, bl.a. ved evt. å vinter-stenge Flåbygd og Helgen kirker samt Landsmarka kapell. Dette for å spare strøm. Begravelser vil foregå som normalt. I realiteten skjer dette fra 2020.

Med ovenstående har kirkelige fellesråd de siste åra redusert på kostnader der vi kan, og vi står nå igjen kun med utgifter til det som er kommunens ansvar ihht. Kirkeloven § 15.

6.5 Ramme E: Oppvekst

Overordnet budsjettansvar: Oppvekstsjef

6.5.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet

Inndeling av rammeområdet i tjenesteområder

Består av følgende tjenesteområder:	
21	Etatsadministrasjon og fellestjenester
22	Voksenopplæring
23	Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud
24	Barnehager

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
E: Oppvekstsektoren	120 137	123 501	123 501	123 501	123 501
Konsekvensjusteringer:		809	-351	-651	-651
Herav:					
Kommunalt tilskudd Ungt entreprenørskap (K-sak 13/17)		0	-50	-50	-50
Rammestyrking lærerårsverk, jf vedtak forrige økonomiplan		0	300	300	300
Konsekvens av redusert bosetting flyktninger		0	-700	-1 000	-1 000
Gj.føring av introduksjonsprogram 2019, jf øk rapp 5/18		700			
Leie av idrettsanlegg i Lunde - bevilgn 2018 videreføres ikke		-90	-90	-90	-90
PP-tjenesten - helårseffekt av ny stilling etablert 2018		150	150	150	150
Redusert andel til PP-tjenesten - endr i fordelingsnøkkel 2018		-146	-146	-146	-146
Redusert andel til PP-tjenesten - endr i fordelingsnøkkel 2019		-70	-70	-70	-70
Innsp sekretærfunksjon oppvekstkont - fin av HMS-rådgiver		-140	-140	-140	-140
Tidlig innsats i skolen - andel styrking i rammetilskuddet		233	233	233	233
Gratis kjernetid barnehager - styrking i rammetilskuddet		97	97	97	97
Økt makspris i barnehager - trekk i rammetilskuddet		-92	-92	-92	-92
Samarbeidstiltaket Skole-IKT - overføres fra rammeomr A		158	158	158	158
Avrundning		9	-1	-1	-1
Nye/utvidede driftstiltak:		0	0	0	0
Driftsreduserende tiltak:		-2 100	-3 300	-3 300	-3 300
Herav:					
Generelt rammekutt		-2 100	-3 300	-3 300	-3 300
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME OPPVEKST		122 210	119 850	119 550	119 550

Foreslått budsjettamme for 2019 på kr 122,210 mill. viser en vekst på 1,7 % sammenlignet med opprinnelig netto driftsramme for 2018, mens lønns- og prisvekst er anslått til 2,8 %.

Foreslått driftsramme for 2019 fordeler seg slik på tjenesteområdene:

	Beløp i hele 1.000 kr	2018	2019	Vekst
E	Oppvekst	120 137	122 210	1,7
	Består av flg tjenesteområder:			
E1	Etatsadministrasjon og fellestjenester	5 268	5 277	0,2
E2	Voksenopplæring	9 322	10 480	12,4
E3	Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud	67 241	67 403	0,2
E4	Barnehager	38 306	39 050	1,9

Som det framgår av rammeberegningen er det forutsatt et rammekutt på kr 2,1 mill. for 2019, og det vil fortsatt i hovedsak være tjenesteområde grunnskole som for 3. år på rad tar belastningen av innsparingskravet.

Oppvekstetaten består per 31.10.2018 av 243 ansatte i hel og delstillinger fordelt på barnehager, grunnskoler, SFO, voksenopplæring og administrasjon.

Ansvarsområdets hovedmålsettinger:

- Alle barn og elever skal oppleve mestring og bli sett hver dag, der målet er økt læring, inkludering og redusert mobbing.
- Forbedre resultatene på nasjonale prøver i lesing, skriving og regning
- Redusere omfang av spesialundervisning
- Skape attraktive skoler og barnehager der folk bor
- Tidlig innsats på alle nivå i barnehage og skole
- Fortsatt fokus på forebyggende arbeid og tverrfaglig samarbeid i barnehager og skoler

Det er mye bra som foregår i etaten. Det er fortsatt stor aktivitet i forbindelse med utviklingsarbeid i skoler og barnehager. Vi satser mye på videreutdanning, og inneværende skoleår deltar ni lærere på videreutdanning finansiert gjennom Utdanningsdirektoratet. Ansatte i etaten har høy kompetanse og vilje til utvikling.

Vi har fortsatt stort fokus på å iverksette tiltak som innebærer reduksjon i omfanget av spesialundervisning, blant annet gjennom tidlig innsats i barnehage og skole. Utfordringen i forhold til dette arbeidet er imidlertid at erfaring viser at når det skjer reduksjon i bemanning og timer til styrking utover minstetimetallet i skolen øker behovet for spesialundervisning.

Arbeidet med den nasjonale og lokale satsingen «Vurdering for læring» (VFL) sluttføres skoleåret 2018-2019, der alle lærerne i begge skolene deltar ved blant annet å gjennomføre nettbasert undervisning «Massive Open Online Course» (MOOC) i Vurdering for læring.

Vurdering har stor innvirkning på elevenes læring og utvikling, og vurdering for læring er all vurdering som gis underveis i opplæringen og som bidrar til å fremme læring. Vi ser en positiv bedring i trivsel og læringsmiljøet når det gjelder resultat fra elevundersøkelsen, selv om det fortsatt er endel både faglige og sosiale utfordringer som det må jobbes videre med i skolene.

Det er forebyggende arbeid som har størst effekt - både når det gjelder barnehage og skole, noe som har høy prioritet videre.

Barnehagene har stort fokus på arbeidet med implementering av ny rammeplan for barnehagene som ble vedtatt iverksatt fra 01.08.2017. Barnehageårene 2018-2020 arbeider samtlige ansatte i barnehagene med nettbasert kompetanseutvikling «Barnehagemiljø og krenkelser» Dette utviklingsarbeidet administreres av Høgskolen i Innlandet ved Senter for livslang læring , og knyttes opp mot Rammeplan for barnehagene når det gjelder forebygging av mobbing.

Med utgangspunkt i at de økonomiske utfordringene øker i forhold til stram driftsramme for oppvekstetaten i 2019, vil hvert tjenesteområde kommenteres i forhold til hvilke områder som blir berørt av budsjettkutt og eventuelt hvilke konsekvenser det vil innebære.

6.5.2 Tjenesteområde E1: Etatsadministrasjon og fellestjenester

Innenfor dette tjenesteområdet ligger lønns- og driftsutgifter for oppvekstkontoret, som har en liten administrasjon med totalt 2,5 årsverk i 2019. Som en innsparing er det valgt å la en ledig 44 % stilling stå ubesatt i 2019 etter at ansatt i stillingen ble pensjonist høsten 2018.

Innenfor tjenesteområdet ligger også Nome kommunes andel av utgiftene til det regionale samarbeidstiltaket Midt-Telemark PPT(2,879 mill. kr), samt IKT veileder for skolene i Nome, Bø og Sauherad (kr 154.000).

I budsjett for 2019 ligger det an til en økning med 0,2 % fra 2018. Innenfor denne vekstprosenten, er det lagt inn helårseffekt av ett årsverk i PP-tjenesten fra høsten 2018, samt overføring av lønnsutgifter til interkommunalt samarbeid omkring IKT veileder skole fra rammeområde A til rammeområde E.

6.5.3 Tjenesteområde E2: Voksenopplæring

Voksenopplæringen har elever fra mottaket, bosatte flyktninger og elever som går på grunnskoleopplæring. De har eksterne og interne kurs, og det meste av aktiviteten dekkes av eksterne midler, fra IMDI, NAV og salg av kurs. Selv om VO har blitt gode på dette, er utfordringene alltid manglende forutsigbarhet og dermed krevende planlegging. Situasjonen på mottaket påvirker i stor grad aktiviteten i VO. VO har gode resultater på grunnskoleopplæring og norskopplæring. Etablering av stillingene som programrådgivere har også ført til at flere på introduksjonsordningen har kommet ut i språkpraksis og flere har fått jobb eller utdanning.

Tjenesteområde voksenopplæring inneholder to ansvarsområder:

- Nome og Bø voksenopplæring
- Introduksjonsprogrammet

Når det gjelder budsjett for 2019 for Nome og Bø voksenopplæring har vi en utfordring i forhold til å beregne korrekte utgifter, med tanke på forestående avslutning av samarbeidet med felles voksenopplæring med Bø kommune. Vi har lagt et budsjett med tanke på avslutning av samarbeidet med virkning fra skoleåret 2019-2020. Det er derfor lagt opp til en reduksjon i årsverk ved voksenopplæringen fra 01.08.2019, og det samme vil gjelde i forhold til driftsutgiftene.

Forklaringen på økning i stedet for reduksjon i budsjettet for hele tjenesteområde voksenopplæring ligger imidlertid i forhold til at vi beregner en kraftig reduksjon i inntekter når det gjelder norsktilskudd fra staten (dvs IMDI) i 2019, som en følge av reduksjon i bosetting av flyktninger.

I tillegg ligger det en økning med kr 800.000 i introduksjonsstønad fra 2018 til 2019.

Kombinasjonsklasse som ble igangsatt skoleåret 2017-18 er videreført skoleåret 2018-19. Dette er et tilbud i samarbeid med videregående opplæring, der minoritetsspråklige ungdommer i alderen 16 – 23 år med dårlig språklige norskkunnskaper får grunnskoleopplæring og mulighet til å forsere fag på videregående i tillegg. Bakgrunnen for å opprette kombinasjonsklasse var at Telemark Fylkeskommune avvirket tilbudet om innføringsklasser ved videregående skoler i fylket, noe som var et tilbud til samme målgruppe. Målet med tiltaket er at det skal hindre frafall for gjennomføring av videregående opplæring.

Introduksjonsprogrammet er et kvalifiseringsprogram som i følge lovens paragraf 4 skal ta sikte på å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv, og forberede for deltakelse i yrkesliv. Det ligger også en statlig forventning om at kommunen tildeler barnehageplass, slik at flyktninger med barn gis anledning til å starte på introduksjonsprogrammet.

Voksenopplæringen har i 2018 2 årsverk som programrådgivere. Programrådgiverne skal sammen med deltakerne utarbeide individuell plan for arbeidet, følge opp og veilede samt koordinere med andre aktører rundt deltakerne.

Lønnsmidler til programrådgiverne tilføres fra integreringstilskuddet som kommunen mottar fra statlig hold.

Det er voksenopplæringen som utbetaler introduksjonsstønad til deltakerne, som er tildelt gjennom integreringstilskuddet. Hver deltaker får utbetalt ca. kr 190.000 fordelt over 2 år (ved full stønad). Beløpet som er lagt inn i budsjett for introduksjonsstønad i 2019 er satt til 5,8 mill. kr, og antas å være et realistisk beløp med utgangspunkt i beregnet antall deltakere.

6.5.4 Tjenesteområde E3: Grunnskolen inkl. skolefritidstilbud

Nome kommune har store levekårsutfordringer, noe som igjen gir seg utslag i blant annet behov for spesialundervisning. Vi har et høyt aktivitetsnivå, og nye budsjettkutt minsker handlefriheten og gjør arbeidet med forebygging vanskeligere.

Kommunen har også et høyt forbruk av ressurser til elever som får sitt opplæringstilbud i andre kommuner - i hovedsak fosterhjemsplasserte barn samt elever på private skoler. Budsjettet til refusjon til andre kommuner videreføres i 2019 med samme beløp som i 2018, da det ikke er rom for reduksjon i utgiftene ut i fra regnskap per oktober 2018.

I driftsrammen for 2019 ligger det et rammekutt på kr 2,1 mill. På bakgrunn av dette er budsjettrammen for hele tjenesteområdet grunnskole inklusive SFO kun økt med 0,2 % som innebærer reduksjon i bemanning.

Elevtallsprognose for Nomeskolene viser en nedgang i elevtall fra inneværende skoleår med 694 elever, til skoleåret 2019-2020 med 683 elever. Nedgang i elevtall på 11 elever fra skoleåret 2018-19 til skoleåret 2019-20 vil likevel ikke ha stor effekt på gruppe eller klassedeling, da de er fordelt over flere trinn, og vil derfor ikke ha stor innsparingseffekt på budsjettet. Negativ konsekvens vil imidlertid være i forhold til mindre rammeoverføring fra staten.

I forhold til nasjonale føringer med å styrke arbeidet med tidlig innsats på 1.- 4. trinn, samt kommunestyrevedtak om å redusere antall og omfang av spesialundervisning – ligger utfordringen for skolene i å mestre disse viktige oppgavene samtidig med å få strammere budsjettammer som innebærer færre ansatte.

Lærernorm i skolene

Skoleåret 2018-19 trådte ny lærernorm i kraft, og lovendringen betyr at det skal maksimalt være 16 elever for hver lærer fra 1. til 4. trinn, og fra 5. til 10. trinn er tallet 21 elever for hver lærer.

Fra august 2019 skjerpes normen ytterligere. Det skal da maksimalt være 15 elever for hver lærer på 1.-4. trinn, og fra 5.-10. trinn blir tallet 20 elever per lærer. Tallene på antall elever per lærer beregnes ut fra gruppestørrelse 2. Gruppestørrelse 2 er en indikator som viser antall elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norsk ikke regnes med.

Så langt er kommunen innenfor lærernormen i skolene, men ytterligere budsjettkutt kan komme i konflikt med lærernormen.

Grunnleggende digitale ferdigheter

Kunnskapsløftet vektlegger ferdigheter i lesing, regning, skriving, muntlige og digitale ferdigheter som en forutsetning for læring og utvikling i skole, arbeid og samfunnsliv. Digitale ferdigheter er en viktig forutsetning for videre læring og for aktiv deltakelse i et arbeidsliv og et samfunn i stadig endring, og den digitale utviklingen har endret mange av premissene for lesing, skriving, regning og muntlige uttrykksformer.

Dette betyr at læringsaktivitetene i skolene må endres i takt med utviklingen i samfunnet, noe som betyr at elevene må ha bedre tilgang til IKT utstyr. IKT utstyr i skolene er noe foreldet og med store behov for utskifting. Det ble derfor i budsjettåret 2018 bevilget kr 600.000 til investering for innkjøp av bærbare enheter/device (PC eller nettbrett) til tre klassetrinn per skole. Målet er at samtlige elever i Nomeskolen skal ha en-en device innen 2021, og det forutsettes derfor samme beløp til investering for ytterligere tre klassetrinn skoleåret 2019-20. I tillegg bør det settes av en årlig budsjettsum til utskifting av utstyr.

Elevtallsutvikling

Elevtallet i Nome viser en nedgang framover mot skoleåret 2021-22. Slik det nå ser ut fra skoleåret 2015-16 til skoleåret 2021-22 vil elevtallet i grunnskolen i Nome bli redusert med 59 elever, en nedgang på 8,4 %.

Holla	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Sum skole	383	376	383	387	380	371	361
Sum b.tr	254	243	249	263	265	259	258
Sum u.tr	129	133	134	124	115	112	103
Lunde	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22
Sum skole	318	318	314	307	303	289	281
Sum b.tr	215	216	205	196	202	198	194
Sum u.tr	103	102	109	111	101	91	87

I dette bildet hører også med at per 1. august 2018 går 33 elever fra Nome på privatskoler, hvorav 31 på Helgen Montessoriskole. De fordeler seg slik at det i liten grad går utover klassetall. «Tapet» av elever representerer ca. halvparten av elevnedgangen i perioden. Resten er på grunn av lave fødselskull og utflytting/manglende innflytting.

SFO – endring av foreldrebetaling

Det er lagt inn en forutsetning i budsjettet om en økning på 2,8 % på foreldrebetaling fra 01.01.2018 i henhold til pris- og lønnsveksten.

6.5.5 Tjenesteområde E4: Barnehager

Nome har et godt barnehage tilbud, med mange dyktige styrere, barnehagelærere, spesialpedagoger, assistenter og fagarbeidere. De er engasjerte, og opptatt av barnas beste og å utvikle tilbudet.

Innenfor tjenesteområde barnehage ligger følgende ansvarsområder:

Barnehager – felles

Helgen og Herregårdshavna barnehager

Fagerli barnehage

Svenseid barnehage

Skoemyra og Sluseparken barnehager

Økning i budsjettet for tjenesteområdet med 1,9 % skyldes i hovedsak økning i bemanningen som en følge av at antall barn i barnehagene økte i 2018.

Barn i barnehagene

Tall på barn i barnehagene i Nome i forhold til innbyggere 1 – 5 år					
	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19
Antall barn i barnehagene	314	288	262	279	280
Antall innbyggere i Nome kommune 1 – 5 år	331	323	310	314	312

Bemanningen i barnehagene styres etter behovet ved hovedopptaket, og fører til at i hovedsak kun barn med rett til plass får barnehageplass. Barnehagene fylles opp med fortløpende opptak ved ledige plasser i løpet av barnehageåret. På grunn av økning av barn i barnehagealder ved hovedopptaket, har barnehagene fått en økning i antall barn i barnehagen, og dermed økt bemanningen, som er forklaring på økt budsjettramme for barnehagene.

Bemanningsnorm i barnehagene

Stortinget har vedtatt et minimumskrav til grunnbemanning (bemanningsnorm) for ordinære barnehager. Normen stiller krav om at barnehagene har en bemanning som tilsvarer minimum én voksen per 3 barn under 3 år og én voksen per 6 barn over 3 år.

Normen ble innført fra 01.08.2018, der Stortinget bevilget 100 mill. kroner i 2018 for å styrke finansieringen av bemanningsnormen for alle landets barnehager. Midlene ble i hovedsak fordelt til de private barnehagene, og til kommunale barnehager i de største byene. Nome kommune fikk ikke tildelt ekstra midler i forhold til dette.

Fagforbundet og Utdanningsforbundet har høsten 2018 sendt felles brev til administrasjon og politikerne i kommunen i forhold til at de mener det er behov for økt bemanning i forbindelse med avvikling av plantid for pedagogene på avdelingene, der de peker på at bemanningen er for lav i kjernetiden.

Det er ikke rom for å øke bemanningen i barnehagene i forhold til dette, og er derfor ikke tatt med i budsjettet.

Klesgodtgjørelse

Fagforbundet har på vegne av ansatte i barnehage fremmet ønske om at kommunen utstyrr ansatte i barnehagene med utetøy og inneklær, på lik linje med ansatte i teknisk etat og helsetjenester. Dette i stedet for, eventuelt i tillegg til klesgodtgjøring.

Det er ikke rom for økte utgifter i forhold til dette, og er derfor ikke tatt med i budsjettet.

Ordningen med gratis kjernetid gjelder i dag for 3, 4 og 5- åringer i husholdninger med en samlet inntekt på under 533 500 kroner per år. Det er anslått at ordningen vil være aktuell for ca. 15 % på landsbasis. I statsbudsjettet for 2019 ligger det forslag om å øke gratis kjernetid i barnehagene også for 2 åringer

For Nome kommune innebærer ordningen med gratis kjernetid og redusert foreldrebetaling ca. kr 300.000 i tapte inntekter i 2018.

Barnehagesatsene vil bli endret fra og med 1. januar 2019 med makspris kr 2.990 for full plass per mnd., og kr. 300 per mnd. i mat til selvkost som kommer i tillegg. Fra 01.08.2019 kan det bli ytterligere økning i makspris til kr 3.040. Det er Stortinget som vedtar sats om makspris når statsbudsjettet behandles. I statsbudsjettet for 2019 ligger det forslag til økning i makspris for foreldrebetaling med kr 80 fra 01.01.2019, og ytterligere kr 50 fra 01.08.2019. Betalingen for færre dager i uka og søskenmoderasjon økes forholdsvis.

Antall barn som får ekstra ressurser til styrket tilbud ligger høyt i Nome (minoritetsspråklige, barn som er tatt opp ved prioritet eller barn med nedsatt funksjonsevne). Tidlig innsats er et viktig tiltak i barnehagen, der målet er å sette inn ekstra tiltak for å forebygge og redusere behov for spesialundervisning. Det er en ønsket utvikling å komme tidlig inn for tidlig å kunne avslutte eventuell spesialundervisning eller andre tiltak, fremfor å ha en økning i behovet for spesialundervisning i løpet av skoleårene – og spesielt på ungdomstrinnet. Dersom barna med behov for spesialundervisning går i en privat barnehage, må kommunen fullt ut refundere kostnadene for spesialundervisningen for det enkelte barnet, og ressursene vil ikke komme andre barn med behov til nytte. Dette vil derfor bli mer kostnadskrevende for kommunen.

Driftsbudsjettene i den enkelte barnehage er små, og det har også vært spart inn på disse postene over år. Siden matserveringen er til selvkost, og det ikke ble tilført midler til utstyr for ordningen, har dette blitt tatt over barnehagens ordinære driftsbudsjett. Resultatet er at det stadig er et etterslep på materiell og utstyr i barnehagene. Det er derfor ikke tilrådelig å redusere disse postene i budsjettene. Vi er fortsatt ikke i mål når det gjelder oppbygging av trådløst nett og PC-er til personalet i barnehagene, og det vil derfor påløpe utgifter i årene framover som følge av det, noe som vil framkomme i investeringsbudsjett.

6.5.6 Oppsummering:

Vi legger fram et budsjett som inneholder flere utfordringer, samtidig som etaten skal drives mer effektivt med tanke på økonomiske innsparinger. Det er stor aktivitet på alle nivå i etaten, og det er krevende å drive utviklingsarbeid og organisasjonsutvikling - både for ledere og

ansatte, noe som i perioder påvirker arbeidsmiljøet i negativ retning. Noen ansatte opplever redusert trivsel i slike perioder, og det er derfor et viktig lederansvar å informere godt og å ta vare på personalet. Budsjettkutt vil i hovedsak bety nedbemanning, noe som igjen fører til at de som blir igjen får en mer krevende arbeidsdag, siden flere av oppgavene ikke blir borte. Det er derfor en viktig oppgave for administrasjonen i Nome kommune å følge opp personalet tett. Utvikling og omorganisering er krevende, og vi må gå foran å lede dette arbeidet. Vi er bekymret over at etaten i forhold til budsjettkutt må redusere aktiviteten, når utfordringene ikke reduseres tilsvarende. Med tanke på at målet er å gjøre Nome kommune til en attraktiv kommune, med håp om flere tilflyttinger av barnefamilier, bør en kunne opprettholde gode barnehage- og skoletilbud.

Tone Amundsen
Oppvekstsjef

6.6 Ramme F: Helse og omsorg

Administrativt budsjettansvar: Helse- og omsorgssjefen

6.6.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet

Inndeling av rammeområdet i tjenesteområder

F1	Etatsadministrasjon og fellestjenester
F2	Helsetjenester ekskl. Barnevern
F3	Institusjonstjenester inkl. kjøkkentjenester
F4	Hjemmetjenester

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
F: Helse- og omsorg	182 663	187 778	187 778	187 778	187 778
Konsekvensjusteringer:		1 172	2 772	2 827	2 817
Herav:					
Styrking omsorgssektoren, jf retningsgivende økonomiplan		200	1 800	1 800	1 800
Grunnbemanningsplan sjukeheimen, jf retningsg økonomiplan		0	50	100	100
Reduksjon sykefravær - forutsetn i retningsg økonomiplan		-150	-200	-200	-200
Prosjekt "Det store heltidsvalget" - omdisp til HMS-rådgiver		-100	-100	-100	-100
Bortfall refusjon fra Bø kommune pga forskriftsendring		450	450	450	450
Opptappingsplan rus - andel styrking i rammetilskuddet		254	254	254	254
Opptappingsplan habilitering/-rehabilitering - økt rammetilsk		135	135	135	135
Utskrivningsklare pas psykisk helsevern - økt rammetilskudd		251	251	251	251
Takstoppgjør allmennleger - økt rammetilskudd		135	135	135	135
Avrundning		-3	-3	2	-8
Nye/utvidede driftstiltak:		2 100	2 100	2 100	2 100
Herav:					
Opprettholde ramme, jf nedenfor vedr oppsigelse sjukeheimspl		2 100	2 100	2 100	2 100
Driftsreducerende tiltak:		-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
Herav:					
Oppsigelse leieavtale 3 sjukeheimsplasser i Bø		-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME HELSE OG OMSORG		188 950	190 550	190 605	190 595

Tabellen foran viser hvordan rådmannens foreslåtte driftsramme er beregnet. Opprinnelig ramme for 2018 er prisjustert med Statens forutsetning 2,8 %. Under «Konsekvensjusteringer» er listet opp reduksjoner og tillegg som er vedtatt ved budsjettrevisjoner i 2018, og som er forutsatt videreført til 2019. For årene 2020 – 2022 er det synliggjort en styrking av omsorgssektoren med 1,8 mill. kr. Dette er i samsvar med retningsgivende økonomiplan vedtatt for ett år siden. I tillegg er det i rammeberegningen tatt hensyn til de statlige føringer gitt gjennom rammetilskuddet til styrking av enkelte tjenester.

Netto budsjettet til helse- og omsorgsetaten sammenlignet med opprinnelig budsjett 2018 viser en økning på 3,4 %.

Tiltak for å tilpasse budsjettet for 2019 til foreslått ramme

Stillingen som tilsynslege på Nome sjukeheim er økt med 20%. I tillegg er det lagt inn økte utgifter til legevikar. Opptrappingsmidler rehabilitering brukes i forbindelse med oppretting av en turnusstilling for fysioterapeut. Utgifter til ressurskrevende tjenester er økt med 1,5 mill.

Ved omdisponeringer på tjenesteområder er Hjemmetjenesten på Ulefoss økt med 1,4 årsverk. Hjemmetjenesten i Lunde er økt med 0,5 årsverk og enkelte bofelleskap har fått noe økt ramme som følge av nye oppgaver. Brukerstyrt personlig assistent er lagt inn med 500.000,-. Leie av 3 sjukeheims plasser i Bø er sagt opp. Opprettelse av psykologstilling som er lovpålagt fra 2020 er ikke lagt inn.

For å oppnå budsjettbalanse er det ikke lagt inn økning i grunnbemanningen på sjukeheimen med 1,8 årsverk. Dette er beklagelig da det er dokumentert gjennom Kostra tall og avvikrapportering at det er nødvendig å øke grunnbemanningen.

Variabel lønn er redusert til et minimum. Dette er svært sårbart da det vil komme tiltak/situasjoner gjennom året som krever ekstra innleie. Et eksempel på dette er når sykehuset skriver ut svært syke pasienter på en fredags ettermiddag og det er redusert helgebemanning på sjukeheimen. Da vil behov for ekstra innleie oppstå med bakgrunn i lovkrav om forsvarlig bemanning og krav til kompetanse.

Etter reduksjoner av budsjettet over flere år, mens oppgavene har økt i samme perioden, er det få tiltak det er mulig å kutte eller redusere. Behovet for tjenester vil tvert imot øke framover bl.a. fordi sykehuset fortsetter å overføre oppgaver til kommunen i tråd med samhandlingsreformens intensjoner.

Oppsummering:

Tiltak som er lagt inn i budsjettet

Oppsigelse av tre plasser ved Bø Sjukeheim	-2100
Kommunale legetjenester	500
Turnuskandidat fysioterapeut	300
Ressurskrevende tjenester	1500
Hjemmetjenesten Ulefoss	1000
Hjemmetjenesten Lunde	350
Bergvoll/Vesleheimen	150
Brukerstyrt personlig assistent	500

Ønskede/nødvendige tiltak som ikke er tatt inn i budsjettet

Øke grunnbemanningen på sjukeheimen	1800
Opprette psykologstilling	500
Opplæring/stipendordninger	100
Oppfølging lærlinger	200

Tiltakene for å tilpasse budsjettet til tildelt ramme vil bli nærmere kommentert på de enkelte områder.

Foreslått driftsramme fordeler seg slik på tjenesteområdene:

	Beløp i hele 1.000 kr	Budsjett	Budsjett	Vekst
		2018	2019	
		Oppr.		
F	Helse og omsorg	182 663	188 950	3,4
	Består av flg tjenesteområder:			
F1	Etatsadministrasjon og fellestjenester	-10 745	-12 411	15,5
F2	Helsetjenester ekskl barnevern	41 063	43 942	7,0
F3	Institusjonstjenester inkl. kjøkkentjenester	56 437	55 981	-0,8
F4	Hjemmetjenester	95 908	101 438	5,8

Hovedutfordringer

Helse- og omsorgstjenestene er stadig i rask utvikling og omstilling. Mange oppgaver er de senere årene flyttet fra spesialisthelsetjenesten til kommunen. Effektene av samhandlingsreformen med behov for omfattende medisinsk behandling på sjukeheimen og i hjemmet har bidratt til at Nome kommune må gi flere og andre tjenester enn før. Sentrale utviklingstrekk i Nome er økning i antall brukere med behov for tjenester i alderen 67+ og en økning i antall personer med demenslidelser og rus/psykiatrilidelser. I tillegg har Nome flere yngre brukere med store og sammensatte behov. Tendensen er at innbyggerne ønsker å bo hjemme lengst mulig, til tross for store hjelpebehov.

Nome har generelt en eldre befolkning enn landsgjennomsnittet. Andelen eldre over 67 år utgjorde 19,1% av befolkningen pr. 01.01.18. Tilsvarende andel for fylket og landet hhv. 17,6% og 14,8%.

Kostra tall viser at Nome får beregnet ca. 29% høyere utgiftsbehov på pleie- og omsorg enn landsgjennomsnittet. «Ut fra det beregnede utgiftsbehovet på pleie og omsorg gjennom inntektssystemet, fremkommer det at Nome har lavere utgiftsnivå på pleie og omsorg enn det de økonomiske rammebetingelsene skulle tilsi». (Telemarksforskning).

Det har kommet/kommer en rekke nye forskrifter og veiledere som beskriver hvordan kommunen skal løse sine oppgaver framover. Bl.a. veileder om kommunens oppfølging av pasienter med store og sammensatte behov. Tjenestene skal være helhetlige og koordinerte med mer forebygging og tidlig innsats.

I forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten stilles det krav om sterkere ledelse, økt kompetanse og tverrfaglig teamorganisering. For å innrette tjenestene etter nevnte lover og forskrifter må mer ledelsesressurser brukes til å utvikle, planlegge og organisere tjenestene. Ledere må også ha mer tid til å følge opp sine ansatte. Tjenestene skal også utformes i samarbeid med brukere og pårørende i langt større grad enn tidligere.

Organisering av tjenestene

Tjenestene bør organiseres på en slik måte at det er brukernes behov, forebygging og tidlig innsats som styrer utviklingen. Viser også til formannskapetets vedtak 7. september ang. forebygging. Tjenestene bør preges av et bredt tverrfaglig samarbeid på tvers av tjeneste- og fagområder, slik at innbyggerne opplever et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

For å møte et endret tjenestebehov og krav til kvalitet i tjenestene er det nødvendig å satse på en heltidskultur.

Måten tjenestene blir organisert på vil også ha noe å si for fremtidig behov for sykehjemsplasser. Et sentralt punkt er å sikre tidlig identifisering av behov slik at det kan iverksettes passende tiltak som kan påvirke framtidig bistandsbehov. En slik tilnærming krever gode systemer, god oversikt og god ledelse.

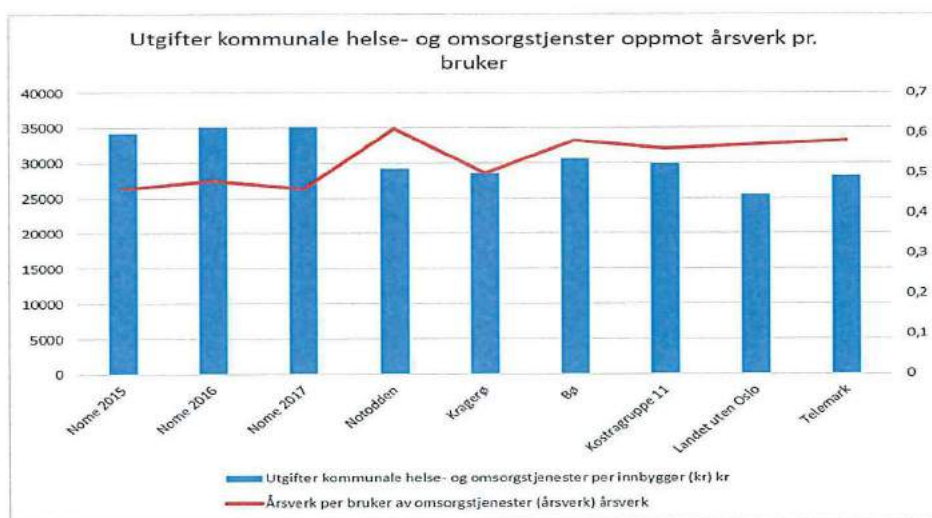
Hjemmetjenesten i Ulefoss og Nome sjukeheim har i dag en felles leder. Det blir nå foreslått en felles leder for hjemmetjenesten i Lunde, Ulefoss og sjukeheimen. En slik organisering bidrar til å se tjenestene og oppgavene ang. pleie og omsorg mer i sammenheng. Det foreslås også en felles leder for helsetjenestene, (Legetjenesten, helsestasjon/skolehelsetjenesten, fysio/ergoterapi og rus/psykiatri). I følge lover og forskrifter må mer ledelsesressurser brukes til å utvikle, planlegge og organisere tjenestene. Ny organisering vil bidra til dette.

Kompetanse/Rekruttering

Økt krav til kompetanse er en naturlig følge av at pasientene skal få mer behandling og oppfølging i kommunene. Kompetanse i samsvar med behov er et av de mest sentrale forutsetningene for forsvarlige tjenester. Det er nedfelt i forskrift at det er et lederansvar å sørge for tilstrekkelig kompetanse. Etaten har utarbeidet en strategisk kompetanseplan som medfører at det kan arbeides målrettet med utvikling/rekruttering av nødvendig kompetanse.

Det er merkbart at rekruttering av sykepleiere er blitt vanskeligere. Det er tydelige signaler på at nyutdannede sykepleiere synes det er for tøft å begynne å arbeide i kommunene, de er ofte alene om oppgaver og ansvar. For å sikre rekruttering av sykepleiere, må det gis mer økonomisk støtte og det må motivers til at egne ansatte tar sykepleierutdanning.

Grunnbemanningen er for lav både i deler av hjemmetjenestene, psykiatrien og på sjukeheimen. Tabellen under viser at Nome kommune ligger svært lavt når det gjelder årsverk pr. bruker. Lav grunnbemanning kan gjøre det vanskelig å opprettholde et godt omdømme da ansatte kan oppleve at arbeidsdagen er svært travel. Det kan også påvirke sykefraværet i negativ retning.

Med bakgrunn i at Nome får beregnet ca. 29% prosent høyere utgiftsbehov enn landet forøvrig er kostnadene til pleie og omsorg høye, men kommunen har lavere enhetskostnader per tjenestemottaker enn både landsgjennomsnittet og sammenlignbare kommuner.

Nome hadde en enhetskostnad pr mottaker av hjemmetjenester og per institusjonsplass på hhv. Kr. 240 783 og kr 962 070 i 2017. Til sammenligning var nivået for landsgjennomsnittet hhv. Kr 254 734 og kr. 1 142 239.

Fra 2020 blir det lovkrav om at alle kommuner skal ha psykologkompetanse i helse- og omsorgstjenesten. Det skal være en del av kjernekompetansen som enhver kommune skal ha. Det kan søkes om midler (400.000 kr) til opprettelse av en slik stilling. I tillegg må kommunen dekke ca. kr. 500.000,- i lønnsmidler. Det er ikke lagt inn psykologstilling i dette budsjettet.

Pleie- og omsorg tar inn 6 lærlinger hvert år. Dette som et ledd i å sikre rekruttering av helsefagarbeidere. Det er en krevende oppgave å sikre at lærlingene får god nok veiledning og opplæring, i tillegg er det merkbart færre søkere til lærlingeplasser nå enn tidligere. Det er behov for økte ressurser til veiledning og oppfølging av lærlingene. Helsefagarbeidere er en viktig og stor faggruppe i helse- og omsorgsetaten. Det er et mål å tilby flere 100% stillinger. Arbeidet ang. heldid er derfor et prioritert område og det samarbeides med KS om en heltidskultur.

Demografi/behov

Nome kommunes utgiftsbehov til pleie- og omsorgstjenester har endret seg relativt lite fra 2012. Behovet har de siste årene ligget stabilt rundt ca. 30% over landsgjennomsnittet. (29,4% i 2017).

I aldersgruppen 0-66 og 67-79 år har Nome flere innbyggere som har behov for hjemmetjenester enn landsgjennomsnittet og sammenlignbare kommuner. Aldersgruppen 67-79 år vil øke kraftig fram mot 2040, men det er forventet sterkest vekst i aldersgruppen 80-89 år.

Å arbeide målrettet med forebygging blir svært viktig for å hindre økt behov for tjenester.

Utbygging av nye sjukeheimsplasser vil medføre økte driftsutgifter pr. plass på ca. 1,1 mill.

Befolkningsutvikling 2000-2040 (2)

- Figuren viser faktisk utvikling i aldersgruppene over 67 år fra 2000 til 2018, videreført med SSBs framskrivninger fra 2019-2040.
- Ifølge SSB vil antall personer over 67 år øke kraftig i årene fram mot 2040. Det er ventet sterkest vekst i aldersgruppen 80-89 år.

Befolkningsutvikling 2000-2018, videreført med SSBs framskrivninger 2019-2040 (all «4M»). 67-79 år, 80-89 år og 90 år og eldre, Nome kommune. Indeksert slik at nivået i 2000=100. Kilde: SSB.

Dekningsgrader og utdypende tjenesteindikatorer

Dekningsgrader PLO, 2017. Kilde: KOSTRA

	Nome			K-gr. 11	Landet
	2015	2016	2017	2017	2017
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 0-66 år	50	46	49	28	21
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 67-79 år.	87	86	99	76	68
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 80 år og over.	352	376	383	360	316
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	18,2	20,0	20,1	17,5	18,2
Andel plasser i institusjon og heldøgnsbemannet bolig i prosent av bef. 80+	40	41	42	31	29
Andel plasser avsatt til tidsbegrenset opphold	12,7	12,7	19,7	20,6	19,2
Andel plasser i skjermet enhet for personer med demens	33,8	33,8	35,2	30,6	26,2
Andel plasser avsatt til rehabilitering/habilitering	9,9	9,9	16,9	9,3	7,5

Utdypende tjenesteindikatorer, 2017. Kilde: KOSTRA

6.6.2 Tjenesteområde F1: Etatsadministrasjon og fellestjenester

Beskrivelse av området:

Området omfatter 2 faste stillinger: Helse- og omsorgssjef, økonomi/fagkonsulent
Planlegging og utvikling av tjenestene er et område det legges stor vekt på. Staten skal levere komplekse tjenester som stiller krav til god organisering og effektiv saksbehandling.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Tilskudd til særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester utgjør en stor del av budsjettet. Dette tilskuddet er det vanskelig å angi nøyaktig størrelsen på da det utbetales etterskuddsvis. Det er også forslag i statsbudsjettet for 2019 om å øke innslagspunktet for når tilskudd utbetales. Dette vil da få konsekvenser for Nome. Etter beregninger vil dette tilskuddet utgjøre 17,2 mill. kr. for 2019. Dette er et foreløpig tall, og forutsetningene for tilskuddet kan som nevnt endre seg.

6.6.3 Tjenesteområde F2: Helsetjenester

Helsestasjon- og skolehelsetjenesten - Beskrivelse av området

Svangerskaps- og barselomsorg: Det gis tilbud til gravide, tilbud om konsultasjoner, foreldreforberedende kurs, etterkontroll og hjemmebesøk.

Helsestasjon gir tilbud i henhold til et fast program. I tillegg er det barn som mottar et utvidet helsestasjonstilbud, der familieveiledning er en del av tilbudet.

Helsestasjon for ungdom omfatter rådgivning, veiledning undersøkelser og behandling tilpasset ungdommenes behov.

Helsetjenester til flyktninger gir et tilbud til Nome statlige mottak i samarbeid med legetjenesten.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden til 2022

Fastlønn er økt med ca. kr 350.000. Det var tilført forlite lønnsmidler ved opprettelse av ny helsesøsterstilling i 2018. I tillegg er det noen andre lønnsjusteringer.

Utfordringer

Flere kommuner ligger under minstenormen når det gjelder antall helsesøstre i skolehelsetjenesten, deriblant Nome. Levekårsutfordringene i Nome tilsier at skolehelsetjenesten bør dimensjoneres høyere enn minstenormen.

Det er mange barn med omfattende behov for tjenester i kommunen. Det er også økte krav/forventninger til kommunal oppfølging av barn/unge, spesielt ang. psykisk helse.

Kommunale og private legetjenester – Beskrivelse av området

Kommunale legetjenester omfatter blant annet legetilsyn på Nome sjukeheim, offentlig legearbeid og all møtevirksomhet ang. pasienter i hjemmesykepleien og helsestasjon/skolehelsetjenesten.

Nome har 5 privatpraktiserende fastleger med avtale, i tillegg 2 fastlønnet leger og 1 turnuslege.

Nome kommune samarbeider med Bø og Sauherad om kommuneoverlege og smittevernlege

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Det er nødvendig å øke tilsynslegefunksjonen på Nome sjukeheim med 20% stilling. Det er i tillegg ansatt en legevikar. Til sammen medfører dette en økning på budsjettet med ca. 500.000,-. Det er i de fleste tilfeller et kommunalt ansvar å dekke vikar utgiftene. Det er et mål å unngå å bruke vikarbyrå da dette vil medføre større kostnader for kommunen.

Utfordringer

Det har ikke vært økning i legeårsverk i Nome etter innføring av samhandlingsreformen. Legene i Nome har også svært mange pasienter på sine lister, dette medfører for liten tid til kommunale oppgaver og tverrfaglig samarbeid, noe som blir mer og mer etterspurt og nødvendig for å gi forsvarlige og gode nok tjenester.

Kommunen mottar mindre refusjoner fra HELFO med en vikarlege enn hvis legen var fast ansatt. (nye regler). Det er ønskelig/nødvendig å utvide ledig 40% legchjemmel fra mars 2019 til en 100% stilling. Finansiering av en slik stillingsutvidelse må tas opp i forbindelse med økonomimelding. Det er flere leger som er under utdanning, dette medfører fravær knyttet til veiledning, vaktordninger og kompetanseheving.

Fysio-/ergoterapitjenesten – beskrivelse av området

Tjenesten har 4 fast ansatte fysioterapeuter og 1 ergoterapeutstilling. I tillegg gis det driftstilskudd til 3 fysioterapeuter. Arbeidet ang. Friskliv fortsetter i samarbeid med Bø og Sauherad.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Fastlønn er økt med 170.000,- for å tilpasse budsjettet til faktiske lønnsutgifter. I tillegg er det lagt inn kr. 300.000 til turnuskandidat fysioterapeut. Rammetilskudd og driftstilskudd dekker store deler av en slik stilling.

Utfordringer

Presset på fysioterapitjenesten er stort. Det er økning i antall henvisninger fra lege, og behovet for tjenester til hjemmeboende og på sjukeheimen øker. Det er nå 100% stilling som ergoterapeut i Nome kommune. Fra 2020 er ergoterapi en lovpålagt tjeneste. Det er ikke kapasitet til løse ergoterapi oppgavene på en god nok måte. Det vil bli en utfordring å møte forventninger og evt. fylle de lovpålagte oppgavene som en ergoterapeut skal drive med. Framskrivning fra NAV Hjelpemiddelsentral forteller at man venter en kraftig økning i antall brukere som vil ha behov for hjelpemiddel. I forbindelse med innføring av velferdsteknologi

vil det medføre økte oppgaver til hjelpemiddeltekniker/vaktmester utover den kapasiteten som er i dag.

Psykisk helse/rus arbeid – beskrivelse av området

Psykisk helsearbeid omfatter oppfølging av psykisk syke som bor hjemme eller i bofellesskap for psykisk og fysisk funksjonshemmede. Psykiatritjenesten disponerer nå 18 leiligheter på Ringsevja og samarbeider med hjemmetjenesten om å gi et dagtilbud to dager i uken til eldre på Ulefoss. Psykiatritjenesten samarbeider med de fleste instanser i kommunen.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Rammetilskudd ang. opptrappingsplan rus er lagt inn med kr 254.000. Det er en økning for å tilpasse lønnsbudsjettet på kr. 50.000,-. Det er behov for mer ledelsesressurs, det vurderes derfor oppretting av en avdelingslederstilling i bofellesskapet for rus og psykiatri. Dette blir i stor grad løst ved intern omorganisering.

Prosjektmidler fra IMDI dekker en del av tiltakene på område rus og psykiatri. Når forventet prosjektmidler opphører i 2020 er målet at kommunen skal drifte tiltakene videre ved hjelp av økt rammetilskudd som er bevilget de siste årene over statsbudsjettet.

Utfordringer

Tilskudd (kr. 251.000) til utskrivningsklare pasienter psykisk helsevern er ikke lagt inn i budsjettet.

Det er flere brukere av psykiatritjenesten som oppleves som svært krevende. Pasienter med diagnoser som før ble behandlet på sykehus skal nå behandles i kommunen, noe som medfører at kravet til kompetanse øker. Etaten opplever i flere og flere situasjoner at kompetansen ikke er god nok. Det er behov for flere ansatte med helserelatert høyskoleutdanning/flere med videreutdanning innen psykiatri/rus.

Dagtilbudet på Ringsevja som ble vedtatt nedlagt opprettholdes med eksterne midler. Dette vil være en del av et lovpålagt tilbud til demente som trer i kraft fra 01.01.20 og må da finansieres over budsjettet.

6.6.4 Tjenesteområde F3: Institusjonstjenester, inkl. kjøkkentjenester.

Området omfatter Nome sjukeheim med fellesavdeling og felleskjøkken. Sjukeavdeling, Demensavdeling og Bo- og behandlingsavdeling. Sjukeheimen har 71 pasientrom og et belegg på 74 personer. Ved behov blir 3 rom på korttidsavdelingen brukt som dobbeltrom.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Leide sjukeheimsplasser i Bø er sagt opp med virkning fra 01.01.19. Dette medfører en innsparing på ca. 2,1 mill.

Inntektene på sjukeheimen er redusert med 750 000,- Årsaken er flere tildelte korttids og avlastningsopphold enn tidligere, noe som igjen medfører mindreinntekter på langtidsopphold. I tillegg blir betalingen fra enkeltpasienter lavere enn i tidligere år. Nattvaktene er flyttet fra bo- og behandling og demensavdelingen, og organiseres nå fra sjukeavdelingen. Dette er årsaken til budsjettendringene mellom avdelingene.

Betaling for ordinært opphold i institusjon fastsettes med grunnlag i forskrift fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Egenbetaling ved korttidsopphold i institusjon og Bjervatun økes fra kr. 160 til kr. 165 pr. døgn.

Egenbetaling for aktivitetssenter økes fra kr. 160 til kr. 165 pr dag. Dette innbefatter måltider og transport. Pris på salg av middag kr. 85, økes ikke.

Utfordringer

Som et resultat av samhandlingsreformen tar nå sjukeheimen imot stadig flere dårligere pasienter med store sammensatte pleie- og behandlingsbehov. Sjukeheimen opplever at det nå stilles krav til behandling og oppfølging, som inntil for få år siden hørte hjemme på sykehuset. Antall pasienter på rehabiliteringsopphold og korttidsopphold er økende. Mange av disse pasientene er mellom 60 og 70 år. De har stort behov for rask og god opptrening enten for utskriving til hjemmet, tildeling av langtidsopphold eller hjelp til en verdig død.

Grunnbemanningen på sjukeheimen er for lav og må styrkes. Dette gjelder spesielt på natt og på sjukeavdelingen. Viser her til lover og forskrifter som stiller krav til bemanning og kompetanse. Det er rapportert flere avvik pga. for lav bemanning. Det vil bli behov for ekstra innleie spesielt på natt og helger når ikke grunnbemanningen styrkes.

Det er behov for å tilby et forsterket botilbud til yngre personer med demens som har en utfordrende adferd. Det er gjennom året flere pasienter på Demensavdelingen med behov for et forsterket tilbud.

6.6.5 Tjenesteområde F4: Hjemmetjenester

Beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Hjemmetjenestene omfatter: Ringsevja og Lundetunet aktivitetssenter, hjemmesykepleie/hjemmehjelp i Ulefoss og Lunde, Bjervatun alderspensjonat, og bofellesskapene: Tyrivegen, Eidsbygda, Olastua, Vesleheimen og Bergvoll

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden 2022

Hjemmetjenesten på Ulefoss er styrket med 1,40 årsverk. Ressurser tilsvarende 1 årsverk er overført fra Eidsbygda bofellesskap og en sykepleierstilling er økt med 40%. Brukerstyrt personlig assistent er lagt inn med 80% stilling. Det er foretatt en nødvendig økning av bemanningen på Bergvoll og Vesleheimen tilsvarende 50% stilling. Utgifter til ressurskrevende tjenester er økt med 1,5 mill. kr. Dette gjelder 1 ny bruker og økte utgifter til eksisterende tiltak.

Prisen på abonnement på hjemmehjelp økes. Minsteprisen fastsettes av staten og økes fra kr. 205 til kr. 210. De øvrige prisene på abonnement med ca. 2,8%

	Inntekt	Pris abonnement pr mnd.
Inntil 2G	kr 193 766	kr. 210
2G – 3G	kr 290 649	kr. 845
3G – 4G	kr 387 532	kr. 1 125
Over 4G	kr 387 532	kr. 1 200

Ingen betaler mer enn selvkost (309 kr pr time).

Pris på leie av trygghetsalarm økes til kr. 295 pr. mnd.

Installasjon av nøkkelboks økes til kr. 300 (engangsavgift)

Oppholdsbetaling på Bjervatun økes med kr. 200 pr. måned til henholdsvis kr. 8400 (små rom) og kr 8700 (store rom)

Utfordringer

Hjemmetjenestene har de senere årene fått redusert budsjetttrammene. Dette er krevende når behovene øker både i antall og omfang. Pasientene i hjemmetjenesten har nå i større grad

behov for mer tverrfaglige tjenester, noe som medfører økt behov for samarbeid og planlegging av tjenestene. Et viktig tiltak som hjemme-rehabilitering er eksempel på dette. Det er også flere yngre pasienter som nå har behov for tjenester, noe som medfører at tiltakene/tjenestene som gis strekker seg over mange år.

Personlig assistanse er en lovpålagt tjeneste som må innvilges når søknadskriteriene er oppfylt.

Det er ca. 50 personer med psykisk utviklingshemming som bor i bofelleskap/omsorgsbolig. Det er stor forskjell i alder og funksjonsnivå. Med høyere alder får flere brukere et dårligere funksjonsnivå og større bistandsbehov.

Det er også flere brukere som ikke lenger kan nyttiggjøre seg av dagtilbud. Bemanningen må da styrkes i boligen for å gi et forsvarlig tilbud.

Det er også flere personer med psykisk utviklingshemming og demens i boligene. Dette krever tilrettelagte tjenester for den enkelte.

Det kommer også nye og yngre personer inn i bofelleskapene/boliger. Dette medfører omlegging av tjenestene, og kan medføre faglige utfordringer for personalet og stiller krav til god ledelse og organisering.

Ellen Moen
Helse- og omsorgssjef

6.7 Ramme G: Barnevern

Administrativt budsjettansvar: Helse- og omsorgssjefen

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
G: Barnevern	15 722	16 162	16 162	16 162	16 162
Konsekvensjusteringer:		5 328	5 328	5 328	5 328
Herav:					
Redusert andel (Nome) til samarbeidstiltaket, jf øk rapp 2/18		-220	-220	-220	-220
Særligskudd EM trekkes ut, og føres som fellesinntekt		5 000	5 000	5 000	5 000
Rammeøk til drift av barnevernet - jf øk rapp 4/18		420	420	420	420
Ytterligere styrking av rammeområdet/Avrunding		128	128	128	128
Nye/utvidede driftstiltak:		0	0	0	0
Driftsreducerende tiltak:		0	0	0	0
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME BARNEVERN		21 490	21 490	21 490	21 490

Tabellen foran er prisjustert med 2,8%. Nomes andel i samarbeidstiltak barnevern er redusert med bakgrunn i endring av fordelingsnøkkelen mellom samarbeidskommunene. Tilskudd til enslige mindreårige trekkes ut og føres nå som fellesinntekt. Forventet innsparing på administrasjonsbudsjettet lar seg ikke gjennomføre pga. økning i arbeidsoppgaver.

Beskrivelse av området

Midt Telemark barneverntjeneste er et interkommunalt samarbeid mellom Bø, Nome og Sauherad. Sauherad er vertskommune og Bø og Nome er samarbeidskommuner. Årsverkene i barnevernet er fordelt på leder, merkantilt og fagstillinger. Det er oppnevnt et fagråd som består av kommunalsjefer fra de tre kommunene og leder for barnevernet.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Administrasjonsbudsjettet er videreført med en økning på 1,2 årsverk.

Grunnen til dette er at arbeidsmengden i barnevernet har økt kraftig de siste årene. Flere fosterbarn og henvendelser fra klienter og advokater, saker i fylkesnemnda, krav til dokumentasjon og saksbehandling osv. Det har ikke vært tilsvarende økning når det gjelder ressurser til å utføre denne økte arbeidsmengden. Arbeidsoppgavene i barnevernet er stort sett lovpålagte oppgaver som må utføres. For å møte disse utfordringene ble to vikarer fast ansatt, noe som bidrar til økningen på administrasjonsbudsjettet.

Prosjektstilling i barnevernet er videreført med 20% ut 2018. Ny organisering av Midt-Telemark barnevern vil bli foreslått og gjennomført i 2019. Tiltak vil bli satt i verk for å bedre det tverrfaglige samarbeidet. Målet med dette arbeidet er å bli bedre på det forebyggende arbeidet slik at færre saker havner hos barnevernet, og at dyre hjelpetiltak og plasseringer hindres. Mange av sakene i barnevernet handler om råd og veiledning til foreldre, og dette

arbeidet kan løses på et lavere nivå. Oppfølging av rapport fra Skagerak Consulting og Forvaltningsrevisjonens gjennomgang av barnevernet er deler av dette arbeidet.

Når det gjelder tiltaksbudsjettet er det forsøkt tilpasset innmeldt behov i 2019. Det er en økning i antall barn som er plassert i familiehjem og institusjon. Det er også noen kjente tiltak som kan utløse merutgifter som ikke er lagt inn i dette budsjettforslaget.

Kommunen mottar tilskudd fra IMDI til flere fosterhjemsplasserte barn (enslige mindreårige). Tilskuddet dekker utgiftene fullt ut til disse barna.

Det er en økning i utgifter når det gjelder kjøp av tjenester, private, advokat og fri kjøp av fosterforeldre.

Utfordringer

Midt-Telemark barnevern samarbeider nå med 12 kommuner om den forestående barnevernreformen. Intensjonen med reformen er å gi kommunene større faglig og økonomisk ansvar for barnevernet. Et større kommunalt ansvar skal ha som mål å gi bedre sammenheng mellom tjenester og et bedre tilpasset tjenestetilbud til barn i barnevernet. Når kommunene disponerer en større del av ressursene i barnevernet skal dette gi større økonomisk handlingsrom til å bygge opp gode lokale tilbud. Kommunen skal få fullt økonomisk ansvar for ordinære fosterhjem. Dette gjelder også oppfølging og veiledning av fosterhjem. På sikt skal også kommunene ha ansvar for å rekruttere fosterhjem.

Det statlige barnevernet er i ferd med å legge ned tilbudet om foreldreveiledning som er et godt forebyggende tiltak. Kommunen må selv ta ansvar for dette arbeidet.

Barneverntjenesten har etter barnevernloven en plikt til å sette i verk hjelpetiltak når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det.

Ellen Moen
Helse- og omsorgssjef

6.8 Ramme H: Samfunnsutvikling

Administrativt budsjettansvar: SU-sjef

6.8.1 Generell kommentar til hele ansvarsområdet:

Rammeområdet består av følgende tjenesteområder:

H1 Etatsadministrasjon og fellestjenester

H2 Næringsutvikling

H3 Kultur fritid og folkehelse

H4 Planlegging og arealforvaltning

H5 Samferdsel og kommunalteknikk eks. VA

H6 Eiendomsavdelingen

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
H: Samfunnsutviklingsetaten	53 009	54 493	54 493	54 493	54 493
Konsekvensjusteringer:		407	-988	-1 503	-1 533
Herav:					
Engangstilskudd restaurering av Ulef hovedgaard - trekkes ut		-400	-400	-400	-400
Driftstilskudd Telemark museum - løftes til årlig 700.000 kr		340	340	340	340
Kommuneplanarbeidet - engangsbevilgning 2018		-400	-400	-400	-400
Kompetanseheving ved administrativ omorganisering		-50	-50	-50	-50
Ramme kultur - rammeøk 2018 ikke forutsatt videreført		-15	-15	-15	-15
Besparing utskifting til LED-armatur		-20	-40	-60	-80
Rammeøkning til MTBR - husleie m.v. ny brannstasjon Ulefoss		225	450	450	450
Kommunens andel MTBR + tilskudd Sør-Øst 110 IKS		-375	-375	-375	-375
Fakturering økt husleie NOBO, jf F-sak 52/17 av 26.06.17			-400	-400	-400
Boligtilskudd - rammered fra oppr nivå 2018: 2,5 mill. kr		-800	-2 000	-2 500	-2 500
Konsekvens av nytt bibliotekbygg - økt innsparing FDV		-63	-63	-63	-63
Oppdatert anslag veivedlikehold - etatens vurdering		2 000	2 000	2 000	2 000
Innsp sekretær i etaten - delfinansiering av HMS-rådgiver		-200	-200	-200	-200
Subsidiering av fylkesk arbeidsplasser, jf K-sak 33/18		166	166	166	166
Avrundning		-1	-1	4	-6
Nye/utvidede driftstiltak:		100	0	0	0
Herav:					
Ramme håndtering miljø- og forurensningssaker		100			
Driftsreduserende tiltak:		-2 940	-2 840	-2 840	-2 840
Herav:					
Rammekutt tjenesteområde H1 Etatsadministrasjon		-255			
Rammekutt tjenesteområde H3 Kultur, fritid og folkehelse		-325			
Rammekutt tjenesteområde H4 Planlegging og arealforvaltning		-220			
Rammekutt tjenesteområde H5 Kommunalteknikk og samferdsel		-1920			
Rammekutt tjenesteområde H6 Eiendomsforvaltning		-220			
Videreføring av rammekutt i planperioden			-2840	-2840	-2840
BER NETTO DRIFTSRAMME SAMF UTVIKLING		52 060	50 665	50 150	50 120

Etaten har fått et samlet rammekutt på kr 949.000,- sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2018, noe som utgjør en reduksjon på 1,8%. SU etaten har gjort driftsreduserende tiltak for kr 2.940.000,-. Fordeling av rammekuttet er vist i innledende tabell. Det er positivt at det er funnet rom for å styrke budsjettet med kr 100.000,- til miljøtiltak. Andre kutt og påplussinger kommer som en følge av endret aktivitet eller bortfall av inntekter og oppgaver.

Konsekvensjusteringer og driftsreduserende tiltak kommenteres i gjennomgangen av tjenesteområdene.

Forslag til fordeling av rammeområdets budsjett for 2019 framgår av tabellen nedenfor:

		Budsjett 2018	Budsjett 2019	Vekst
		Opprinneli g		
H	Samfunnsutvikling	53 009	52 060	-1,8
	Består av flg tjenesteområder:			
H1	Etatsadministrasjon og fellestjenester	11 180	9 708	-13,2
H2	Næringsutvikling	3 511	3 580	2,0
H3	Kultur, fritid og folkehelse	10 565	10 543	- 0,2
H4	Planlegging og arealforvaltning	4 267	4 117	-3,5
H5	Samferdsel og kommunalteknikk ekskl VA	9 639	9 897	2,7
H6	Eiendomsforvaltning	13 847	14 215	2,7

Ny etat for Samfunnsutvikling (SU) innebærer også ny inndeling i tjenesteområder. Samlet sett innebærer årets budsjettforslag en driftsreduksjon på 1,8%. Administrativ omorganisering og reduksjon av antall toppledere bidrar til driftsreduksjonen.

Slik etaten vurderer det gir dette fremlegget et urealistisk budsjett på vei og et kutt i dagens **kulturtilbud** som vil påvirke mange.

Oppdatert status for **boligtilskudd** i økonomimelding 5/2018 viste at det var vedtatt utbetalinger på kr 4.150.000,- så langt i 2018. Et totalt anslag for 2018 ligger på ca. kr 4.500.000,-. Av det er det pr i dag kr 900.000,- til nye boligenheter, mens resten er til brukte boliger. I budsjett 2019 er det budsjettert med kr 1.700.000,- til boligtilskudd. Denne ramma er svært sårbar da det allerede pr oktober 2018 er gjort vedtak om tilskudd tilsvarende dette beløpet. Kun 300.000,- av disse går til nye enheter. Som et anslag kan man estimere at utbetalinger i 2019 vil havne på mellom 2,5 og 3 mill. Budsjettet oppfattes derfor som svært sårbart.

Hovedutfordringer

Nome kommune skårer lavt i statistikk knyttet til folketall, sysselsetting og økonomi (Kommunal rapport/Fremtidsbarometer 2017). Dette innebærer at kommunen er blant de kommuner som ser ut til å ha høyest risiko for årene framover. Utfordringene ser ut til å være større enn i de fleste andre kommuner.

Hvordan kan SU etaten bidra til å avverge en slik negativ utvikling?

For at kommunen skal tiltrekke seg nytilflyttere i arbeidsdyktig alder, og beholde de som allerede bor her, er det viktig å kunne tilby innbyggere i alle aldre et levende og attraktivt kultur - og fritidstilbud, attraktive tomter, gode veger, gode skole- og barnehagebygg, og boliger og institusjoner for eldre.

Kommunebarometeret sier noe om hvordan en del av SU's tjenester drives;

1. **Kultur;** til tross for stadige kutt på kulturområdet skjer det også mye bra. Kommunen klatrer opp 49 plasser (til 224 plass) på kulturområdet. Vi skårer spesielt høyt på at hele 18% av de voksne er registrerte som aktive lånere på våre to bibliotek (118 plass i landet) og antall besøk på våre fritidsklubber av innbyggere under 20 år (32 plass).
2. **Miljø og ressurser;** Kommunen klatrer på dette området opp 73 plasser (til 221 plass). Kommunen er på 11 plass i landet ift. energikostnader pr kvadratmeter bygg og bruker kun kr 67,-/m². Vi kaster for mye søppel og havner helt nede på 419 plass i landet ift. dette. Her er et potensiale! Kommunen bruker lite på vedlikehold pr kvadratmeter bygg og havner på 369 plass av landets kommuner ift. dette. Høyt pengebruk her ville vært mye mer positivt da det i utgangspunktet vil forlenge byggenes levetid. Det er få nøkkeltall knyttet til samferdsel, men kommunen bruker tilsynelatende ganske lite på å vedlikeholde kommunale veger. Netto utgifter målt pr km er lavt og her lander vi på 279 plass av landets kommuner.
3. **Saksbehandling;** her er vi blant de beste i landet og lander på en 51 plass. Vår planavdeling er mye bedre enn mange andre på å overholde frister. Her har vi et potensiale for å bli best i landet. Registrerer våre innbyggere og næringsliv dette?
4. **Vann, avløp, renovasjon;** også her klatrer vi opp 123 plasser (til 160). Vi har vannverk i kommunal toppklasse som gir maksscore på e-coli, pH og farge. Gebyrer er vi bare på 309 plass i landet. Det har vært forholdsvis lav fornying av vannledningsnett. Her havner vi på en 282 plass. En veldig bra ting er at de fleste av våre innbyggere faktisk er koblet til anlegg som overholder alle renskrav. Her er vi 85. best i landet.

For at SU skal bidra til å gjøre kommunen mer attraktiv trengs det konkret;

- Realistiske drifts- og vedlikeholdsbudsjett, det vil si;
 - Mer penger til veg og eiendom
- Ta igjen etterslep på eiendomsavdelingen på grunn av vakanse og tidkrevende byggeprosjekter og prosesser.
- Videre satsing på sanering og nybygging av vann- og avløpsledningsnett
- Ta klimaendringene på alvor. Dette betyr oppgradering av grøfter, stikkrenner og mer asfaltering av veger.
- Ta bedre vare på investeringene våre (bygg) – og prioritere vedlikehold.

6.8.2 Tjenesteområde H1 – Etatsadministrasjon og fellestjenester

Kort beskrivelse av tjenesteområde

Består av de to ansvarsområdene 6100 Etatsadministrasjon og fellestjenester og 6111 Midt-Telemark brann og redning.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Innenfor etatsadministrasjon og fellestjenester er det lagt et kutt på 13%. Dette er mulig ved at stilling som seniorrådgiver teknisk sektor settes på vent når teknisk sjef slutter. Andel av samlet kutt utgjør kr 255.000. Konsekvensene er at etaten må vente lengre på å få nødvendig kompetanse på plass og oppgaver som er lagt til den nye stillingen, herunder for eksempel beredskapsarbeid etc. må gjøres av andre for en periode.

På dette tjenesteområdet finner vi også vår andel av samarbeidstiltaket MTBR.

6.8.3 Tjenesteområde H2 – Næringsutvikling

Kort beskrivelse av tjenesteområde

Tjenesteområdet består av næring, vilt og fiskeforvaltning, samt bruk av kommunalt viltfond.

Nome har en god struktur på næringsarbeidet, som er delt mellom Midt Telemark Næringsutvikling (MTNU), Nome Investeringsselskap AS, nyopprettede Nome næringsforum og kommunen. Området dekker også tjenestekjøpet fra Midt Telemark Næringsutvikling AS.

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019 og planperioden 2022

Bruk av kommunale driftsmidler

Kommunens bidrag til drift av MTNU er budsjettert med om lag 1,1 mill. kr. Beløpet er justert ift. befolkningstall i de tre eierkommunene. Nomes bidrag utgjør 38%.

Til diverse næringsengasjement er det en budsjetttramme på kr 710.000,-. Innenfor denne rammen finner man driftstilskudd til Lunde Sluseparkdrift (247'), driftstilskudd til Skien Dalen Skibsselskap (100'), dekking av rentemidler til NI (100'), innflyttermapper (22') og Nome tilflytterforum (50'). Lunde Sluseparkdrift har fått tilført 15' for å finansiere Tesla-ladepunkt og leie av vei for TurboLunde (Fløterstien), subsidiering av Nome kompetansehus (166').

Ønskede eksterne tiltak som det ikke er funnet budsjetttramme til (eget felles saksfremlegg legges frem separat i budsjettmøtet)

- Ulefoss bad. Søkt om kr 50.000,- til forstudie.
- Helgen mobildekning. Søkt om kr 275.000,-
- Mobilitetsstrategi i Midt Telemark. Søkt om kr 50.000,-

Interne tiltak som det ikke er budsjetttramme til

Sluserock. Det er ikke funnet dekning til 50.000,- fra kraftfondet i tillegg til 100' over driftsbudsjettet til Sluserock. Det foreslås derfor at man tar et år med pause og rigger om Sluserock.

Prosjekter

EU Cupido Kraft er et 3-årigt internasjonalt prosjekt som skal bruke kultur og kulturarv som ressurs for å skape arbeidsplasser, fortjeneste og tilhørighet. Målet er 5 nye små og mellomstore bedrifter og etablering av et koordinerende ledd innenfor kultur og kulturarv i Kompetansehuset Ulefoss. KRAFT skal utvikle og ta i bruk nye, forskningsbaserte metoder for å koordinere arrangementer, selge og markedsføre kulturprodukter, slik at produsentene kan utvikle sine kulturbedrifter på en bærekraftig måte.

Målgruppa er tilbydere av ulike salgbare kulturprodukter som ønsker å oppnå mersalg og knytte seg til et profesjonelt markedsføringsapparat. Fortrinnsvis, men ikke eksklusivt, produsenter og aktører i Nome og Telemarkskanalens nedslagsfelt. (Et salgbart kulturprodukt regnes her som et fysisk eller ikke-fysisk produkt som kan prissettes og omsettes i et marked, innenfor gitte næringskoder). I prosjektet samarbeider vi med 14 partnere fra 7 regioner i 6 land. USN, TFK og MTNU er viktige samarbeidspartnere i Norge.

EU Cupido Kraft har et samlet budsjett over 3 år på 5,47 mill. kr, og er tilnærmet fullfinansiert (venter på de siste avklaringene). Egenkapital fra Nome kommune er minimal og belaster ikke driftsbudsjettet ekstra.

HANDLINGSPLAN FOR KOMMUNALT NÆRINGSFOND OG KRAFTFOND

Nome kommune kan i tillegg til egne midler som er disponert til næringsutvikling – disponere statlige midler til næringsfond og konsesjonsavgifter som er satt av på kraftfond. Beløp på næringsfond er svært usikkert og det er derfor valgt å halvere denne rammen ift. avsatt beløp i 2018.

Detaljeringsgraden i handlingsplanen skal være slik at den muliggjør etterprøving av måloppnåelse i forhold til KRDs overordnede målstruktur for regionalpolitiske virkemidler. Ut fra dialog med fylkeskommunen, har rådmannen utformet en samlet handlingsplan for de statlige midlene til næringsfond. Vedtak gjøres i kommunestyret gjennom ordinær budsjettbehandling og sendes deretter fylkeskommunen til godkjenning.

Standardvedtekter for kommunale næringsfond gitt i vannkraftsaker

Nome kommune vil i dette budsjettframlegget følge opp Fylkesmannen i Telemark sitt krav om å lage standardvedtekter for kraftfond. Nome kommune har for 2019 budsjettet med et kraftfond på kr 575 000,- Vi har valgt å legge prioritering av disse midlene som forventningsvedtak på samme måte som næringsfond i dette handlingsprogrammet.

Organisering av næringsarbeidet i Nome

Nome kommune deltar i et regionalt næringspolitisk samarbeid gjennom Midt-Telemark Næringsutvikling (MTNU) AS. Det vil være naturlig at disponering av næringsfondsmidler ses i relasjon til gjeldende strategisk næringsplan (SNP) for Bø, Sauherad og Nome.

Beskrivelse av de ulike tiltakene som dekkes over kraftfond og næringsfond

Kraftfond: 475` + 100` fra 2018 (midler avsatt til interkommunalt næringsfond)

Tiltak	Sum	Kommentarer
Bolyst og forskjønning	85`	Vakre Lunde/vakre Ulefoss
Telemarkskanalen regionalpark	350`	
Ulefoss bryggeparkdrift AS. Underskuddsgaranti	90`	Vedtak tilsier dekking over kraftfond/SU.
EU Cupido Kraft: Kulturarv i Lunde	50`	
Totalt:	575`	

Næringsfond: 400`

MTNU: bedriftsretta støtte	200`	
Telemarksveka	200`	Siste år med vedtak.
Sum til disp (usikkert beløp)	400`	

Telemarkskanalen Regionalpark. Telemarkskanalen regionalpark ble etablert i 2011 som et langsiktig partnerskap mellom kanalkommunene, fylkeskommunen og Telemarkskanalen FKF. Formålet er å øke områdets attraktivitet som reisemål og bosted, og å få til vekst og utvikling i næringslivet gjennom å foredle de særpregede ressursene som er knyttet til Telemarkskanalen og kanallandskapet. Regionalparken er en viktig arena for verdiskaping. Tilskudd fra Nome kommune i 2019 på kr 350.000,- er dekket over kraftfondet.

Bedriftsretta tilskudd. Tilskuddsrammen på kr 200.000,- forvaltes av MTNU og skal forvaltes iht. strategisk næringsplan og reiselivsplan for Nome. Tilskuddsposten skal sees i sammenheng med de øvrige midler som er tilgjengelig for næringslivet. Dersom kommunen mottar mer enn 400` til kommunalt næringsfond overføres denne rammen i sin helhet til MTNU etter justert vedtak i formannskapet.

Bolyst og forskjønning - investeringstiltak

Det er etablert et nært samarbeid mellom frivillige dugnadsgrupper, Nome kommune, handelsstanden, den lokale sparebanken og sportsforeningene mht. oppstramming av sentrumsarealer og forskjønningstiltak ved beplantninger m.m. Tiltaket har som formål å gjøre sentrumsområdene mer inviterende overfor tilreisende sommerstid, foruten å være et trivselsmoment for lokalbefolkningen. Tilskudd gis til Vakre Ulefoss, Vakre Lunde og USF. Det er satt av kr 85.000 finansiert på kraftfondet. Dette kommer som et tillegg til det som i ordinært driftsbudsjett er satt av i eiendomsavdelingens budsjett.

Ulefoss bryggeparkdrift

Det er etablert et driftsselskap som er knyttet til utvikling av vannfronten på Ulefoss. Inntil videre er det gitt en underskuddsgaranti til selskapet som er et datterselskap av Nome Investeringselskap AS.

Telemarksveka

Kommuner, fylkeskommune og næringsliv i Telemark skal sammen med TV2 styrke merkevaren Telemark gjennom TelemarksVeka. TelemarksVeka er et begrep som her er assosiert med sport og idrett, aktivitet og god fysisk helse samt aktuelle besøksmål/reiselivsdestinasjoner i Telemark. Telemarksveka skal forbindes med kvalitetsarrangement. Det er søkt om kr 200 000,- pr år i en fire års periode. 2019 er siste år det er bevilget støtte fra Nome kommune til tiltaket. Det er en forutsetning for støtten at våre samarbeidskommuner bidrar som omsøkt.

6.8.4 Tjenesteområde H3 – Kultur, fritid og folkehelse

Kort beskrivelse av tjenesteområdet:

41 Nome Bibliotek

51 Kulturadministrasjon og fellestjenester

52 Kulturminnevern og museer

53 Nome kulturskole

54 Kulturtiltak barn/unge og funksjonshemmede

55 Andre kulturaktiviteter

56 Reiseliv

Tiltak for å holde budsjettert ramme 2019

	Beløp
Kutte 15% ungdomsarbeiderstilling	60 000,-
Kutte Sluserock	100 000,-
Kutt i kulturmidler	50 000,-
Kutt i markedsføring og annen kulturadministrasjon	45 000,-
Kutt Ulefoss Samfunnshus	20 000,-
Kutt i Pulsen kiosk/vestibyle	20 000,-
Kutt i Turistinformasjonen	30 000,-
Samlet kutt	Kr 325 000,-

I tillegg til kutt for 2019 har området ytterligere reduksjoner på områder som en følge at kuttforslag for 2018 budsjettet har blitt videreført, selv om de kun var tenkt å gi effekt i 2018.

41 Nome Bibliotek

Nome bibliotek har to avdelinger, en i Lunde og en på Ulefoss. Folkebibliotekene skal fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Nytt fra i år er at begge avdelinger vil ha et meråpent tilbud. Det meråpne biblioteket er et fleksibelt tilbud og bruken er stadig økende.

Tiltak for å holde budsjett

Foreslås ingen kutt på biblioteket da det gjenstår for biblioteket å ha et ordinært driftsår etter å ha blitt adskilt fra fylkesbiblioteket.

51 Kulturadministrasjon og fellestjenester

Området dekker blant annet lønn og sosiale kostnader, annonsering og kunngjøringer for kulturadministrasjon samt diverse annet.

Tiltak for å holde budsjett

Det er foreslått et kutt på kr 45 000,-. Kuttet vil redusere avdelingens muligheter for større avisannonser og annen markedsføring av kultur- og fritidsaktiviteter i kommunen (kulturguiden).

52 Kulturminnevern og museer

Kulturvern / lokalhistorie: Mudder'n, Holla kirkeruin, Øvre Verket, kulturminneplan.

Tiltak for å holde budsjettet og kommentarer

Kulturminneplan: Nome kommune skal vedta en kulturminneplan i 2019. Handlingsdelen av planen vil spesifisere hvilke tiltak som skal gjennomføres i 2019 og for øvrig i planperioden.

Mudder'n – istandsetting og overbygg: Sparebankstiftelsen Holla og Lunde har bevilget 1 million til arbeidet med istandsetting. For å kunne igangsette arbeidet med istandsettingen er det behov for å ha fullfinansiert prosjektet med eksterne midler. Det sendes, høsten 2018, søknad om tilskudd til istandsetting av fartøysminnet til Riksantikvaren for tredje gang. Overbygg til bryggeanlegget (bryggeanlegget er påkostet av Telemarkskanalen FKF) gjennomføres høsten 2018.

Øvre Verket: Nome kommune overfører kr 280 000 til Stiftelsen Nome kulturhistoriske bygg, hvis formål er å forvalte bygningene på Øvre Verket.

Museer og samlinger: Driftstilskudd til Telemark Museum - Ulefos Hovedgaard

Tiltak for å holde budsjettet

Driftstilskudd til Telemark Museum for 2019 er kr 610 000,-.

KS 098/17 vedtok å øke tilskuddet til kr 700 000,- i løpet av økonomiplanperioden. Det er ikke funnet dekning for å øke tilskuddet i årets budsjett.

53 Nome kulturskole

Drift og utvikling av kommunenes kreative ressurscenter. Opplæring innen kreative disipliner for alle til en rimelig pris. Prosjekter i grunnskolen. Lokal handlingsplan for Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken. Deltakelse i regionale prosjekter.

Interkommunalt faglig samarbeid. Faglig samarbeid med skolekorpene.

Ny nasjonal rammeplan for kulturskoler ble vedtatt høsten 2018. Kulturskolen jobber videre med lokale fagplaner i samarbeid med de andre Midt-Telemark kommunene.

Det foreslås ikke kutt i Kulturskolens område for 2019. Det jobbes for at Nome kommune skal bli årets kulturskolekommune i 2020.

Tiltak for å holde budsjettet

Ifølge den nye rammeplanen for kulturskolen forplikter kulturskolen seg til å tilby lett tilgjengelig opplæring i forskjellige kunstformer og sjangre med noe lavere krav til egen innsats. Sentralt i breddeprogrammet står sosial inkludering, kollektivism og mangfold. I skoleåret 2018/19 tilbyr kulturskolen dans for alle elever på 5. trinn i skoletiden. Tilbudet er en del av den ordinære musikkundervisningen på begge skolene i kommunen. Kulturskolen har også «Kulturskoletimen» i SFO-tiden. Tilbudet gis en gang i uka, annethvert semester i Lunde og på Ulefoss. Lønnsutgiftene dekkes over eget budsjett. Det er behov for utvidelse av lønnsrammen i kulturskolen som tilsvarer ca. kr 60 000,-. Det er ikke funnet midler for dette i budsjettet for 2019. For skoleåret 2018/2019 ble elevavgiften ved Nome kulturskole fastsatt til kr 2935. For skoleåret 2019/20 foreslås en økning med lønns- og prisstigning på 2,8 %.

Elevavgift for 2019/2020 vil således være på kr 3017,-.

Den kulturelle skolesekken i Nome (DKS)

Den kulturelle skolesekken i Nome skal realisere de profesjonelle kunst og kulturopplevelsene i Den kulturelle skolesekken i Telemark. DKS Nome har et kutt i tilskuddet fra Telemark

fylkeskommune på kr 16 000 for skoleåret 2019/2020. Konsekvensen av reduksjon i tilskudd fra fylket er at ett klassetrinn ikke vil få DKS tilbud dette skoleåret.

54 Kulturtiltak barn / unge og funksjonshemmede

Kompis: Kommunalt tilrettelagte aktivitetstilbud for funksjonshemmede. Opplevelser og aktiviteter som tilbys er diverse kurs, konserter, dansefester, teater, spillekvelder, quiz, grillfest med mere.

Tiltak for å holde budsjett

Det foreslås ikke kutt i fritidstilbudet Kompis.

Kulturtilbud barn og unge: "Ung i Nome" er en samlebetegnelse for de kommunale ungdomshusene og fritidstilbud for ungdom. Andre helgearrangementer, Ungdomskulturer i vinterferiene og høstferier, UKU – UKM (Ungdommens Kulturmønstring), opplevelsesturer, kurs/workshops og konserter etc. Ungdomsleder er engasjert i SLT som er tverretattlig forebyggende arbeid. Ungdomslederen har videre ansvar for oppfølging av Nome ungdomsråd. På arrangementssiden har ungdomslederen i tillegg til FerieUKU og UKM også mange arbeidsoppgaver ift. Sluserock.

Tiltak for å holde budsjett

Det foreslås å redusere ungdomsarbeiderstilling med 15% (innsparing på kr 60 000,-). De kuttene som er foreslått innebærer endringer i fritidstilbudet til ungdom i kommunen. Ungdomstilbudet vil i sin helhet gjennomgå i samarbeid med ungdom for å finne en god måte å tilby ungdom et godt lavterskel fritidstilbud med de ressursene som er tilgjengelig. Ungdomsleder vil fortsette med å følge opp Nome ungdomsråd og jobbe forebyggende i SLT-gruppen.

I snitt i 2018 har det vært 98 ungdommer innom ungdomstilbudet i kommunen i løpet av en måned. Ungdata viser til en jevn økning i antall ungdom på ungdomstrinnet som bruker ungdomsklubbtilbud minst en gang i mnd.: fra 47 % i 2013, til 51% i 2015 og i 2018 er det oppe i 54%.

Nome ungdomsråd: Et fritt og uavhengig organ for og med ungdom, med jevnlig møter en gang i mnd. Har medbestemmelser i saker som angår ungdom. Tar imot søknader fra ungdom som søker støtte til forskjellige ungdomsprosjekter i kommunen. Ungdomsleder er sekretær for rådet. Ikke foreslått kutt på dette området.

Sluserock: Rusfri musikkfestival for barn og unge.

Tiltak for å holde budsjett

Det foreslås at Sluserock tar et pauseår i 2019. Det er behov ny organisering av Sluserock som følge av endringer i etaten, der festivalleder og teknisk leder har fått tilført flere nye arbeidsoppgaver innenfor sine stillingshjemler - i tillegg til kommunestyrevedtaket fra 2017 som sier at Sluserock skal ut av kommunal organisering. Største ulempen ved et pauseår er faren for å miste samarbeidet med Sommarlandcup, Varden, Sparebank 1 Telemark og fylkeskommunen ift. fremtidige Sluserock-festivaler. Fordel er at EU Kraft Cupido prosjektet kan bidra til at arrangementet fornyes og faktisk får økt attraksjonskraft.

Pulsen kiosk: Pulsen er kiosk, billettsalgspunkt og service-sentral for en rekke av tiltakene som foregår på huset. Det foreslås et kutt på kr 20 000 på dette området.

55 Andre kulturaktiviteter

Anleggstilskudd Idrettsanlegg: Formidling av statlige og kommunale driftstilskudd til idrettsanlegg.

Støtte til andre Kulturtiltak og frivillige organisasjoner: Økonomisk støtte til kulturaktører i Nome.

Tiltak for å holde budsjett

Det foreslås kutt på kr 50 000 i frie midler til utdeling til lag og foreninger. Av erfaring vet vi at behovet for tilskudd er større enn midlene til rådighet. Et kutt vil medføre at færre midler deles ut.

Ulefoss samfunnshus/Ulefosshallen: 2019 blir første driftsår hvor bibliotekets avdeling på Ulefoss er samlokalisert med samfunnshuset og Ulefosshallen. Samlokaliseringen vil skape nye muligheter og mer aktiviteter på huset.

Tiltak for å holde budsjett

Det er foreslått et kutt på kr 20 000 på dette området. I tillegg er kutt på kr 20 000 for 2018 videreført. Reelt kutt på området for 2019 er kr 40 000,-.

Nome kino: Digital kino, viser film i helgene. Antall visninger økte kraftig etter digitaliseringen av kinoen, og budsjettet ble redusert. Det vil etter hvert være behov for oppdateringer av utstyret. Det foreslås ikke kutt på dette området for 2019.

Støtte til kunstformidling: KORO – kunst i offentlige rom. Kunstkatalogen for Midt-Telemark, samarbeid med Bø og Sauherad. Det ligger ikke inne budsjetttramme for å jobbe med kunstformidling.

56 Reiseliv

Turistinformasjonen i Nome er tredelt: bedriftsutplassert turistinfo på Telemark Kanalcamping og på Øvre Verket, i tillegg til bemannet turistinformasjon ved Ulefoss sluse i høysesong.

Tiltak for å holde budsjett

Det er foreslått et kutt på kr 30 000. Dette vil resultere i redusert service til kommunens turister. Administrasjonen skal også gå i dialog med Visit Bø ift. å få redusert driftstilskudd.

Planer og prosjekter

Folkehelseutfordringsoversikt som skal følge kommuneplanen, kommunedelplan for kultur, fritid og frivillighet, frivillighetsmelding og kulturminneplan for Nome er viktige dokumenter som er under arbeid. I tillegg til den vedtatte kommunalplanen for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet, legger dokumentene rammebetingelser for planlegging og bevaring av et rikt og variert kultur –og fritidstilbud.

6.8.5 Tjenesteområde H4 – Planlegging og arealforvaltning

Kort beskrivelse av tjenesteområdet

Avd. for planlegging og arealforvaltning dekker reguleringsplanlegging, oppmåling og matrikulering, byggesaker, arbeid med kart/digitalisering (GIS) og vedlikehold av eiendomsinformasjon m.m. Våre data brukes av andre kommunale avdelinger, eksterne offentlige og private instanser i tillegg til publikum generelt. Hoveddelen av avdelingens tidligere miljø- og naturfaglige oppgaver er nå lagt til etatens stab.

Mange av våre arbeidsoppgaver er direkte kunderelatert og lovregulert med tidsfrister. Avdelingen bidrar ellers i en rekke prosjekter og tverretatlige oppgaver som salg og tilrettelegging av bolig/boligområder, kommuneplanarbeid og utvikling av mobil/bredbånd. Det er et hovedmål å gi kundene korrekt veiledning og rask saksbehandling innenfor gjeldende lover, retningslinjer og rammer. Tjenester som leveres statlige og regionale organ skal ha en forsvarlig kvalitet.

Hovedutfordringer

Om lag 20 % av avdelingens budsjetttramme har vært finansiert direkte gjennom gebyrer, og er derfor både sårbart for årsvariasjoner og direkte «markedsavhengig». Vi forventer bl.a. økte lisenskostnader som ikke blir kompensert. Dette må tas innenfor egen budsjetttramme på eksisterende poster som kjøregodtgjørelse og kurs. Avdelingen er bekymret over forventningene til prosjekterelatert arbeid og utredningskrav som ikke står i forhold til de ressursene som disponeres. Arbeidssituasjonen er svært presset, og sykefraværet i avdelingen er økende. Budsjettet er veldig sårbart, og det er ingen «buffer» mot eventuelle sviktende gebyrinntekter.

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden til 2022

Rask saksbehandling og god dialog med publikum er viktig. Det må også legges vekt på at kommunen har oppdaterte nettsider med god og faglig informasjon er sentralt. Arbeidet er avhengig av kapasitet til å løse sakene, og et godt arbeidsmiljø er forebyggende og motiverende i en travelt arbeidshverdag.

Alle gebyrer øker med 2,8% som forutsatt. I tillegg etableres et nytt gebyrområde knyttet til mangelfulle søknader. Det er primært profesjonelle tiltakshavere som blir rammet. Antatt økte inntekter utgjør kr 30 000,- .

Eksisterende stilling som oppmålingsingeniør lyses ut høsten 2018. Utlysningen innebærer en stillingsøkning fra 70% til 100%, og finansieres innenfor SU etatens budsjetttramme. En økning i denne stillingshjemmelen er positivt for innbyggere og kommunens næringsliv. Stillingen blir stående vakant fram til 1. mars 2019.

I stillingen som reguleringsplanlegger er det vikar i 50% fram til 1. juli 2019. Det er uavklart når den som er fast ansatt i denne stillingen kommer tilbake.

Oppmålingsbil og måleutstyr er i bra forfatning, og vi forventer derfor ingen store kostnader på utstyrsområdet. Regionale geovekstprosjekter i planperioden vil påkomme. Det er store forskjeller mellom prosjektene ift. behovet for finansiering, og om det anses som investering eller drift.

På felles IKT-ramme er det lagt inn forutsetning om å investere i programvaren Acos eiendom. Investeringen innebærer årlige driftskostnader på om lag kr 50 000,-, som må konsekvensjusteres i budsjett 2020.

6.8.6 Tjenesteområde H5 – Samferdsel og kommunalteknikk ekskl. VA

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Avdeling for samferdsel og kommunalteknikk har ansvar for veg, vann og avløp. Kostnader til drift og vedlikehold av kommunale veger og plasser føres på dette tjenesteområdet.

Tjenesteområdet har 3 årsverk på rådhuset som også dekker tjenesteområdet vann og avløp. Her utføres kundebehandling og saksbehandling i forhold til lovverk for veg, vann og avløp. Det utføres også prosjektledelse av investeringsprosjekter og prosjektering av mindre oppgaver. Tjenesteområdet har ansvaret for fakturering ut fra kommunen og saksbehandling på vann- og avløpsgebyrer og eiendomsskatt.

På veg har vi 3,0 årsverk. Disse utfører daglig drift og vedlikehold. Kommunen har 141 km veg. Av dette er 45 km asfaltdekke, resten er grusdekker. I tillegg har kommunen 52 000 m² asfalterte plasser. Kommunen har egen veghøvel samt at avdelingen disponerer nå en hjulgraver som vil ha som hovedoppgave å grøfte og å bytte stikkrenner. Den vil også bli leid ut internt til vann og avløp samt de andre avdelingene i etaten ved behov. Alle andre tjenester baseres på innleide tjenester.

Hovedutfordringer

Kvaliteten på vegene i Nome er ikke god nok. Nome bruker betydelig mindre midler til vegsektoren enn sammenlignbare kommuner, snitt i Telemark og landsgjennomsnitt. Situasjonen er imidlertid ikke helsvart. De grepene som er tatt med hjulgraver og fokus på grøfter og stikkrenner begynner nå å vise seg. Vegene står bedre i regnvær og trenger mindre vedlikehold etter normale regnvær. På grunn av stort etterslep vil fortsatt moderate nedbørsmengder spille inn på vegkvaliteten.

Vegkvaliteten berører innbyggere i Nome hver dag – hele året. Kommunen ønsker at de som bor i kommunen skal bli fornøyd med kommunens tjenester på veg. Teknisk etat har i årevis påpekt manglende ressurser til vegvedlikehold. Dette dokumenteres også i hovedrapport over kvaliteten på kommunale veier i Norge. Rapporten som er bestilt av KS og utarbeidet av Multiconsult (2015) konkluderer med at tilstanden på kommunale veier ikke har blitt bedre siden forrige undersøkelse i 2009. Nome kommune var med på å levere data til undersøkelsen. Kommunen har mottatt et estimat på at det trengs 160 millioner for å løfte standarden på de kommunale vegene til et akseptabelt nivå.

Det er to alternative hovedløsninger på dette, mer penger eller færre kilometer veg. Høsten 2017 jobbet en politisk gruppe med privatisering av veger. De kom frem til et forslag om å privatisere ca. 38 km veg, med et potensiale til innsparing på ca. kr. 1.160.000, basert på regnskapstall fra de siste fire årene.

Vinteren 2017 ble saken om privatisering av kommunale veger behandlet i kommunestyret, vedtaket ble å legge bort saken om privatisering av kommunale veger. En ny politisk vegkomité ble opprettet for å vurdere fremtidig vedlikehold av kommunale veger og private veger. Gruppas mandat var å vurdere vedlikeholdet av kommunale veger i Nome, herunder både kostnader og organisering, og vurdere mulighet for salg av vegvedlikehold (for eksempel brøyting) av private stikkveger og avkjørsler.

Vegkomiteen mener vedlikeholdet av kommunale veger er velorganisert og gruppa vil ikke anbefale å endre eller bryte opp velfungerende løsninger. Komiteen har kommet frem til noen forslag til endringer som kan gi bedre veg for pengene. Rådmannen er bedt å utrede om følgende tiltak kan igangsettes:

1. Både mannskap og maskiner i vegvedlikehold lider av at de ikke har en felles base. Maskiner og redskap har ikke en fast plass, men er spredt utover kommunen. En base med mulighet for innelagring og utelagring og aller helst et mannskapslokale ville

lettet organiseringen. Dette ville gi bedre vedlikeholdsmuligheter for maskiner og redskap og reduksjon i transport fram og tilbake til ulike deler av kommunen. En ber administrasjonen vurdere egnede baser for vegvedlikehold.

2. De kommunale vegene har ingen definert standard. En ber administrasjonen vurdere om kvalitetsstandarder med tanke på vegbredde, bæreevne, grunnlag osv. kan defineres for de kommunale vegene avhengig av trafikkgrunnlag. Om ikke vegen holder denne kvaliteten i dag kan den være et mål for vedlikehold og investering.
3. De kommunale vegene har i dag nesten utelukkende driftsmidler. Administrasjonen bes vurdere om kvaliteten på kritiske vegstrekninger kan løftes ved utbedringsprosjekter som finansieres over investeringsbudsjettet.
4. Noen beboere på gårdsbruk og i eneboliger har problemer med brøyting og strøing av private stikkveier. Administrasjonen bes vurdere om disse kan tilbys, mot betaling til kommunen, vintervedlikehold utført av entreprenører kommunen har kontrakt med.

Det bør startes et arbeid med å utrede felles base for utstyr og mannskap innenfor avdeling for samferdsel og kommunalteknikk og avdeling for eiendomsforvaltning. I dag har sistnevnte oppmøtested på Dagsrud, og området er godt egnet som lokasjon for utstyr og mannskap. Kommunen eier grunn og det er ledig bygningsmasse som enten kan benyttes eller rives for oppsetting av ny lagerbygning. SU etaten vil jobbe videre med tiltak ift. dette i 2019.

Tabell: SSB - Utvalgte nøkkeltall for samferdsel (K) 2017

Tema: Samferdsel	Nome	KG11	Telemark	Landet eks. Oslo
Andel kommunale veier og gater uten fast dekke. (prosent)	62,7	40,7	29,2	28,3
Brutto driftsutgifter til samferdsel pr. innbygger (kr)	1 761	1 798	1 910	1 686
Netto driftsutgifter til kommunale veger og gater pr. km (kr)	84 172	101 024	120 559	130 643

Tallene er hentet fra ssb.

Andel kommunale veger uten fast dekke ligger 22 % høyere i Nome kommune enn i kommunegruppe 11 og 34 % høyere enn i Telemark og landsgjennomsnittet eks. Oslo. Samtidig har Nome kommune færre innbyggere pr. kilometer kommunal veg enn nabokommunene Bø og Sauherad.

Kommune	Antall innbyggere pr. 1 jan 2018	Antall kilometer kommunal veg	Antall innbyggere pr. kilometer kommunal veg
Nome	6 609	134	49
Bø	6 460	87	74
Sauherad	4 359	64	68

Tallene er hentet fra KommuneProfilen.no og ssb.

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden 2022

I budsjettprosessen innledningsvis ble rammeområdet konsekvensjustert med 2 mill. kr i rammeøkning fra opprinnelig budsjettnivå i 2018. Dette er etatens vurdering/anslag for en reell ramme til veivedlikehold – basert på erfaringer.

I rådmannens forslag til budsjett 2019, foreslås et rammekutt på 1,920 mill. kr innenfor dette tjenestoområdet. Beløpet er foreslått fordelt på følgende tiltak:

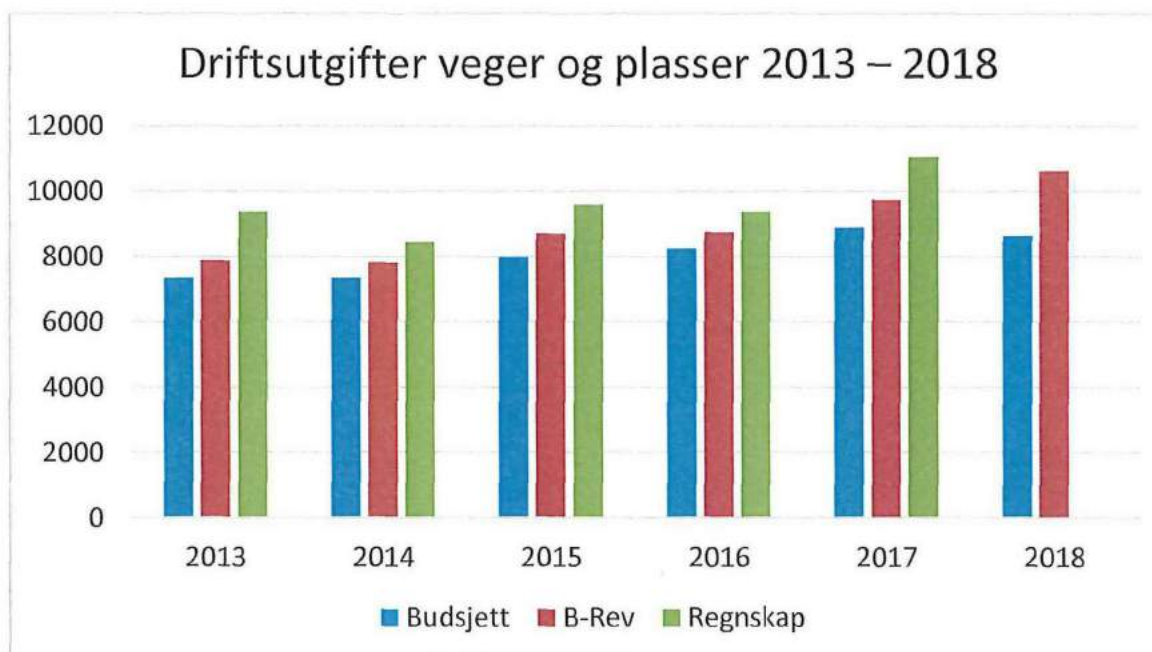
- Kr 200.000,- (kutte tilskudd til materialer anleggslinje Nome vg skole, Lunde)
- Kr 120.000,- (halvert budsjett vegsalting)
- Kr 1.600.000,- (kommunalt veivedlikehold)

Samla kutt på veg: 1.920.000,-

Et av de driftsreducerende tiltakene som er lagt til grunn for budsjett 2019, er tilskuddet til anleggslinjen ved Nome videregående skole (anslagsvis kr 200.000). Samarbeidet er ikke formalisert i noe avtale eller politisk vedtak, men har fått mye positiv omtale fra skolen og elevene, fra politisk hold og fra beboere langs områdene som har blitt utbedret. Elevene har hatt praksis på kommunale veger som Briskemyrvegen og senere Landsmarkavegen. De jobber med konkrete arbeidsoppgaver som hører til vegvedlikehold, som utskifting av stikkrenner, sprenging og grøfting. Skolen fyller diesel til sin maskinpark fra den kommunale dieselhengeren. Kommunen bidrar også med å betale for sprengstoff dersom det er behov for å skyte vekk fjell i grøftetraseen.

Det er en utfordring å opprettholde samarbeidet med Nome VGS, samtidig som driftsbudsjettet på veg skal kuttes. Tidligere kuttkrav går utover innbyggerne, samtidig som samarbeidet og det økonomiske bidraget til Nome VGS fortsetter uten politiske vedtak eller avtalefestet.

Konklusjonen etter arbeidene i de politiske veggruppene i 2017 og 2018, må være en reduksjon i kommunens veglengde. Det må være et mål å få bedre samsvar mellom driftsmidler og veglengden vi har ansvaret for. Enten må budsjettet økes eller veglengden reduseres. Tabellen under illustrerer misforholdet mellom budsjett og regnskap i perioden 2013 til 2018.

Det budsjettmessige hovedproblemet når man ikke har et reelt budsjett for vegvedlikehold vil være at man alltid må prioritere vintervedlikeholdet (brøyting og strøing). Vi har opplevd år der mer enn 50 % av vegbudsjettet er brukt til vintervedlikehold. Dette medfører at man må ha minimalt med vedlikehold på sommeren, noe som tærer på «vegkapitalen».

Fornyng av asfaltdekker. Kommunen har ca. 45 km veg med fast dekke. Asfaltdekker må fornyes. Varigheten på asfaltdekker avhenger ofte av grunnforhold, trafikk og graveaktivitet. Hvis en forutsetter at et asfaltdekke holder i gjennomsnitt 20 år før det må fornyes, så vil det for kommunen koste ca. 1,8 mill. kroner på driftsbudsjettet pr. år framover. Fornyelse av asfaltdekker er noe som nå begynner å bli mer og mer påtrengende.

Grusveger. Budsjettet for sommervedlikehold burde hatt ca. 1 mill. kr mer pr år. Etter svært mange år med for lave budsjett på veg, er standarden sterkt redusert. Jo lenger tid det vil gå med dårlig vedlikehold jo dyrere blir en opprusting. Som eksempel kan det nevnes at anslått årlig behov for grusing er på 4-5 000 tonn. Vi har i snitt bare brukt ca. 1 500 – 2 000 tonn de senere år. Dessverre er det ikke funnet midler til dette i budsjett for 2019. Med økende nedbør er grøfter og vannveier svært viktig, når vannet renner i vegen oppstår det skader.

6.8.7 Tjenesteområde H6 – Eiendomsforvaltning

Beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Eiendomsavdelingen har ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens eiendommer. Avdelingen har også vedlikeholdet av eiendommene til kommunens to boligstiftelser (94 leiligheter). Med de kommunale utleieleilighetene blir det totalt 180 leiligheter. Totalt har avdelingen driftsansvaret for ca. 70 000 kvm bygningsareal (eks. boligstiftelsene). Ansvaret for budsjett og gjennomføring av alle byggeprosjekt ligger også til avdelingen. Avdelingen har et betydelig personalansvar med totalt 34 ansatte - fordelt på renholdere, vaktmestere, håndverkere og ledere.

Hovedutfordringer

De siste årene har det blitt bygd mange nye formålsbygg i Nome kommune og det er bra og viktig for å kunne gi innbyggerne våre gode tilbud, herunder for eksempel Nome helsesenter, Holla 10-årige skole, Lundehallen og biblioteket på Ulefoss.

Dette medfører på kort sikt litt lavere vedlikeholdskostnader, men nye bygg krever mer i drift, dette som følge av driftsavtaler og driftskostnader på ventilasjon, alarmanlegg, heiser, el-anlegg o.l. Når det nå er investert flere 100 millioner i nye bygg så er det viktig at vi også får ressurser til å drifte og vedlikeholde byggene på en god måte.

Det store etterslepet vi har på den kommunale bygningsmassen begynner nå å bli så stort at det ikke er mulig å ta igjen uten at bevilgningene økes kraftig.

Det er i 2019 bevilget mer penger over investeringsbudsjettet til opprusting av kommunale bygg og det gjør det mulig å ta tak i noen av de mest prekære utfordringene slik som; taket på Fagerli barnehage, taket på Lia (Dagsrud) og taket på Svenseid barnehage. Det vil også bli gjort tiltak på verkstedbygget på Holla 10-årige skole.

Når vi igjennom årrekker har måttet nedprioritere planmessig vedlikehold av tak og fasader på en del av bygningene, begynner det nå å bli kritisk med hensyn til behov for bla. maling av

fasader. Det vil snart bli nødvendig med utskifting av kledning istedenfor å male den, noe som har en betydelig høyere kostnad. Dette er kostnader som må dekkes inn på driftsbudsjettet og ikke på investeringsbudsjettet.

Det blir jobbet med å selge flere av hyggene våre: Det er satt en frist innen utgangen av desember for forhandlinger/samtaler med Fellands samlinger når det gjelder salg av Fellandtunet. Vi er inne i de siste forhandlinger med kjøper av Lunde legesenter. Eiendomsmegler driver i disse dager å lager prospektet for salg av Fcn skole.

Som nevnt i årets utfordringsnotat til formannskapet er det behov for å styrke bemanningen på vaktmester med minimum 50 % stilling i Lunde. Sjukeheimen er blant annet blitt mer og mer krevende driftsmessig. Det merkes at bygget har vært brukt i 13 år. Avdelingen har i tillegg fått enda flere bygg (Kompetanshuset). Det har likevel ikke blitt plass til noen ny stilling.

	Areal på formålsbygg per innbygger (m2)	Utgifter til vedlikehold per kvadratmeter (kr)	Utgifter til driftsaktiviteter per kvadratmeter (m2)	Herav utgifter til renhold (kr)	Herav energikostnader per kvadratmeter (kr)
	2017	2017	2017	2017	2017
Landet uten Oslo	5,2	100,0	514,0	156,0	110,0
Nome	5,8	32,0	422,0	141,0	67,0
Bø	4,8	43,0	500,0	195,0	137,0
Sauherad	3,4	49,0	491,0	262,0	113,0
Telemark	4,7	99,0	557,0	158,0	113,0
KG 11	5,8	77,0	482,0	149,0	114,0

Nome ligger klart under KG11 på alle driftsområder noe som kan leses ut av tabellen. Det er viktig å se drift og vedlikehold under ett. Så lenge det ikke føres timelister for håndverkere/vaktmestere så vil fordelingen ikke bli 100 % ift. om de jobber med drift eller vedlikehold. Vi har derfor valgt å se dette under ett. KOSTRA- tallene viser at vi ligger lavere på både drift og vedlikehold og derfor selvsagt også i sum.

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden 2021

Eiendomsavdelingen har i budsjettforslaget fått nedjustert ramme 63000.- som en konsekvens av nytt bibliotekbygg. Utgiftene har da gått tilsvarende ned.

Husleien i kommunale utleieboliger foreslås økt med 2,8 % med virkning fra 01.04.2019. Endringen i konsumprisindeksen er på 3,4 %, og det er således grunnlag for å øke husleia mer enn det rådmannen her foreslår.

Eiendomsavdelingen har som sin del av SU etaten sin reduserte ramme tatt et osthøvelkutt på kr 220.000,- Dette er fordelt på flere poster, herunder for eksempel materialinnkjøp.

Avdelingen kommer til å bruke en god del av egne handverkere for å få mest mulig ut av investeringsmidlene. Dette vil også redusere tjenestene som går på drift slik at innkjøp av materialer vil minke noe. I ledige lokaler på Dagsrud vil vi også senke temperaturer og lignende tiltak for å holde kostnadene nede.

Eva Rismo
SU sjef

6.9 Ramme J: Vann

Administrativt budsjettansvar: SU-sjef

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
J: Vann	-4 054	-4 054	-4 054	-4 054	-4 054
Endringer:		-186	-186	-186	-186
Herav:					
Anslag selvkost 2019 - Basert på rente 2,5 %		-186	-186	-186	-186
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME VANN		-4 240	-4 240	-4 240	-4 240

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Vi har store utfordringer med lekkasjer på ledningsnett. Faren for innlekking av kloakk er til stede når vannledningsstrekke stenges av for reparasjon, og utette avløpsledninger ligger i samme grøft. Ved utett ledningsnett på vann medfører dette til produksjon og transport av behandlet drikkevann, som ikke kommer frem til abonnenten. Dette fører til økte vannbehandlings- og pumpeutgifter, i kommunens klima- og energiplan er det foreslått tiltak med lekkasjesøk for å redusere pumpekostnader.

Det er totalt 6 stillinger på vann og avløp, hvorav 2,5 stillinger er på vann.

På vann drifter kommunen 3 vannverk og 129 km ledningsnett. På ledningsnett har vi 8 vannbasseng og 4 trykkøkingsstasjoner for vann. Mange av kommunens tekniske installasjoner er overvåket med en sentral driftskontroll, som sender alarmer til teknisk vakt ved feil på de tekniske installasjonene. Dette fører til at feil oppdages tidligere og kan utbedres før abonnentene merker noe til feilen. Mattilsynet er tilsynsmyndighet på vannforsyning i kommunen.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2019 og planperioden til 2022

Vann og avløp skal drives etter selvkostprinsippet. Det vil si at summen av årlige driftskostnader og kapitalkostnader skal dekkes av abonnentene. Det eksakte tallet beregnes ved regnskapsavslutningen. Resultatet er avhengig av renten, driftsutgifter og inntekter. Det kan derfor føre til at det enkelte år tas inn for mye i gebyrer. Dette må da settes av i et vannfond og et avløpsfond. Hvis det ikke kommer inn nok inntekter kan det dekkes opp fra fond. Nettoinntekten som framgår av budsjettammen for vann (kr 4,240 mill. kr for 2019) og avløp (kr 5,880 mill. kr for 2019) skal dekke indirekte kostnader, renter og avdrag på lån.

Avdelingen administrerer en ordning om subsidiering av kommunale avgifter for de med lav inntekt. Det kan stilles spørsmål om det er riktig plassering av en slik ordning. Dette er en frivillig ordning, men teknisk etat anbefaler at ordningen videreføres. I 2018 blir utbetalingen på kr 132.000 mot kr 122.000 i 2017.

Det legges opp til bruk av bundne fond på vann og avløp. Utviklingen av vann og avløpsgebyrene fremover ser ut til at gebyret for vann holder seg i området kr 4.100 i planperioden, mens avløpsgebyret ligger an til en økning mot slutten av planperioden.

Rådmannens forslag innebærer at gebyret for vann og avløp holdes uforandret (nominelt).

År	Vann	Avløp	Årlig % - vis	Sum
2019	4035,00	6191,00	0	10226,00
2018	4035,00	6191,00	0	10226,00
2017	4035,00	6191,00	0	10226,00
2016	4035,00	6191,00	2,38	10226,00
2015	4035,00	5953,00	0	9988,00
2014	4035,00	5953,00	-2,08	9988,00
2013	4247,00	5953,00		10200,00

Tabell: Utvikling av vann og avløpsgebyrer 2013 – 2019 (Priser eks. mva.)

6.10 Ramme K: Avløp

Administrativt budsjettansvar: SU-sjef

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.	Prisj	19-pris	19-pris	19-pris
		2,8 %			
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
K: Avløp	-5 432	-5 432	-5 432	-5 432	-5 432
Endringer:		-448	-448	-448	-448
Herav:					
Anslag selvkost 2019 - Basert på rente 2,5 %		-448	-448	-448	-448
BEREGNET NETTO DRIFTSRAMME AVLØP		-5 880	-5 880	-5 880	-5 880

Kort beskrivelse av tjenesteområdet/oppgaver

Også innenfor avløp har vi store utfordringer med utett ledningsnett som medfører økte pumpeutgifter og for mye fremmedvann(overvann) til avløpsrenseanlegga. Dette fører til økte pumpekostnader og dårligere rensesgrad på avløpet i perioder med mye fremmedvann.

På avløp driftes 4 renseanlegg og 113 km ledningsnett med 25 avløpspumpestasjoner. Arbeidene på Ulefoss vil i mange tilfeller være å bytte ut fra gammelt felles system (overvann og spillvann i samme ledning) til et separat system. Kommunestyret har etter pålegg fra Fylkesmannen vedtatt en tempoplan for oppgradering av kvaliteten på avløpsnettet. Denne gir føringer for investeringsbudsjett på vann- og avløpssiden.

Mange av kommunens tekniske installasjoner er overvåket med en sentral driftskontroll, som sender alarmer til vakt ved feil på de tekniske installasjonene. Dette fører til at feil oppdages tidligere og kan utbedres før abonnentene merker noe til feilen. Fylkesmannen i Telemark er utslippsmyndighet for avløp i Ulefoss, men kommunen er selv utslippsmyndighet i Lunde.

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden til 2022

Se kommentarer under ramme J vann.

6.11 Ramme L og M: Midt-Telemark brann- og redning, og feiing

Administrativt budsjettansvar: Brannsjef

Inndeling av rammeområdet

Midt-Telemark brann og redning samt feiing, er inndelt i følgende ansvarsområder:

Ansvarsområde	Beskrivelse
7100	Brann og redning – felles
7101	Brann og redning – beredskap
7102	Brann og redning – forebyggende
7110	Brann og redning – feiing

Ansvarsområdet feiing er selvfinansiert med feie- og tilsynsgebyr.

Driftsramme for 2019 og planperioden til 2022

BEREGNING AV NETTO DRIFTSRAMMER	2018	2019	2020	2021	2022
	Oppr.		19-pris	19-pris	19-pris
Endringer i forhold til opprinnelig budsjett 2018					
L: Midt-Telemark Brann og redning	-527	-527	-527	-527	-527
Konsekvensjusteringer:		242	242	242	242
Herav:					
Budsjettert momskompensasjon trekkes ut		250	250	250	250
Prisjustering av fordel ved red arbeidsgiveravgift (til 285)		-8	-8	-8	-8
BER NETTO DRIFTSRAMME MTBR		-285	-285	-285	-285

Midt-Telemark Brann og redning (MTBR) er et interkommunalt samarbeidstiltak, der Nome kommune er vertskommune. Budsjettet forutsettes lagt med en netto inntekt på kr 285.000. Dette beløpet tilsvarer avgiftsreduksjon Nome kommune fikk ved å bli overført fra arbeidsgiveravgift sone 1 (14,1 %) til sone 2 (10,6 %) i 2014. Denne innsparingen får ikke MTBR beholde, men har sin motpost i et redusert rammetilskudd for Nome kommune.

Sauherad og Bø kommunes andel faktureres og inntektsføres på området. Nome kommunes andel av samarbeidstiltaket er budsjettert under rammeområde H: samfunnsutvikling. Det kan settes opp følgende oversikt, som sammenligner budsjett 2018 og 2019:

	2018	2019	Vekst
Netto utgift til fordeling	13 830	12 669	-8,4
Herav:			
Nome - 42,4 %	5 864	5 372	
Sauherad - 27,5 %	3 803	3 484	
Bø - 30,1 %	4 163	3 813	

Lønns- og prisvekst er satt til 2,8 % for 2019. MTBR ender likevel med en nedjustert ramme på -8,4 %. Hovedårsaken er at utgifter (1,430 mill. kr) til 110-sentral

(alarmermeringsavtale/dekningsbidrag) nå trekkes ut av brannvesenets budsjettamme, og belastes kommunene direkte. For Nome sin del vil dette bli budsjettet under rammeområde H: samfunnsutvikling.

Mva-kompensasjon er budsjettet til kr. 380 000, og er synliggjort i budsjettet på inntektsside og utgiftsside. Anslaget er basert på gjennomsnitt mva-kompensasjon siste 3 år. Budsjettet momskompensasjon vil for 2019 inngå som inntekt i samarbeidstiltaket. Momskompensasjonen beholdes derfor ikke av vertskommunen slik som tidligere.

Utover dette fikk alle samarbeidstiltakene et «ostehøvel-kutt» på 1 %. For MTBR utgjorde dette at rammen måtte senkes ytterligere 138'.

Hovedutfordringer

Nåværende brannstasjon på Ulefoss er i elendig forfatning, og vi har forhåpentligvis ny brannstasjon på plass i løpet av sommeren 2019. Det er lagt inn økt driftsramme for 2019 på 400' for å kunne være leietakere i ny brannstasjon. Økt driftsramme er satt med halvårseffekt, dvs. at vi må ta høyde for å doble leiekostnadene i 2020. Deler av Feiervesenet blir også leietakere i nye brannstasjonen, andel husleie for disse blir ført under område M-feiing.

Dimensjoneringsforskriften er under revisjon. Forslag til ny dimensjoneringsforskrift er sendt fra DSB til Justisdepartementet. Eventuelle nye krav i en ny dimensjoneringsforskrift vil gi føringer for hvordan brannvesenet skal dimensjoneres og organiseres. En viktig faktor å legge merke til er at forslaget innebærer at man skal ha heltidsledelse, og at utførende skal ha minst ett årsverk per 10 000 innbyggere i ansvarsområdet. For MTBR sin del, med godt over 17000 innbyggere, betyr dette at det må tilføres mer utførende personell dersom forskriften vedtas. Vi har uavhengig av vedtak av forskrift et ressursbehov i MTBR. Utfordringen er belyst i utfordringsnotat til formannskapetets signalmøte.

Ansvarsområde 7100: Brann og redning - felles

Kort beskrivelse av ansvarsområde/oppgaver

Ansvarsområdet består av kostnader til brannsjef og refusjoner fra Bø, Nome og Sauherad. Arbeidsoppgaver er overordnet ledelse.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2019 og planperioden til 2022

Det jobbes for å lage så realistiske budsjett som mulig innenfor angitt ramme.

Ansvarsområde 7101: Brann og redning - beredskap

Kort beskrivelse av ansvarsområdet/oppgaver

Ansvarsområdet dekker kostnad til leder beredskap, drift av mannskap, biler og utstyr på de 4 brannstasjonene i regionen.

Tiltak for å holde budsjettet ramme 2019 og planperioden til 2022

Mye av kostnadene er variable som følge av hendelser. I tillegg er mange av driftsutgiftene faste. Det er et mål om at store kostnader i forbindelse med vedlikehold/reparasjoner av brannbiler vil avta noe som følge av utskiftingsplan med anskaffelse av nyere biler.

Utfordringer på beredskap

Det har blitt satt fokus på økt beredskap i sårbare perioder, som påske og juli måned. Dette er tider vi vet det kan være utfordrende å ha tilfredsstillende oppmøte ved alarmering. Vi vet også at Bø tettsted har svært mange turister på sommerstid, noe som i seg selv *kan* være grunnlag for styrking av beredskap. I 2018 ble det innført dobbelt beredskap i juli måned grunnet langvarig tørke, dette fikk mannskapene beskjed om først i midten av juni måned. Det er svært ugunstig for mannskapene, som gjerne har annen hovedarbeidsgiver enn kommunen, å få varsel om brannvakt når man gjerne allerede har avtalt ferie i perioden. For å unngå dette ønsket Brannsjef i utfordringsnotater budsjett 2019 at man forhåndsdefinerte sårbare perioder til å gjelde påske og juli måned, med ønske om å doble beredskapen på disse tider. Man kunne på denne måten fordele disse vaktene allerede i desember måned. Klima er i endring, og det er ikke usannsynlig at vi får tilsvarende tørkesommer i 2019 som i 2018. Budskapet forstås av rådmennene, men man har likevel ikke funnet rom for å prioritere dette i 2019.

Opplæring av mannskaper er delt på to områder. Det ene er kravet til å kjøre brannbiler under utrykninger og den andre er opplæring som brannmannskaper.

Krav til sertifikat, Ut over de som har vakt vet vi aldri hvem som kommer på en utrykning. Det er derfor et ønske om at flest mulige av våre mannskaper kan kjøre vårt materiell, noe som krever lastebilsertifikat kl. C. Det vurderes dithen at det er mest økonomisk å tilby flest mulig dette sertifikatet, da dette er langt rimeligere enn å måtte vurdere å ha egen tankbilvakt. Det kommer også utgifter til kurs for å *kunne kjøre brambilen under utrykning, utrykningskjøring kode 160* (samt vedlikehold av dette). MTBR har utarbeidet kompetanseoversikt/plan for å få flest mulig til å få ervervet denne kompetansen.

Formell, lovpålagt opplæring av mannskaper er vi i god gang med. Mange i målgruppen har gjennomført grunnkurs for deltidspersonell. Påfølgende desentralisert kurs for utrykningsledere deltid pågår i disse dager i Telemark. 8 mannskap fra MTBR er med på dette kurset. Kurset arrangeres i samarbeid med Vest-Telemark Brannvesen, som også har hatt stort behov for denne lovpålagte kompetansen.

Annet:

Fagrådets og Brannsjefs ønske om ekstern ROS-analyse/risikoanalyse av MTBR målt opp mot DSB's forslag til ny Dimensjoneringsforskrift må ved gjennomføring løses innenfor nettoramme.

Når det gjelder investeringstiltak, henvises til kommentarer i investeringsbudsjettet.

Ansvarsområde 7102: Brann og redning – forebyggende

Kort beskrivelse av ansvarsområdet/oppgaver

Inneholder utgifter til 2 stillinger på forebyggende. Arbeidet består av brannforebyggende arbeid, særskilte tilsyn, satsingsområder og opplæring/informasjonsvirksomhet overfor innbyggerne. Alt dette er regulert i lovverket.

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden til 2022

Budsjettet består hovedsakelig av lønn og andre faste kostnader.

Ansvarsområde 7110: Brann og redning - feiing

Kort beskrivelse av ansvarsområdet/oppgaver

MTBR har fire feiere. Feierne jobber to og to sammen. Som følge av ny forskrift om brannforebygging skal nå alle byggverk med fyringsanlegg, herunder fritidsboliger/hytter, ha feiing og tilsyn etter behov. Minimumskriterier med feiing hvert 2. år og tilsyn hver 4. år er fjernet, og det skal nå foretas en faglig vurdering på behovet.

Tiltak for å holde budsjettet i ramme 2019 og planperioden til 2022

Budsjettet er basert på selvkostprinsippet. Kostnader pr. pipe er beregnet til en økning på 15,- pr. registrerte røykløp i budsjett 2019 i forhold til budsjett 2018, dvs. fra kr 361 til kr 376.

Budsjettet innebærer forslag om å sette feie- og tilsynsavgiften i Nome lik kostnaden på 376 kr pr. abonnent i 2019, dvs. en økning på 4,2 %. Vi har likevel kun økt netto utgifter med 2,8 %. Antallet piper som danner grunnlaget for å lage selvkostbudsjett er nedjustert for 2019 i forhold til 2018.

Kommunene i samarbeidstiltaket, i samspill med feiervesenet, har en jobb å gjøre med tanke på å registrere avgifter på feietjenesten på fritidsboliger. Det er i alles interesse at avviket mellom registrerte avgifter og registrerte bygninger med piper er lavest mulig.

Vi er i midtre sjikt av årsgebyr for feiing og tilsyn, når vi sammenligner oss med KOSTRA-tall fra andre kommuner i Telemark. Brannsjef registrerer at avgiftene i Telemark generelt har blitt lavere siste år, sannsynligvis som følge av at fritidsboliger har blitt avgiftsbelagt.

Man må merke seg at hele feietjenesten, både feie og tilsynsdelen, skal ha merverdiavgift.

Svein Ove Kåsa
Brannsjef

7. Investeringsbudsjettet med finansiering

7.1 Investeringsprogram og økonomiske utfordringer

Rådmannen har i det framlagte budsjettforslaget forsøkt å begrense investeringsomfanget og låneopptak. Dette er i samsvar med retningsgivende økonomiplan – vedtatt av kommunestyret i desember 2017.

Til såkalte ikke-selvfinansierende tiltak er det forutsatt en gjennomsnittlig opplåning på årlig om lag 10 mill. kr. Det er i kapittel 7.2 nedenfor redegjort for hvilke tiltak som er innarbeidet i økonomiplanen.

Netto lånegjeld (brutto lånegjeld fratrasket utlån av Husbankmidler) utgjør ved utgangen av 2017 om lag 567 mill. kr. Det er om lag 85 % av totale driftsinntekter i 2017. Netto lånegjeld pr innbygger utgjør ca. 86.000 kr. Landsgjennomsnittet er på ca. 71.000 kr.

Investeringer i vann- og avløpssektoren (VA) behandles særskilt fordi det ligger inne en forutsetning at låneopptak til finansiering av tiltakene i sin helhet skal dekkes av brukeravgifter. Det vises til pkt. 7.3 nedenfor.

7.2. Gjennomgang av foreslåtte investeringstiltak (eks VA-sektoren)

Nedenfor gis en beskrivelse av de prosjekter som er innarbeidet i forslag til økonomiplan for planperioden. Det henvises til talldelen, der de prioriterte investeringstiltakene er framstilt.

7.2.1 Sentral virksomhet/fellesfunksjoner

Ramme for IKT-utvikling – felles ramme

Investeringsbudsjett for IKT er foreslått styrket til 1,8 mill. kr for 2019. For årene 2020 – 2022 er det ført opp årlig 1 mill. kr.

Beløpet dekker vår andel (om lag 1,250 mill. kr) av foreslått ramme til fellesinvesteringer i MT IKT. Rådmennene i Midt-Telemark-kommunene er enige om å foreslå en samlet bevilgning på 3,260 mill. kr, basert på en anbefaling fra daglig leder i Midt-Telemark IKT, og fagstyret.

Midt-Telemark IKT har redegjort for følgende behov felles for de 3 kommunene:

- **Ny Hardware til Datarom**
Styre for MT IKT har sammen med MT IKT gjort en vurdering av hva slags dataroms løsning kommunene trenger, basert på krav til oppe tid og sikkerhet. Styre har vurdert at det er viktig å ha en redundant løsning i form av et Datarom 2, for at virksomhets kritiske datasystemer kan kjøre om Datarom 1 feiler. På denne bakgrunn må det investeres i ny hardware til Datarom 1, og man kan benytte dagens hardware i Datarom 2. Denne hardwaren har kapasitet til å drifte virksomhets kritiske systemer i data rom 2 i et 2 års perspektiv. Investeringsbehov: 2.500.000 + mva
- **Bygging av nytt AD og Identity Management system**
AD benyttes til å administrere brukere og deres kontoer/tilganger. I dagens løsning foregår mye manuelt. Med et IDM verktøy vil mange av prosessene automatiseres, og

*vi sørger til enhver tid for at kun de ansatte som skal, har rette tilganger på ulike systemer. Dette prosjektet vil skje i tett samarbeid med prosjektet som er startet i HRM systemet til kommunene. **Investeringsbehov: 300.000+mva***

- **Sikkerhet:**

*Ny hardware og funksjonalitet til Brannmurer. Dagens Hardware vil innen utgangen av dette år være moden for utskifting. Det er behov for å etablere en redundant løsning, slik at vi hindrer bortfall av tjenester om noe inntreffer med brannmuren. **Investeringsbehov: 100.000+mva***

- **Sikring av nettverket med Aruba Clearpass**

*Vi blir utfordret på sikkerhet hver dag. Tilganger på datapunkter rundt om i lokasjoner i kommunene er levert med ulike nett. Vi ønsker å sikre disse og switcher med en løsning hvor ukjente datamaskiner ikke får aksess. **Investeringsbehov: 110.000+ mva***

- **Kjerne switcher datarom**

*Kommunene tar stadig i bruk nye tjenester, og det stilles krav til hastighet og kapasitet i nettverket. Det er behov for en ny kjerne switch for å møtekomme dette. **Investeringsbehov: 150.000+mva***

- **SQL lisenser**

*I tråd med nye fagprogrammer og krav fra leverandører, må vi kjøpe nye SQL lisenser **Investeringsbehov: 100.000+mva***

Resterende kr 550 000 av foreslått investeringsramme på 1,8 mill. kr for 2019 skal brukes til nødvendig oppgradering av data- infrastruktur og telefoni. Herunder inngår investering i nytt fagprogram Acos Eiendom – også det i nært samarbeid med de andre Midt-Telemark-kommunene. Kostnaden er anslått til kr 250.000.

Ikt investeringsramma er nøye vurdert ut fra de tiltak som må iverksettes i 2019. Tiltakene innenfor ikt investering er mange da den datateknologiske utviklingen går raskt og dette fører til at man må skifte ut, oppgradere og nyinvestere i høyt tempo. På mange områder er det spørsmål om vi må investere eller ikke. Man må simpelthen følge utviklingen.

Egenkapitalinnskudd Kommunal Landspensjonskasse

Det er ført opp kr 2,250 mill. som en årlig bevilgning. Egenkapitalinnskudd er definert som en investering, men kan ikke lånefinansieres. I planperioden 2019 – 22 er det forutsatt overføring fra driftsbudsjettet for å dekke egenkapitalinnskuddet.

Investeringsbehov Nome kirkelig fellesråd

Rådmannens forslag er at det stilles til disposisjon for kirkelig fellesråd kr 800.000 årlig til investeringer. Det forutsettes at Fellesrådet har fullmakt til å prioritere innenfor den vedtatte ramme. Kirkevergen tilbakemelder slik vedr investeringsramma:

Vi ser det på som svært positivt at Nome kommune har forslag om en ramme på 800.000 kr til investeringer for kirkelige formål i 2019.

Vi har mange utfordringer de neste årene, mye bygningsmasse, gravplasser og maskinpark som må gjøres noe med. Videre har vi spennende planer med å lage til urne/minnelund – både ved kirkegården nedenfor Holla kirke og i Lunde, samt muslimsk kirkegård på Kronborg.

Vi fortsetter videre med installasjon av brannalarmanlegg i flere kirker, ny garasje ved Lunde kirke, nye maskiner m.m.

7.2.2 Oppvekst

Ramme for IT- utvikling

Rådmannen har i budsjettforslaget lagt inn en årlig bevilgning på kr 600.000. Beløpet må ses i sammenheng med det som er nevnt under IKT fellesramme foran.

IKT utstyr i skolene er noe foreldet og med store behov for utskifting. Det ble derfor i budsjettåret 2018 bevilget kr 600.000 til investering for innkjøp av bærbare enheter/device (PC eller nettbrett) til 3 klassetrinn per skole. Målet er at samtlige elever i Nomeskolen skal ha en-en device innen 2021, og det forutsettes derfor samme beløp til investering for ytterligere 3 klassetrinn skoleåret 2019-20.

7.2.3 Helse og omsorg

Velferdsteknologi

Ca. 160 Trygghetsalarmer må skiftes ut til digitale alarmer. I forbindelse med dette arbeidet foregår det en felles anskaffelsesprosess med flere kommuner. I tillegg bør det kjøpes inn utstyr eks. medisindispensere og GPS slik at enklere velferdsteknologi kan tas i bruk. Det ble satt av kr 600.000 til formålet i budsjett 2018. Anskaffelsen er forsinket. Beløpet er i økonomirapport 5/18 tatt ut av 2018-budsjettet, og føres opp på nytt i 2019-budsjettet. Revisor har bemerket at dette sannsynligvis ikke er tiltak av investeringsmessig karakter. Alternativet er da at det må dekkes inn i driftsbudsjettet.

7.2.4 Interkommunale tiltak – brann

Kjøp av transportmidler

Utskiftingsplan for brannbiler-båter-frigjøringsutstyr er satt opp fram tom 2029.

Utskiftingsplanen er forankret i AMU 13. mars 2018, og AMU gir tilslutning til planen.

Kostnadene samlet for de 3 kommunene var som følger:

År	2019	2020	2021	2022
Kostnader i 2018 kr.	700'	(1 000')	(300')	(200')

Utskiftingsplan baserer seg på følgende kriterier:

- Maks alder på røykdykkerbil/fremskutt enhet er 20 år.
- Maks alder på mannskapsbil er 25 år.
- Maks alder på tankbil er 30 år.
- Maks alder på båt er 25 år.
- Maks alder på frigjøringsutstyr er 20 år.

I følge planen skulle det i 2019 investeres i 2 brannbåter, inkl. overflateredningsutstyr, med kostnad på 700' i 2018-kroner. Nome sin andel ville være ca. 300'.

I rådmannsmøte der samarbeidstiltakene ble drøftet, framkom ønske om å forskyve investeringene med 1 år. Det er brannbåtene vi har, plassert i Ulefoss og Sauherad, som skulle fases ut og erstattes. I tillegg skulle det kjøpes inn overflateredningsutstyr til MTBR-Ulefoss. Brannsjefen krysser fingrene for at godt vedlikehold av båtene og båtmotorer gjør at båtene duger i beredskap ytterligere ett år, selv om de nå er 25 år gamle.

I rådmannens forslag til investeringsprogram er Nome kommunes andel ut fra fordelingsnøkkel lagt inn med kr 0,- i 2019, kr 300.000 i 2020, kr 425.000 i 2021 og kr. 130.000 i 2022.

7.2.5 Samfunnsutviklingsetaten

Det presiseres at kostnadsoverslag er grove og disse er gitt før det er utarbeidet detaljplaner. Det vil derfor være uryddig å benevne tiltak som sprekk/overskridelser før prosjektet har startet. Kvaliteten på kostnadsoverslag henger sammen med hvor langt man har kommet i planprosessen. I en tidlig fase starter vi med enkle kostnadsoverslag basert på grove skisser og nøkkeltall. Alle kostnadsoverslag er bruttotall inkl mva.

Ramme for utstyr / bil teknisk

Det er foreslått en bevilgning på kr 500.000,- i 2019. Etaten har stort behov for utskifting av biler, grasklippere o.l. Det er budsjettet med dette beløpet i hele perioden. Målet er at de kommunale bilene ikke skal være mer enn 10 år gamle.

Elektronisk merking av bøker

Det har i budsjettprosessen i høst kommet opp et ønske om å investere i en ordning med elektronisk merking av bøker på biblioteket. Det er innhentet tilbud, og kostnadsoverslaget er på om lag kr 350.000. Rådmannen har ikke funnet budsjettmessig inndekking for et slikt tiltak i 2019-budsjettet. Det er lagt inn som tiltak i retningsgivende økonomiplan for 2020.

Veger og plasser

Trafikksikkerhetstiltak

Det er foreslått satt av 2,0 mill. kr (inkl. tilskudd) i 2019 og for resten av planperioden. Det kan søkes om tilskudd på inntil 60 % fra Aksjon skoleveg (Fylkets trafikksikkerhetsutvalg). I finansieringsplanen er det lagt inn en forutsetning om tilskudd på kr 800.000. Årets prosjekt går over 2 år og vil bli ferdigstilt i 2019. Det sendes søknad om tildeling av midler for 2019 til videre arbeid med fortau opp langs Kirkebakken.

Opprusting bruer

For å få balanse i budsjett for 2019 og 2020, har rådmannen sett seg nødt til å ta ut prosjektet, som var prioritert i retningsgivende økonomiplan. Det er tatt inn en mindre sum de siste 2 årene i planperioden.

Det må lages en sak om Elvang bru på Svensleid i løpet av første halvdel 2019. Her er det 3 mulige løsninger som må presenteres:

1. Fjerning av eksisterende bru(ta i bruk Valenvegen for kjørende og gående)
2. Erstatte eksisterende bru med en enkel gangbru(ta i bruk Valenvegen kun for kjørende)
3. Rehabiliterer eksisterende bru.

For Lunde bru må det utføres en spesialinspeksjon i 2019, for å avdekke utvikling i skader nevnt i rapport fra 13.06.17:

Brua bærer preg av slitasje og har enkelte skader som bør utbedres. Det er påvist betydelig korrosjon på knutepunkt/pilarer. Dette kan føre til nedsatt bæreevne dersom tiltak uteblir. Ved lageroppbygg (begge landkar) er det påvist betydelig korrosjonsutvikling på hovedbjelker. Pendellager i akse 1 er tildekket/ nedgravd og må rengjøres. Fuger må rehabiliteres, tilstanden på fugene fører til fuktbelastning på brudekke og setninger i slitelag. Det er omfattende sporslitasje på slitelaget. Det bør derfor vurderes nytt slitelag med membran. Korrosjonsutvikling i rekkverket, spesielt ved innfestning til brudekket.

Stedsutvikling Ulefoss

Det har kommet signaler fra Telemark fylkeskommune om mulige tilskudd til oppgradering av kollektivknutepunktet i Ulefoss sentrum. Det er gjort et kostnadsoverslag som er sendt som grunnlag for søknad om tildeling av midler. Før kollektivknutepunktet endres, må Ulefossgata masseutskiftes fra kryss ved Ringsevja ned mot kryss ved Stårrvegen. Det er satt av kr 2 mill. til neste års prosjekt, og kr 1 mill. for 2020. Dersom prosjektet ikke får tildeling av eksterne midler, vil videreføring av fortau langs Kaldekjeldevegen, masseutskifting i Ulefossgata og torget bli prioritert i 2019. Prosjektet er tatt ut av planperioden etter 2020.

Asfaltering

I økonomiplanen er det lagt inn en årlig bevilgning på kr 2 mill., utenom en nedjustering til kr 1,5 mill. for 2019. Som vist i driftsbudsjettet så er det mange utfordringer på vegnettet. Det koster ca. 1 000 kr/lm for ny asfalt (inkl. forarbeider). Det er viktig å prioritere områder som er utfordrende å vedlikeholde med egen redskap (veghøvel). Vi slipper da å belaste driftsbudsjettet med innleie av traktorer til skraping.

Investeringsbudsjettet kan i utgangspunktet ikke dekke reasfaltering av eksisterende veger med dårlig fast dekke. Ved annen oppgradering av vegen enn fornyelse av asfalten, vil investeringsmidler kunne brukes. Reasfaltering er vedlikehold av eksisterende veg, og skal derfor utgiftsføres i driftsbudsjettet. Eksisterende asfalt har mange steder et skrikende behov for utbedring.

Utskifting gatelys med LED lys

For å få balanse i budsjettet for 2019 og 2020, har rådmannen sett seg nødt til å ta ut prosjektet, men det er tatt inn i de siste 2 årene i planperioden. Vi har en generell utfordring med gatelys. Kommunen har rett i overkant av 1000 lyspunkt. Det koster mellom kr 8000 og kr 10 000 å skifte ut et gammelt lysarmatur til moderne LED belysning. Dette er en helt nødvendig oppgradering fordi kommunen har mange armaturer med kvikksølv lamper som har gått ut av produksjon og som ikke selges lenger.

Det er Midt Telemark Energi som skifter ut gatelysene for kommunen. Prosjektet er nå ferdig med å bytte ut HQL lamper som lyser hele dagen. Det fokuseres nå på HQL serier i boligfelt.

Miljøoppgradering av veger

Dette er en post for å intensivere utskiftingen av stikkrenner til dimensjoner som er tilpasset dagens klima. I 2019 er prosjektet nedjustert med kr 500 000 til kr 1 mill., men ligger inne med kr 1,5 mill. i resten av planperioden.

Eiendomsforvaltning

Opprusting kommunale eiendommer

Denne posten har blitt styrket i perioden 2019-2022. Det foreslås bevilget 2,5 mill. kr i 2019 – økende til 3 mill. i de resterende årene av planperioden. Staten ser det som positivt at det er funnet rom for dette. Avdelingen kommer til å fortsette arbeidet med opprusting av forskjellige tak med tilleggsisolering og ny tekking, utskifting av gammel belysning til LED-lys og oppgradering av el-tavler.

I 2018 begynte arbeidet med å ruste opp verkstedbygget ved Holla 10-årig skole. Dette arbeidet videreføres i 2019 - med å heve standarden på fasader og gamle vinduer. Oppvarmingsanlegget oppgraderes/byttes fra ESWA-oppvarming (i taket) til vannbåren varme (radiatorer). Dette blir en kombinasjon av ENØK tiltak og opprustingstiltak.

På Dagsrud er det arbeid med opprusting av el-tavler og elanlegg, utskifting av bad og kjøkken, bytte av dårlige eternitt tak, samt en utskifting av gamle vinduer som kommer til å være det vi satser på videre utover.

ENØK-tiltak kommunale bygg

Denne posten blir også videreført i perioden 2019-2022. Dette er et viktig og et bra satsingsområde med tanke på grønn profil, miljø og fremtidige utgifter til energi.

Det er i 2019 foreslått bevilget kr 750 000 til ENØK-tiltak. Dette vil øke til årlig 1 mill. kr resten av planperioden. Som nevnt under Opprusting komm eiendommer foran, vil mesteparten av disse midlene brukes på verkstedbygget ved Holla 10-årig skole i 2019.

Videre i plan-perioden er det senkning av U-verdier på bygningsdeler, oppgradering/utskifting av ventilasjons- og varmeanlegg, samt installere nye og bedre styringssystemer som kommer til å bli prioritert.

Holla kirkeruin

Arbeidet med Holla kirkeruin finansieres i sin helhet av Riksantikvaren. Konserveringen forutsettes fullført i sin helhet i 2019. Det er lagt inn tilskuddsmidler på kr 700.000 i budsjettforslaget.

Opprusting Bjervatun

Det er i 2018 blitt gjort en liten oppgradering på noen bad på Bjervatun. Videre bevilgninger vil bli satt på «vent» til mulighetsstudien Bjervatun/Ringsevja/Tyrivegen er gjennomført

Mulighetsstudie Bjervatun/Ringsevja/Tyrivegen – Planlegging Nome sjukeheim

På bakgrunn av innmeldte behov, har eiendomsavdelingen og helse og omsorgsetaten begynt arbeidet med å utrede mulighetene for utvidelse ved Bjervatun, Ringsevja og Tyrivegen

Tiltak	Plasser	Areal	Kostnad
Bokollektiv (demente) 2x6 plasser	12		
Sjukeheimplasser	15-20		
+ fellesareal			
Flytte kaffe fra Lundetunet			
- dvs utvide kjøkken og kafeteria			
Fysio/ergoterapiens lokalbehov			
- Hjelpemiddellager			
- Treningssal			
-kontorer	2-3		
Hjemmetjenestens behov			
- Arbeidsrom			
-Pauserom	1		
-Møterom (8-10 pers)	1		
-medisinrom			
-kontorer	4-5		
Utvidelse dagavdelingen	pluss 15-20		
Konsultasjonsrom lege/sykepleier	3		
Møterom (plass til 8-10 per.)	2		
Mulighet for ytterligere pasientrom			
Flytte beboere fra Bjervatun	16 (?)		

Tabell: Nye tiltak og eksisterende som ønskes flyttet.

Dette arbeidet kommer til å fortsette i 2019. Det er bevilget 1 mill. til **kartlegging/ utredning av muligheter for utvidelse av Nome sjukeheim** i 2019. Disse prosjektene blir samordnet og kommer til å bli behandlet samtidig for å se på muligheter for sambruk av lokaliteter. Det er ikke sikkert at alle funksjoner blir plassert som en utvidelse av sjukeheimen på grunn av plassmuligheter og økonomi.

Arbeidsgruppen som skal jobbe med dette kommer til å fremskaffe tidligere utredninger og grunnundersøkelser samt bestille nye kompletterende undersøkelser rundt sjukeheimen. Arbeidsgruppen skal videre engasjere et arkitektfirma som kan utarbeide en mulighetsstudie på bakgrunn av grunnundersøkelsene og behov som blir meldt inn av arbeidsgruppens medlemmer og de gruppene de representerer. Arbeidsgruppen kommer til å bestå av representanter fra Eiendomsavdelingen, Helse og omsorg og lokale verneombud. For å unngå at arbeidsgruppen blir for stor og for å sikre effektivitet kan et alternativ være, å etablere undergrupper som kommer med innspill og som kan jobbe med spesifikke problemstillinger senere i prosessen.

Det er viktig å understreke at dette er en mulighetsstudie og ikke en prosjektering av endelig løsninger.

7.3. Vann- og avløpstiltak - gebyrfinansiering

Det foreslås lagt opp til en investeringsramme for vann- og avløpsprosjekter i plan-perioden, det kan være aktuelt å omprioritere innenfor planperioden:

- År 2019: kr 18,5 mill.
- År 2020: kr 14,5 mill.
- År 2021: kr 25 mill.
- År 2022: kr 10 mill.

Tiltak planlagt i 2019:

Vann og avløp Kaste

Prosjektet avsluttes i 2018, men det gjenstår asfaltering i 2019 med resterende midler fra 2018.

Strømodden/Sagene

Prosjektet er planlagt utenom ny veg over Clemets jorde, slik at vi ikke lenger er avhengig av fremdriften på vegprosjektet. Oppstart er forventet til våren/sommeren 2019.

Nyhusfeltet

Prosjektet startet opp høsten 2018 og er planlagt fullført i løpet av 2019. Separering av felles ledninger for spillvann og overvann er hovedprosjektet, men det legges også med ny vannledning i grøften.

Kåsa høydebasseng

Prosjektet har oppstart i 2019 med en samlet kostnad estimert til kr 7,5 mill. Dette er anbudssum fra høsten 2017 med prisstigning og påslag, i tillegg kommer kostnader til riving av eksisterende basseng, kjøp av tomt og utbedring av veg til bassenget.

Ramme diverse VA-prosjekter (2 mill. kr)

Dette er en fast årlig ramme for å ta mindre oppgraderinger på ledningsnettet.

Eksempel på egne prosjekter er nedlegging av Heisholt høydebasseng, erstattet med pumpestasjon. Utsifting av Haugjordet avløspumpestasjon. Måling av vannforbruk innenfor inndelte soner på ledningsnettet, for å kartlegge lekkasjer. Opprydding i feilkoblinger på overvann, da det kommer mye fremmedvann inn på pumpestasjoner i Helgen og Grønvold, og på Svensid RA og Vrangfoss RA.

Tiltak 2020 – 2022:

Resterende prosjekter planlegges gjennomført i følgende rekkefølge (omprioritering innenfor rammen kan være aktuelt):

2020: Berget, Vesthagen, Bjervagata, Bjervajordet, Haugbakken, Åkervegen, Egne prosjekter

2021: Tufte/Fen, Egne prosjekter

2022: Berget, Herregårdshavna vest, deler av vannledning til Lunde kirke, Egne prosjekter

7.4. Oppsummering av investeringstiltak – finansiering.

Det kan settes opp flg. oversikt over investeringsbudsjettet for økonomiplanperioden, jf. talldelen budsjettskjema 2B:

Beløp i hele 1.000 kr	2019	2020	2021	2022
SUM INVESTERINGER INKL VA	36 675	30 800	41 675	26 380
FINANSIERING:				
Nytt lån - fellesfinansiering prosjekter	-10 700	-10 000	-10 000	-10 000
Nytt lån - vann/avløps-prosjekter	-18 500	-14 500	-25 000	-10 000
Sum bruk av lån	-29 200	-24 500	-35 000	-20 000
Statstilskudd trafikksikkerhetstiltak	-800	-800	-800	-800
Tilskudd fra Riksantikaren Holla kirkeruin	-700			
Bruk av investeringsfond	-900	-690	-925	-770
Momskompensasjon investeringer	-2 825	-2 560	-2 700	-2 560
Overføring fra drift (til egenkap.innskudd)	-2 250	-2 250	-2 250	-2 250
Sum finansiering:	-36 675	-30 800	-41 675	-26 380

Samlet investeringsramme for 4-årsperioden er på om lag 135 mill. kr, herav gjelder 68 mill. kr investeringer i vann- og avløpssektoren.

Det forutsettes igangsatt et utredningsarbeid, som kan innebære forslag om å gjennomføre en utbygging av Nome sjukeheim. En slik utbygging er i forslaget ikke innarbeidet i økonomiplanen.

Momskompensasjon

Fra og med 2014 er momskompensasjonen som gjelder investeringstiltak direkte ført i investeringsregnskapet. Momskompensasjonen som gjelder investeringer går i sin helhet inn i fellesfinansieringa av investeringsbudsjettet.

Overføring fra driftsbudsjettet

Det er forutsatt overført 2,250 mill. kr fra drift til investering for å finansiere egenkapitalinnskuddet til Kommunal Landspensjonskasse.

Bruk av investeringsfond

Det er lagt inn en forutsetning om å disponere midler fra investeringsfondet for å delfinansiere investeringstiltak. Som tidligere redegjort for, er det lite disponible midler på fondet pr 31.12.2017. Som tidligere legges det opp til at kapitalinntekter fra salg mv. blir avsatt på investeringsfondet, og disponeres derfra, jf. eget punkt i innstillingen. Det er forutsatt at vi i økonomiplanperioden 2019 – 2022 kan disponere til sammen om lag 3,3 mill. kr fra fondet til finansiering av investeringer.

Bruk av lån

Som tidligere er kommunens investeringer i kommende planperiode i hovedsak basert på lånefinansiering. VA-prosjektene på om lag 68 mill. kr (i gjennomsnitt 17 mill. kr pr år) lånefinansieres i sin helhet, men er pr definisjon selvfinansierende.

I tillegg til lånefinansierte VA-prosjekter, forutsetter budsjettforslaget for 2019 låneopptak på til sammen 10,7 mill. kr. Rådmannen har i budsjettforslaget lagt opp til en låneramme på om lag 10 mill. kr pr år til prosjekter som i sin helhet vil belaste driftsbudsjettene i kommende år.

7.5. Utlån.

Startlånsordningen ble innført 01.01.2003, som et resultat av at Husbankens kjøpslån og kommunenes etableringslån ble slått sammen til en ordning. Målet var at Startlånet skulle virke mer fleksibelt til å løse lokale etableringsproblemer, samt at lånekundene skulle få en offentlig instans å henvende seg til.

Regjeringen fastsatte ny forskrift for startlån gjeldende fra 01.04.2014. Det skal i større grad fokuseres på de personene som er varig vanskeligstilt på boligmarkedet, men som samtidig har økonomisk evne til å betjene et lån. Personer i målgruppen kan være lavtlønnede, enslige forsørgere, flyktninger og utviklingshemmede. Unge i etableringsfasen uten oppspart egenkapital er ikke en prioritert gruppe fra Husbankens side.

Lånet kan gis til kjøp av bolig, refinansiering av dyre lån, utbedring/tilpasning eller toppfinansiering ved bygging av bolig. Den nye forskriften åpner også for å kunne formidle startlån med opptil 50 års nedbetalingstid.

Etter at forskriften trådte i kraft har antall søknader gått noe ned, men det søkes oftere om fullfinansiering med startlån fordi bankene har innført strengere utlånspraksis. Tidligere var unge førstegangsetablerere den søkegruppen som fikk innvilget flest lån. På grunn av endringene i Husbankens forskrift, er det et fåtall i denne gruppen som oppfyller kravene til å ha «langvarige finansieringsproblemer». Det er også et krav i forskriften at søkerne skal ha benyttet muligheten til sparing så langt det er mulig i forhold til inntekter/boutgifter.

Pr. 06.november 2018 er det behandlet følgende:

	2018	2017
Antall søknader totalt	25	25
Antall innvilgede lån	8	12
Antall avslag	8	7
Trekte søknader	2	
Antall forhåndstilsagn	2	2
Ikke behandlede søknader	5	4
(tall i hele 1000)		
Disponible midler pr. 01.01.2018	729	4
Forhåndstilsagn fra forrige år, ikke benyttet	0	205
Innvilget lån 2017, ikke utbetalt	330	330
Forhåndstilsagn overført fra 2017	563	620
Sum til utlån pr. 01.01.2018	1 622	1 159
Innlån fra Husbanken 2018	4 500	4 500
Utlånte midler pr. 06.11.2018	2 829	4 335
Innvilgede forhåndstilsagn	678	845
Innvilget lån, ikke utbetalt pr. 06.11.2018	1 225	330
Gjenstående utlånsmidler pr. 06.11.2018	1 390	149

Restansene på etablerings- og startlån er fortsatt lave sett i forhold til lånemassen, og det er hittil registrert lite tap på utlån. I og med at kommunen nå har anledning til å innvilge større

lån enn hva som er gjort tidligere, kan dette medføre at restanser og tap øker på sikt, og at det må brukes mer ressurser på innfordringen.

Nome kommune har avtale med Lindorff Låneforvaltning a/s om forvaltning av startlån og boligtilskudd til etablering samt foreta innfordring av misligholdte lån.

Pr. 01.11.2018 har Nome kommune låneportefølje:

Startlån	kr. 42 022 213,- fordelt på 208 lån
Boligtilskudd	kr. 926 753 ,- fordelt på 16 tilskudd

På bakgrunn av dette foreslår rådmannen å føre opp kr. 4 000 000,00 i årsbudsjett for 2019 til utlån av Husbank-midler via startlånsordningen. Hvis det viser seg at antall lånesøknader er økende i 2019 er det mulig å søke om økt lån i Husbanken – en ny søknad må i så behandles og vedtas av kommunestyret.

8. Rådmannens forslag til saldering.

8.1 Hovedpunkter driftsbudsjettet 2019 - 2022

Nome kommunes skjøre økonomiske balanse har vært tydeliggjort i mange økonomidokumenter de siste årene. Selv om regnskapene for 2016 og 2017 viste en klar bedring av kommuneøkonomien, var og er det fortsatt slik at de økonomiske reservene er svært beskjedne. Oversikten i årsberetningen for 2017 over fondsbeholdningene i Telemarkskommunene pr 31.12.2017, viser tydelig at Nome kommune «har en jobb å gjøre» med å bygge opp nødvendige økonomiske reserver.

Rådmannen opplever ikke denne budsjettthøsten på noen annen måte enn foregående år. De økonomiske rammene strekker på langt nær til for å tilfredsstille de behov som ansvarlige sektorsjefer melder inn i løpet av prosessen. Det betyr at det også denne gang må foreslås betydelig budsjettkutt fra det innmeldte, konsekvensjusterte nivået. Og muligheten for å foreslå nye/utvidede driftstiltak er svært begrensede.

Det kan pekes på følgende forklaringer til den utfordrende situasjonen:

- **Statlig rammetilskudd + skatt (frie inntekter)**

Fra 2017 ble inntektssystemet lagt om. Fortsatt er antall innbyggere, og alderssammensetning svært utslagsgivende. Befolkningsutviklingen i Nome kommune det siste året er beklageligvis negativ med 77 personer, herav 52 personer i aldersgruppene under 16 år. Vi skal pr definisjon bli en billigere kommune å drifte. De statlige overføringene holder ikke tritt med lønns- og prisutviklingen. Reelt sett er veksten i de frie inntekter på bare 1,2 %, mens generell lønns- og prisvekst er på 2,8 %.

Den svake veksten for de frie inntektene har også sammenheng med at det fra Regjeringens side er et betydelig strammere økonomisk opplegg for kommunesektoren i 2019 enn i de foregående år.

- **Integreringstilskudd**

Det er også utfordrende at det – etter et par år med betydelig behov for bosetting av flyktninger, og der Nome kommune har tatt sin del av «dugnadsjobben» - i kommende år vil bli et inntektsbortfall i form av integreringstilskudd. Utfordringen knytter seg til det «å ta ned driftsutgiftene» like raskt som inntektsbortfallet fra Staten. Inntektsreduksjonen kommer ikke overraskende. Det er et forutsigbart system med tildeling av tilskudd pr flyktning over en 5-årsperiode. Men det er en økonomisk utfordring at deler av det økte integreringstilskuddet i 2016 og 2017 er benyttet til å styrke tjenester som bare delvis er flyktninge-relaterte.

- **Distriktpolitiske virkemidler – tilførsel til næringsfond**

Regjeringen har i budsjettopplegget strammet inn i de distriktpolitiske virkemidlene, som i praksis innebærer at fylkeskommunen ikke lenger har mulighet til å opprettholde ordningen med tilførsel av midler til næringsfond i kommunene. Nome kommune rammes av dette. I 2017 ble vi tilført 1,250 mill. kr – redusert til om lag kr 800.000 i 2018. For 2019 er det ikke usannsynlig at beløpet blir 0. Næringsfondet har i tillegg til bedriftsretta støtte, også finansiert en del nødvendige utgifter som f.eks. vårt bidrag til Telemarkskanalen regionalpark. I rådmannens forslag er det lagt inn en forutsetning på kr 400.000. Dersom tilførsel til

næringsfond i verste fall fases helt ut, skaper det et ytterligere trykk på det ordinære driftsbudsjettet.

- **Renter og avdrag**

Det forventes en gradvis renteøkning i de kommende år. Allerede i 2019 vil gjeldstyngede kommuner som Nome merke dette. I tillegg vil vi – etter noen års avdragsutsettelse – få en betydelig økning av avdragsutgiftene. Adgangen til å skyve på nedbetaling av gjeld vil med ny kommunelov fra 2020 bli innskjerpet. Større andel av driftsbudsjettet må settes av til å dekke rente- og avdragsutgifter.

- **Utfordrende tjenesteområder.**

Budsjettutviklingen i inneværende år slik den senest kom til uttrykk i økonomirapport 5/18, viser i sum behov for betydelige tilleggsbevilgninger. Sosialtjenesten og barnevernstjenesten, er områder som i utgangspunktet var underbudsjettet. Samtidig er det tjenester der KOSTRA-analysene viser at vi bruker for mye sammenlignet med andre kommuner. Jobben med å finne tiltak for å redusere utgiftsveksten på disse områdene må videreføres.

Helse og omsorg har store utfordringer. Det bidrar ikke i positiv retning når Regjeringen nok en gang utfordrer kommunesektoren når det gjelder fordelingen av kostnader knyttet til ressurskrevende tjenester. Regjeringen fremmer forslag om å øke det såkalte innslagspunktet. Dette slår negativt ut for en kommune som Nome med relativt mange tunge brukere.

- **Boligtilskudd**

Boligtilskuddsordningen slik den til nå har vært utformet, har medført utbetalinger i 2017 og 2018-budsjettet på i overkant av 6 mill. kr. I økonomirapport 5/18 har samfunnsutviklingsetaten anslått at utbetalingene i 2019 vil havne på mellom 2,5 og 3 mill. kr. Denne betydelige belastning i driftsbudsjettene skjer uten at dette synliggjøres i en direkte effekt på innbyggertallet. Dette er også bakgrunnen for at rådmannen vurderer å anbefale hele ordningen avvirket med umiddelbar virkning.

8.1.1 Salderingsforslaget.

KOSTRA

Til tross for den bekymringsfulle økonomiske utviklingen, er det grunn til å minne om at det ytes tjenester på et svært godt nivå i Nome kommune. KOSTRA-tallene viser at kommunen, sammenlignet med andre kommuner, kommer godt ut på mange tjenesteområder. Utarbeidet KOSTRA-analyse – utført av Telemarksforskning på oppdrag fra Nome kommune – indikerer at vi på flere tjenesteområder har merutgifter i forhold til kommunens ”normerte utgiftsnivå». Det vises til nærmere omtale i kapittel 2.3 i dokumentet. De økonomiske rammevilkårene i de kommende år gjør at tjenestenivået settes under press, og kommunen må konstant være på leit etter smarte løsninger for å oppnå innsparinger.

Søkelyset på KOSTRA-statistikk, og sammenligninger med andre kommuner, må etter rådmannens oppfatning legges betydelig vekt på i «jakten» på driftsreduserende tiltak.

Frie inntekter

Rådmannen har i budsjettforslaget «tøyd inntektsstrikken» mer enn langt nok, og velger å være optimistisk når det gjelder utviklingen av folketallet framover. Budsjetteringen er i samsvar med det anslag som er oppgitt i Regjeringens budsjettokumenter, men er 1,2 mill. kr høyere enn det som framkommer som anslag i KS prognosemodell.

Eiendomsskatt

Gjeldende takster kontorjusteres med 10 %. Utskriving med 7 promille videreføres. Anslått merinntekt ved et slikt grep er om lag 2 mill. kr. Inntektsposten netto er økt med bare om lag 1,5 mill. kr (til 22,5 mill. kr). Det er da lagt inn en reserve på kr 500.000 til administrativ arbeid/konsulentbistand for å hensynta eventuelle endringer i eiendomsskatteloven fra 2020.

Avdrag løpende lån

Det søkes Kommunalbanken om redusert avdragsbelastning med 2,5 mill. kr i 2019. Dette blir et midlertidig tiltak dette ene året. I 2020 må kommunene tilpasse seg bestemmelser i ny kommunelov. Det er derfor lagt inn avdragsbelastning på et høyere nivå for 2020 – 2022.

Begrense nye låneopptak

Rådmannen følger opp intensjonen i retningsgivende økonomiplan: Det legges opp til moderat investeringsprogram (utenom selvfinansierende tiltak). Dette for å forhindre en ytterligere belastning i form av renter og avdrag i planperioden. Det er også forutsatt en gradvis, men moderat økning i rentenivå i tråd med signaler som er kommet fra sentralbanksjefen.

Fondsoppbygging

Det er med stor bekymring rådmannen må foreslå å «nulle ut» årlige avsetninger til disposisjonsfond i planperioden 2019 – 2022. Målet var å avsette 2 mill. kr årlig. Men slik rammevilkårene ser ut til å bli for 2019, er det ikke realistisk å budsjettere med en slik avsetning.

Driftsrammer 2019

I arbeidet med driftsrammene i høst, kom en fram til et samlet behov - **før kutt** – på om lag 448,850 mill. kr. I denne beregningen er lagt til grunn disse hensyn, jf. omtale i pkt. 5.1 og 5.2 foran:

- Utgangspunkt i oppr. vedtatt budsjett for 2018 (prisjustert til 2019-nivå med 2,8 %)
- Konsekvensjusteringer basert på utviklingstrekk i inneværende år
- Styringssignaler fra Staten gjennom Statsbudsjettet
- Innarbeiding av noen få nye/utvidede driftstiltak

Hvilke hensyn som er tatt, er dokumentert i innledende tabell under hvert rammeområde i kapittel 6.

Basert på oppdaterte vurderinger av fellesutgifter og fellesutgifter, framkom en total ramme på 439,250 mill. kr til fordeling på driftsområdene. Det betyr behov for rammekutt på til sammen 9,6 mill. kr.

Rådmannen har i sitt forslag til rammekutt lagt vekt på de vurderinger som bl.a. kommer fram i KOSTRA-analysene fra Telemarksforsking. I rapporten framkommer hvilke tjenestekområder som har et merforbruk sammenlignet med andre kommuner. Selv om helse- og omsorg

opplever rammene som trange sammenholdt med behov og forventninger, er denne sektoren skjernet i forslag til fordeling av kutt. Det samme gjelder barnevernstjenesten.

Rådmannens forslag til rammekutt fra et definert konsekvensjustert nivå kan framstilles slik:

Beløp i hele 1.000 kr	Ramme før kutt	Ramme- kutt	Rådmannens forslag
A: Adm og politiske fellestj	28 670	730	27 940
B: NAV M-Telemark; Nome kommune	31 090	675	30 415
C: Nome statlig mottak	-	-	-
D: Kirkelige formål	6 740	150	6 590
E: Oppvekst	124 310	2 100	122 210
F: Helse og omsorg	188 950	-	188 950
G: Barnevern	21 490	-	21 490
H: Samfunnsutvikling	55 000	2 940	52 060
J: Vann	-4 240	-	-4 240
K: Avløp	-5 880	-	-5 880
L: Midt-Telemark Brann og redning	-285	-	-285
Uspesifisert/arbeidsgruppe	3 000	3 000	
SUM:	448 845	9 595	439 250

For å få til en bedre prosess med gjennomføring av driftsreducerende tiltak, er rammekuttbehovet på samlet 9,6 mill. kr, i første omgang begrenset til om lag 6,6 mill. kr. Rådmannen foreslår at det settes ned en administrativ arbeidsgruppe med oppgave å foreslå konkrete driftsreducerende tiltak som utgjør minimum 3 mill. kr. Arbeidet forutsettes avsluttet i løpet av våren, og tiltak fremmes for politisk behandling til økonomirapporteringen i juni 2019. I budsjett for 2019 er det ført opp 3 mill. kr som bruk av disposisjonsfondet. Dette er ment å være midlertidig. Iverksetting av tiltak vil innebære en tilbakeføring til disposisjonsfondet.

Hvilke tiltak som foreslås for å tilpasse den endelige budsjettrammen, blir omtalt under gjennomgangen av hvert rammeområde i kap. 6.

Driftsrammer 2020 – 2022

Basert på de anslag for fellesinntekter og fellesutgifter som er gitt i dette dokumentet, vil det uspesifiserte innsparingskravet for 2019 på 3 mill. kr, øke til 8,350 mill. kr i 2020, 13,150 mill. kr i 2021, og til 15,950 mill. kr i 2022. Selv om det kan vise seg at rammevilkårene blir noe bedre utover i planperioden enn det som er forutsatt her, vil uansett behovet for å gjennomføre driftsreducerende tiltak forsterkes utover i planperioden.

8.1.2 Sammendrag av hovedoversikt drift

Det vises til rådmannens talldel. Hovedoversikten kan oppsummeres slik:

HOVEDRAMMER DRIFT	Budsjett	Budsjett					Vekst fra
Beløp i 1.000 kr	2018	2018	2019	2020	2021	2022	reg. 2018
	Oppr	Regulert		19-priser	19-priser	19-priser	til 2019
SUM FELLESINNTEKTER	-455 805	-469 249	-469 275	-463 525	-456 825	-453 075	0,0
FINANSUTGIFTER NETTO	24 554	26 566	28 800	31 450	30 550	30 000	8,4
AVSETNINGER NETTO	1 461	-1 289	-2 525	475	475	475	
FRA DRIFT TIL INVESTERING	2 100	2 186	2 250	2 250	2 250	2 250	2,9
FELLESUTGIFTER (PENSJON)	1 758	1 758	1 500	1 400	1 300	1 200	-14,7
SUM TIL FORD. DRIFTSOMR.:	-425 932	-440 028	-439 250	-427 950	-422 250	-419 150	-0,2

Oversikten viser budsjettering av de såkalte fellesinntektene på om lag samme nominelle nivå i 2019 som i regulert budsjett for 2018. Som redegjort for i dokumentet, skyldes den lave veksten flere forhold, bl.a.: Svak utvikling når det gjelder rammetilskuddet fra Staten, og redusert integreringstilskudd for bosetting av flyktninger. Denne utviklingen forsterkes utover i planperioden.

Netto finansutgifter for 2019 viser en vekst på 8,4 % fra regulert nivå i 2018. Økte avdragsutgifter, og en moderat økning i rentenivå forklarer denne veksten.

Under avsetninger netto inngår i 2019 bruk av disposisjonsfond med kr 3 mill. Det er ikke satt av midler til å styrke disposisjonsfondet i perioden.

Overføring fra drift til investering er begrenset til kr 2,250 mill. for å finansiere egenkapitalinnskudd KLP. Ut fra sunne økonomiske prinsipper burde en langt større del av driftsinntektene vært overført fra drift for å inngå som egenkapital i investeringstiltakene.

Netto driftsrammer til fordeling på rammeområdene: Som en ser av tabellen, foreslås fordelt en samlet netto ramme til de definerte driftsområdene i 2019 på 439,250 mill. kr. Det er en **reduksjon** på 0,2 % sammenlignet med regulert budsjett for 2018. Når en vet at deflatoren for kommunal lønns- og prisvekst av Staten er forutsatt å utgjøre 2,8 %, er det en realnedgang i rammene samlet sett på 3 %.

Budsjettforslaget for 2019 framkommer med følgende vekstprosjenter for de ulike rammeområdene:

	Ramme	Ramme	Ramme	%-vis	%-vis
	2018	2018	2019	endring	endring
	Opprinnelig	Regulert	Forslag	fra oppr 2018	fra regulert 2018
A: Adm og politiske fellestj	27 250	27 480	27 940	2,5	1,7
B: NAV M-Telemark; Nome kommune	30 610	31 360	30 415	-0,6	-3,0
C: Nome statlig mottak	-	-	-		
D: Kirkelige formål	6 554	6 554	6 590	0,5	0,5
E: Oppvekst	120 137	121 391	122 210	1,7	0,7
F: Helse og omsorg	182 663	183 013	188 950	3,4	3,2
G: Barnevern	15 722	21 752	21 490	36,7	-1,2
H: Samfunnsutvikling	53 009	58 491	52 060	-1,8	-11,0
J: Vann	-4 054	-4 054	-4 240		
K: Avløp	-5 432	-5 432	-5 880		
L: Midt-Telemark Brann og redning	-527	-527	-285		
SUM:	425 932	440 028	439 250	3,1	-0,2

Utviklingen av netto driftsresultat.

Det vises til drøftingen av denne sentrale økonomiske nøkkelstørrelsen i pkt. 3.2 foran. Målsettingen var å etablere netto driftsresultat som utgjør 1,75 % av totale driftsinntekter.

Det framlagte forslag fra rådmannen innebærer en utvikling i negativ retning. Lykkes vi ikke med driftsreducerende tiltak, vil handlefriheten svekkes, det vil være reell fare for ny innmelding i ROBEK i løpet av få år, og vi må igjen ha Fylkesmannens godkjenning for våre disposisjoner i flere år framover.

8.2 Skatter, gebyrer og betalingssatser

Rådmannen henviser til innstillingens pkt. 2. Her framkommer en samlet oversikt over skatter, gebyrer og betalingssatser, og de foreslåtte justeringer av disse.

Rådmannen foreslår som nevnt en kontorjustering av gjeldende takster med 10 %. Bunnfradraget på kr 250.000 for boligeiendommer opprettholdes.

Når det gjelder eiendomsgebyrer utenom eiendomsskatt er det i rådmannens forslag foreslått å beholde vanngebyret og avløpsgebyret på nominelt samme nivå som i 2018, dvs ingen prisjustering.

Feie- og tilsynsgebyret foreslås økt med 4,2 % - fra 361 til 376 kr ekskl moms.

Husleie i kommunale boliger foreslås økt med 2,8 % fra 1. april 2019.

Foreldrebetaling i skolefritidsordninga økes med 2,8 % fra kr 2.125 til kr 2.185 pr måned for hel plass (38-ukers tilbud), og økes fra 2.360 til kr 2.425 pr måned for hel plass (44-ukers-tilbud). For færre antall dager i uka betales forholdsvis.

Når det gjelder foreldrebetaling i barnehagene, blir den foreslått økt – i samsvar med Regjeringens opplegg – til den maksimalsats som Stortinget fastsetter i budsjettbehandlingen i desember. Maksimalsatsen er av Regjeringen foreslått økt med 80 kr til 2.990 pr måned for full plass fra 1. januar, og til 3.040 kr med virkning fra 1. august 2019. I tillegg kommer 300 kr pr måned for mat.

For skoleåret 2018/19 ble elevavgiften ved Nome kulturskole fastsatt til 2.935 kr. For skoleåret 2019/20 foreslås en økning med lønns- og prisstigning på 2,8 %, og foreslås satt til kr 3.017.

Når det gjelder egenbetalinger innenfor helse og omsorgssektoren, er satsene i all hovedsak justert for den generelle lønns- og prisvekst, dvs. 2,8 %.

8.3 Interkommunale samarbeidstiltak

De interkommunale samarbeidstiltakene i Midt-Telemark har tidligere hatt sin særskilte prosess med beslutning i Midt-Telemark-tinget før behandling i de enkelte kommunestyre. Som kjent er det nå vedtatt en annen økonomirutine. Rådmennene i Midt-Telemarkskommunene har hatt i oppdrag å samordne de innspill som har kommet. Rådmannsmøtet i slutten av oktober ble enige om en felles innstilling. Forslaget, med Nome kommunes andel, framgår av tabellen nedenfor:

SAMARBEIDSTILTAKENE	Budsjett 2018	Lønns- og prisjustert ramme til 2019 2,80 %	Moms komp tilført tiltaket	Konsek justerte tiltak	Forslag nye tiltak 2019	Endring rådm møte 30.okt 1 % kutt	Ramme 2019 fra Rådm 30.okt	Vekst 2 017	%	Nome kr
Midt-Telemark-rådet inkl personvernombud	803	825	-18	255		-8	1 054	31,3	35,6	375
Midt-Telemark PPT	7 292	7 496	-100	375		-73	7 698	5,6	37,4	2 879
Midt-Telemark Barnevern	12 977	13 340	-200	-1 190	750	-129	12 571	-3,1	36,6	4 601
Midt-Telemark Landbruk	5 010	5 150	-70	123		-50	5 153	2,9	33,3	1 716
Midt-Telemark Brann og Redning	13 830	14 217	-380	-1 030		-138	12 669	-8,4	42,4	5 372
Midt-Telemark Arbeidsgiverkontroll	1 234	1 269	-10	-98		-13	1 148	-7,0	33,9	389
Midt-Telemark IKT ekskl. lisenser	10 304	10 593	-450	118		-104	10 157	-1,4	43,2	4 388
IKT: Skole IKT veileder skole	397	408				-4	404	1,8	38	154
NAV - Talenhuset	1 048	1 077	-22	655		-10	1 700	62,2	38	646
Kommuneoverlege	1 435	1 475		142		-14	1 603	11,7	38	609
NAV - Midt-Telemark				1 200			1 200		38	456
SUM DRIFT inkl stillinger	54 330	55 851	-1 250	550	750	-543	55 358	1,9	38,8	21 585
Investeringer:										
Midt-Telemark IKT	1 500				3 260		3 260		38	1 239
MTBR - brannbåt/overflateredningsutstyr	1 700						-		42,4	0
Sum investeringer	3 200				3 260		3 260			1 239

Konsekvensen av forslaget, er innarbeidet i rådmannens forslag til totalbudsjett for Nome kommune.

Samlet utgjør Nomes andel av samarbeidstiltakene 38,8 %. Det er en nedgang fra 39,4 % i budsjett 2018. Det skyldes bl.a. endring i befolkningstall. Befolkningsøkningen i Bø medfører at denne kommunen blir belastet for en større andel av samarbeidstiltakenes rammer.

8.4 Nærmere om investeringsprogrammet 2019 - 2022

Investeringsbudsjettet for 2019 er foreslått med brutto investeringer på om lag 37 mill. kr. Selvfinansierende vann- og avløpsprosjekter utgjør 18,5 mill. kr. av brutto investeringer. Investeringsbudsjettet for øvrig består av en rekke mindre omfattende tiltak. Omfanget av investeringer der lånefinansiering vil belaste driftsbudsjettene 100 %, er begrenset til om lag 11 mill. kr.

I planperioden 2020 – 2022 videreføres et relativt beskjedent investeringsprogram sammenholdt med de siste årene. I 2019 blir det gjennomført planleggingsarbeid med tanke på en utbygging i pleie- og omsorgssektoren. Utbygging er ikke synliggjort i økonomiplanen. Det må en komme tilbake til når planarbeidet er ferdig. Men det er grunn til å understreke at det skal betydelige omstillinger til i drifta for å kunne forsvare en utbygging av f.eks. sjukeheimen – med rente- og avdragsbelastning samt driftsutgifter for øvrig som en slik utbygging vil medføre.

Det er redegjort for alle foreslåtte tiltak i kapittel 7.

Det kan settes opp flg. oversikt over investeringsbudsjettet med finansiering for økonomiplanperioden, jf. talldelen budsjettskjema 2B:

Beløp i hele 1.000 kr	2019	2020	2021	2022
SUM INVESTERINGER INKL VA	36 675	30 800	41 675	26 380
FINANSIERING:				
Nytt lån - fellesfinansiering prosjekter	-10 700	-10 000	-10 000	-10 000
Nytt lån - vann/avløps-prosjekter	-18 500	-14 500	-25 000	-10 000
Sum bruk av lån	-29 200	-24 500	-35 000	-20 000
Statstilskudd trafikksikkerhetstiltak	-800	-800	-800	-800
Tilskudd fra Riksantikaren Holla kirkeruin	-700			
Bruk av investeringsfond	-900	-690	-925	-770
Momskompensasjon investeringer	-2 825	-2 560	-2 700	-2 560
Overføring fra drift (til egenkap.innskudd)	-2 250	-2 250	-2 250	-2 250
Sum finansiering:	-36 675	-30 800	-41 675	-26 380

Samlet investeringsramme for 4-årsperioden er på om lag 135 mill. kr., hvorav 68 mill. kr. er investeringer i vann- og avløpssektoren. Sistnevnte forutsettes finansiert av brukerne gjennom avgifter (selvfinansierende prosjekt).

Ulefoss 7. november 2018

Bjørn G. Andersen
Rådmann

Roar Lindstrøm
Økonomisjef